

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198364

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಆನಂದವನ

ಶ್ರೀ
ಕನಕಮುನಿಮಾದಶಃ.

ಲೇಖಕ-

ವೈ.ವಾ. ಭೀಮಾಚಾರ್ಯ ವಡವಿ.

ಪ್ರಕಾಶಕ,
ಭಿ. ಪ. ಕಾಳೆ,
ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಆನಂದವನ.

—(೨ನೇ ಮುದ್ರಣ)—

1939

ಲ ಆಣೆ

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ

ಮುನ್ನುಡಿ.

ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗವು ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಾಧನೆಗಳಿಗಿಂತ ಹಗುರಾದದ್ದೂ, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಫಲಪ್ರಸಾದದದ್ದೂ, ವೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯು ಬಿಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದೂ ಇನ್ನು. ಈ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಎಲ್ಲ ಸಾಧು-ಸಂತರೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುತ್ತಿರುವರು ಇಂಥ ಸಾಧು-ಸಂತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತದ ಚರಿತ್ರನಾಯಕನು ಶ್ರೀಷ್ಠತರಗತಿಯವನೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗೆ ಮಾನವರಕೆಯಾಗಬೇಕು. ಇಂಥ ಮಹಾಮಹಿಮನ ಚರಿತ್ರವು ಸಮ್ಪ್ರದೇಶ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದು ನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಭೀಮಾಚಾರ್ಯ ವಡವಿ ಇವರನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಭಿನಂದಿಸುವೆವು.

ಮಿ ಭೀಮಾಚಾರ್ಯ ಪರಿಚಯವು ಈಗೊಂದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗಿರುವುದು. ಶ್ರೀಮತ್ ಹನುಮದಾಸರ ಚರಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತದ ಶ್ರೀ ಕನಕಮಹಿಮಾದರ್ಶವೆಂಬೆರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಖರೀದಿಯನ್ನಾಗ ಮಾಡಿರುವರು. ಇವರು ನೂತನ ಲೇಖಕರಾಗಿರಲಿಲ್ಲದೆ, ಭಾವಿಕರೂ ಇರುವರು ಇಂಥ ಸದ್ಭಾವನೆಯ ಲೇಖಕರು ಬರೆದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸದೆ ಇರಲಾರವು!

ಶ್ರೀ ಕನಕಮಹಿಮಾದರ್ಶವು ಭಾವಿಕರ ಚಿತ್ತವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು. ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮೂಲಕಾರಣವೆಂಬದನ್ನು ಈ ಆದರ್ಶದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ಹೀನ ಜಾತಿಯವನಾದ ಕನಕನು ಭಕ್ತಿಯ ಬಲದಿಂದ ದಶಗ್ರಂಥಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗಿಂತಲೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಧಿಕ ಪ್ರಿಯನಾದನು. ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತಿಯನ್ನೇ ನೋಡುವವನಲ್ಲದೆ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಪಂಥ-ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೋಡಲಾರನೆಂಬದನ್ನು ಈ ಕನಕನ ಚರಿತ್ರವು ಸಾರಿ ಹೇಳುವುದು. ನಾನು ಶ್ರೀಷ್ಠನು, ನಮ್ಮ ಜಾತಿ-ಪಂಥಗಳು ಶ್ರೀಷ್ಠವು, ಎಂದು ಒಡಿದಾಡುವ ಜನರು ಈ ಚರಿತ್ರದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗಲಿ ಬಹುದೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಕಾಶಕ.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ.

—

೧ನೇ ಭಾಗ:—ಕುಲವೃತ್ತ. ಜನ್ಮ, ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳು.

೨ನೇ ಭಾಗ:—ಅದ್ಭುತ ಚಮತ್ಕಾರಗಳು:—

೧ನೇ ಕಥೆ ಮಾನಸಪೂಜೆ.

೨ ,, ಬಾಳೆಕಾಣ್ಣು ತಿಂದದ್ದು.

೩ ,, ವಾಸುದೇವ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದದ್ದು

೪ ,, ಕಲಶಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ತಂದದ್ದು.

೫ ,, ದೇವರಿಗೆ ತುಲಸೀ ಏರಿಸಿದ್ದು.

೬ ,, ವೇವರಿಂದ ಅಭರಣ ಇಸಗೊಂಡದ್ದು.

೭ ,, ವಿನಯಗಳನ್ನು ಹೂವುವಾಡಿ ಕೇರಿಸಿದ್ದು.

೮ ,, ಮದ್ಯವನ್ನು ಚೇನುತುಪ್ಪವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು.

೯ ,, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು.

೧೦ ,, ಕಣ್ವನನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು.

೧೧ ,, ಅಶಾವತ್ಸಿಯನ್ನು ಕಳೆದದ್ದು.

೧೨ ,, ಕುರುಬರನ್ನು ಆನಂದಪಡಿಸಿದ್ದು.

೧೩ ,, ಹಂವೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣ.

೧೪ ,, ಗರಳವುರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ.

೧೫ ,, ಅಂತಶಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ.

೧೬ ,, ದೇವರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತರಿಸಿದ್ದು.

೧೭ ,, ತಿರುಪತಿಗೆ ಕೇರಿದ ನು ಹಿಮೆ

೧೮ ,, ನೀವರ ತಾಯ್ಲಿ ಇಳುಮುವುದು

೧೯ ,, ವೇದನ ತರಂಗಿಣಿ ಬರೆದದ್ದು.

೨೦ ,, ರಥವನ್ನು ನಡಿಸಿದ್ದು.

೨೧ ,, ಸತ್ಸಂಗದ ಮಹಿಮೆ.

೨೨ ,, ಭಗವದ್ಭಜನ.

೩ನೇ ಭಾಗ:—೧ ಗ್ರಂಥಗಳು.

೨ ನಾಮಾವಳಿಗಳು.

೩ ಮುಂಡಿಗೆಗಳು.

—

(ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು ಕಾದಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ)

ಮುದ್ರಕರು:

ಭಿ. ಪ. ಕಾಳಿ, ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಪ್ರೆಸ್ಸ,

ಅನಂದವನ ಅಗಡಿ

ಶ್ರೀ ಕನಕಮಹಿಮಾದರ್ಶ.

[೧ನೇ ಭಾಗ]

ಶ್ರೀಯನನವರತ ವಕ್ಷೋಭಾಗದೊಳ್ ವಚ |
 ಶ್ರೀಯನೆಂದುಂ ವದನವಾರಿಹದೊಳ್ ಜಯ |
 ಶ್ರೀಯನಾಗಳು ಭುಜದೊಳೊಪ್ಪೆ ಧರಿಸಿರ್ವ.....ದೌಬಳದ ನರಸಿಂಹನು ||
 ಶ್ರೀಯುಮಂ ವರವಚಶ್ರೀಯುಮಂ ನುತಜಯ |
 ಶ್ರೀಯುಮಂ ಕೊಟ್ಟಿಲಿಳ ಲೋಕಧವಳಿತ ಉಶ |
 ಶ್ರೀಯುಮಂ ಪಾಂಡವರ್ಗಿತ್ತವೋಲಿತ್ತು ಸಲಹುಗೆ ಸಕಲಸಜ್ಜನರನು ||೧||
 (ಚಾಯಣಭಾರತ)

ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇರಬೇಕಾದರೆ, ಉತ್ತಮ ವರ್ಣದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಬೇಕು; ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸನೇ ಆಗಬೇಕು ಹೀಗೆಂಬ ನಿಯಮವೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಯಾವ ವರ್ಣದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಲಿ, ಎಂಥ ಮೂಢ ಮತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನಿಟ್ಟರೆ ಸಾಕು; ಆತನ ಪಾದವನ್ನು ಸೇರುವದೇಕೆ? ಆತನೇ ಇವರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ತಿರುಗ ಲಾರಂಭಿಸುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹಾಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರ ಗಳೆಷ್ಟೋ ಇರುವವು. ಆದರೂ ಅವು ಚರ್ವಿತಚರ್ವಣ ದೋಷದಿಂದ ನಮ್ಮ ವಾಚಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬ್ಲೇಸರಗೊಳಿಸುವವೇ ಹೊರತು, ಒಬ್ಬ ಬಡ ಕುರುಬನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕನಕದಾಸನ ಚರಿತ್ರೆಯಷ್ಟು ಮನರಂಜನೆ ಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಾರವು. ಕಾರಣ ಆತನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಕೊಡಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಕಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನೊಳಗೆ 'ಬಾಡ'ವೆಂಬುದೊಂದು ಸಣ್ಣಹಳ್ಳಿಯುಂಟು. ಅದನ್ನು ಈಗಿನ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಕ್ಷೆಯೊಳಗೆ ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಬಗೌಡನೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಬೀರಪ್ಪನೆಂಬುವನೊಬ್ಬ ರೈತನಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಲ್ಲರೂ ಈತನಿಗೆ ಬೀರಪ್ಪನೆಂದು ಕರೆಯದೆ † ನಾಡಗೌಡನೆಂದೇ ಗೌರವಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆತನಿಗೆ ಮಹಾಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಬಚ್ಚಿಯೆಂಬೊಬ್ಬ ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಳು. ಈ ದಂಪತಿಗಳು ಬಡವರಾದರೂ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆವವರಾಗಿದ್ದರು. ದೇವ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿ, ದಾನ-ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಬಹಳ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಂದಾದರೂ ನಿಷ್ಕರವಾಡರು. ಪರಹಿತವೇ ಪರಗತಿಗೆ ಸಾಧನವೆಂದು ನಂಬಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರು ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ? ಅಂದಮೇಲೆ ದೇವರು ಪ್ರೀತನಾಗಬೇಡವೇ? ತುಸ ದಿವಸಗಳ

† ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದೊಳಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪದ್ಧತಿಯು ಬಲು ಅಂದವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು:—

ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳಿಗಾಗಲಿ, ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗಾಗಲಿ ಒಂದು ಗ್ರಾಮಸಂಘವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಥ ಸಂಘಗಳುಳ್ಳ ಎಷ್ಟೋ ಊರುಗಳಿಗೆ "ನಾಡು" ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಗ್ರಾಮಸಂಘಗಳು—ಊರೊಳಗಿನ ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವದೂ, ಹೊಸ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಸಾಗು ಮಾಡಿಸುವದೂ, ಪಡಭೂಮಿಗಳನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ಕೊಡುವದೂ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವದೂ, ಕರಗಳನ್ನು ವಸೂಲ ಮಾಡುವದೂ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವರ ಕೆಲಸವನ್ನೂ, ಲೆಕ್ಕ-ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ನಾಡಿನ ಸಂಘದವರು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗ್ರಾಮಸಂಘಕ್ಕೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಊರ ಜನರು ಆರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು.

[ಬರಬರುತ್ತ ಸುಧಾರಣೆಯು ಹೆಚ್ಚಾದ ಈ ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಬದಲು ತಾಲೂಕು-ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡುಗಳು ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವವು]

ಬೀರಪ್ಪನು:—ಇಂಥ ನಾಡಿನ ಸಂಘದೊಳಗೆ ಒಬ್ಬ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ (ಮೆಂಬರ)ನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ನಾಡಗೌಡನೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ಲ್ಲಿಯೇ ಬೀರಪ್ಪನಿಗೆ * ಆನೆಗುಂದಿಯ ಮಹಾರಾಜನಲ್ಲಿ ಮನೆಗಾರನ ಅಧಿಕಾರವು ದೊರೆಯಿತು. ಆಗ ಈತನು ೭೮ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಶಿಸ್ತು ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕದೊಡ್ಡ ರೈತನೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದನು. ಈತನು ಜಾತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕುರುಬನಾಗಿದ್ದನಲ್ಲದೆ ಮಾತು-ಕಥೆ, ಕೆಲಸ-ಬೋಗಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾಸತ್ಪುರುಷನು; ಮೇಲೆ ದೈವಬಲವೊಂದು; ಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು? ಕೈಕೊಂಡ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಿರಿವಂತನಾದನು. ಈತನ ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಬ್ರಹ್ಮತಂತ್ರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೆಂಬವರು ಈತನಿಗೆ ಚಕ್ರಾಂಕಿತ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಬೀರಪ್ಪನು ವೈಷ್ಣವ ಮತವನ್ನ ವಲಂಬಿಸಿ ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀವೆಂಕಟದೇವರಿಗೆ ನಡಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದನು.

ಮನೆಯಿಂದ ಸಿರಿವಂತನಾದಾಗ್ಯೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಕರಕರಿಯು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋಯಿತು. ಬೀರಪ್ಪನ ಈ ಮನದಮ್ಮಳಕ್ಕೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಅಣುಗನ್ನಿಲ್ಲದ್ದೇ ಕಾರಣವೆಂದು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರು ಈಗಾಗಲೇ ಊಹಿಸಿರಬಹುದು. ಅವರ ಊಹೆಯು ನಿಜವಾದದ್ದು. ಸಿರಿವಂತರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಅದೃಷ್ಟವಂತರಾಗುವರೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಸಿರಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನವಿರುವದೂ, ಸಂತಾನವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯಿರುವದೂ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಸ ಅಪರೂಪವೇ ಸರಿ. ಬೀರಪ್ಪನೂ ಇದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಈಗ ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತೂ ಉಂಟು. ಆದರೇನು? ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ್ದೆಂದು ಚಿಂತೆ. ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೇ ಮದುವೆ-ಮುಂಜಿ, ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೇ ಹಬ್ಬ-ಹುಣ್ಣಿವೆಗಳು. ಎಲ್ಲವೂ ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೇ. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಒಕ್ಕಳ ಹೊನ್ನಿದ್ದರೂ ಲೆಕ್ಕದೊಳಗಲ್ಲ. ರೊಕ್ಕವು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಅಕ್ಕರತೆಗೆ ಆಗರವಾಗಲಾರದು. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಬೀರ

* ಹೊಸವೇಟೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ತುಂಗಭದ್ರಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಈ ಪಟ್ಟಣವುಂಟು. ಇದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೆಂದು ಕೆಂಪದಂತಿಯುಂಟು; ಮತ್ತು ಪಾಂಡವರು ಅಜ್ಞಾತ ವಾಸಾನಂತರ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಉಪಪ್ಲವ್ಯ ಪಟ್ಟಣವೇ ಇದೆಂತಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಪಾಂಡವರ ವಂಶದವರೇ ಆಳಿದರೆಂತಲೂ, ಇದಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣ ಹಸ್ತಿನಾವತಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತೆಂತಲೂ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವದು.

ಪ್ಪನ ಮನದಲ್ಲಿ ಒಳಿತಾಗಿ ನಟ್ಟಿದ್ದವು. ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ನಿಂತಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಇದೇ ಯೋಚನೆ. ಯಾವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲ. ಊಟ ಉಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಯೂ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಓಡ್ಯಾಡುವನು, ಕೆಲಸ ಮಾಡುವನು. ಹೀಗೆಯೇ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಕಡೆಗೆ ಒಂದಾ ನೊಂದು ದಿವಸ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ: “ಎಲೈ ಕಾಂತೆ! ಎಷ್ಟು ಸಿರಿಯಿದ್ದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ‘ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಸಕಲ ಸಿರಿಶವ | ಕಿಕ್ಕಿದಖಿಳಾಭರಣ ವಿಭ್ರಮ....’ ಎಂಬಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಮನೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ಲಕ್ಕಾಮಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದೇವರು ಮಕ್ಕಳೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಎಂಥ ಚೋಕ್ಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ನೋಡು. ಅಹಾ! ಮುದ್ದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣು ತಂಬಾ ನೋಡುವ ಆನಂದವು ನಮ್ಮ ದೈವದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಬರೆದೆ ಹಂಬಲಿಸಿದರೆ ಬರುವದೇನು? ಅದಕ್ಕೂ ಜಗದೀಶನ ಕರುಣವಿರಬೇಕು ಮನುಷ್ಯರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರೆಂದು ಕೇಳಿಯುಂಟು. ಅದರಿಂದ * ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಮೊರೆಯಿಡೋಣ ನಡೆ” ಎಂದುಸುರಿದನು. ಹೆಂಡತಿಯೂ ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪಿದಳು. ಕೂಡಲೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೊರಟರು. ತಿರುಪತಿಯು ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಬಂದೀತು? ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗ ನೋಡುವೆವು? ಎಂಬ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ತಿರುಪತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟರು.

* ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳುಂಟೆಂದು ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ತುತಿಸಿರುವರು.

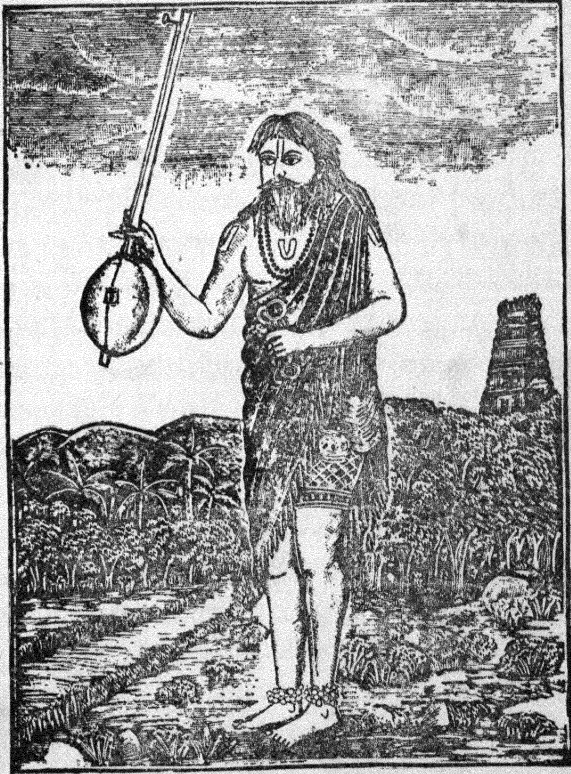
ಶ್ರೀರಂಗಮಂಗಲಮಣಿಂ ಕರುಣಾನಿವಾಸಂ | ಶ್ರೀವೇಂಕಟಾದ್ರಿ ಶಿಖರಾಲಯ
ಕಾಲಮೇಘಂ||

ಶ್ರೀಹಸ್ತಿಶೈಲ ಶಿಖರೋಜ್ವಲ ಪಾರಿಜಾತಂ| ಶ್ರೀಶಂ ನಮಾಮಿ ಶಿರಸಾ ಯದು
ಶೈಲದೀಪಂ ||೧||

ಶ್ರೀರಂಗ, ವೇಂಕಟಗಿರಿ, ಹಸ್ತಿಗಿರಿ, [ಕಂಚಿ]ಯದುಗಿರಿ. [ಮೇಲು ಕೋಟೆ]

ತಿರುಪತಿ (ವೇಂಕಟಗಿರಿ)ಯು ಮದರಾಸಿನ ಹತ್ತರವಿದೆ. ಇದನ್ನೇ ಭೂ
ನೈಕುಂಠನೆಂದು ದಾಸರು ಹೊಗಳಿರುವರು.

ಭಕ್ತ ಶಿರೋಮಣಿಗಳಾದ

ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸರು.

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದವರು ಕಾಲುಬಾಡಿಗೆಯೆಂದು ಮೊದಲು ಕಣಜಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯವುಂಟು. ಅದರಂತೆ ಕಾಲುಬಾಡಿಗೆಯನ್ನೂ ಮುಡುಪನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ದೇವರ ದರ್ಶನ ತಕ್ಕೊಂಡರು; ಹಾಗೂ ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಗಂಡ-ಹೆಂಡರಿಬ್ಬರೂ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ತಿರುನಾಮವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಸರ್ವ ತೀರ್ಥಾಟಣ ಮಾಡುತ್ತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸ ಹತ್ತಿದರು. ದೇವತಾರಾಧನೆಯು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಬೀರಪ್ಪನಂತೆ ಬಚ್ಚಿ ಯಾದರೂ ಅಚ್ಚುಬಕುತಿಯವಳು. ದಿನವಾಯಿತು, ಎರಡು ದಿನವಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ತಿಂಗಳೂ ಮುಗಿಯಿತು. ಸೇವೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತುಸವಾದರೂ ಮನಸನ್ನು ಹಿಂದೆಗಿಯಲಿಲ್ಲ ಉದಾಸೀನರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕವಾದ ಸಂತೋಷ. ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದರೂ ಎಲ್ಲೆಯ ವರೆಗೆ ನೋಡುವನು? ಕಡೆಗೆ ನಿಚ್ಚಟವಾದ ಬಕುತಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟು ಬೀರಪ್ಪನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಒಂದು ಫಲವನ್ನು ನೀಡಿ, 'ಇದರೊಳಗರ್ಥವನ್ನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಉಳಿಸದ್ದನ್ನು ನೀನು ತಕ್ಕೋ. ನಿನಗೆ ಸಾಧುಸಂತನಾದೊಬ್ಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟುವನೆ'ಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದನು. ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಬೀರಪ್ಪನು ಎದ್ದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಫಲವು. ಇದೇನೆಂದು ಅರುಗುಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನದ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಆತನಿಗಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೇಳತೀರದು. ಬಯಸಿದೊಡೆವೆಯೇ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದು ಬಂದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಆನಂದವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ತನ್ನ ಬಯಕೆ ನೆರವೇರಿತೆಂದು ಹಿರ್ರನೆ ಹಿಗ್ಗಿ, ಹೆಂಡತಿಗರ್ಥ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಾನರ್ಥ ಭುಂಜಿಸಿದನು; ಮತ್ತು ಮಗುದಿನವೇ ದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಹೊರಟನು.

ಲೋಕಪಾಲಕನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಎಂದಾದರೂ ಲೋಪವುಂಟೇ? ಹೇಗಾದೀತು? ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳು ಕಳೆಯುತ್ತಿರಲು, ಬೀರಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿಯು ಬಸುರಾದಳು; ನನಮಾಸವೂ ತುಂಬಿತು, ಸುಖರೂಪವಾಗಿ ಗಂಡುಮಗನನ್ನೇ ಹೆತ್ತಳು. ಆಗ ಬೀರಪ್ಪನಿಗೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಬೇಡ! ಮಕ್ಕಳು ವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ಬಯಸಿ ಬಹುದಿವಸಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದವರೇ ಆತನ ಆನಂದವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರಲ್ಲದೆ ಇತರರು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಬೀರಪ್ಪನು ಕೂಡಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಮಗುವಿಗೆ ಜಾತಕ ಬರೆಯಿಸಿ ಧನಕನಕಾದಿಗಳನ್ನು

ದಾನ ಮಾಡಿದನು. ಎಷ್ಟೋ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆ ಮಗುವಿಗೆ ತಿಮ್ಮನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ (ಶ್ರೀವೆಂಕಟರಮಣನ) ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾರಣವೇ ಈ ಹೆಸರಿಟ್ಟರೆಂದು ನಾವೇಕೆ ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಈತನನ್ನೇ ನಮ್ಮ ಚರಿತ್ರನಾಯಕನಾದ ಕನಕನೆಂದು ಮಾತ್ರ ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿ ಬಿಡೋಣ; ಅಂದರಾಯಿತು.

ನಾಚಕರೇ! ಬೀರಪ್ಪನ ಪ್ರೇಮಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಿರಾ! ಆತನ ಭಾವನೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದೇವರು ಎಂತಹ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು? ದೇವಾಧಿ ದೇವಾ! ನಾರಾಯಣಾ! ಜಗನ್ನಿ ಯಾಮಕಾ! ರಕ್ಷಾಗತ ರಕ್ಷಕನೆಂಬ ಬಿರಾದು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಸಾರ್ಥಕವಾದುದು.

ಇನ್ನು ತಿಮ್ಮನು ಕನಕನೆಂತಾದನೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಈಗ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಕೇಳಿ:

‘ಬೆಳೆಯು ಪ್ರೇರು ಮೊಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ; ತಳೆಯುವದೆಂಬ ಸಾಣ್ಣುಡಿಯು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ತಿಮ್ಮನು ಚಿಕ್ಕವನಿರುವಾಗಲೇ ಉಳಿದ ಹುಡುಗರಂತೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದೇವರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕುಳಿತಲ್ಲಿ-ನಿಂತಲ್ಲಿ ದೇವರ ಭಜನೆಯು! ಆಟ-ವಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಗಳೇ. ಅದರ ಹೊರತು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಚಂದ್ರಹಾಸನು ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದಾಗ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಅದರಿಂದಲೇ ಗೋಲಿಯಾಟವನ್ನಾಡಿ ಅದನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಈತನು ಹಾಗೆಯೇ. ಈಗ ತಿಮ್ಮನು ಆರೇಳು ವರ್ಷದವನಾಗಿರುವನು. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಂತೂ ಬಾಲಕನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಇದೊಂದು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನ; ತೇಜಃಪುಂಜವಾದ ಮೌಕ್ತಿಕ. ಮೂರು ಲೋಕದ ಸಾರ! ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಇದೇ ಆಗಿತ್ತು; ಆದರೆ-‘ವ್ಯಸನಂ ಕೈರ್ನಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ಕಸ್ಯಸೌಖ್ಯಂ ನಿರಂತರಂ’ ಎಂಬಂತೆ ಎಂದೂ ವ್ಯಸನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದ ನಿರಂತರ ಸೌಖ್ಯವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುವದು ಯಾವನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದು? ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಕತ್ತಲೆ ಇದ್ದಂತೆ, ಸುಖದ ಹಿಂದೆ ದುಃಖವು ಇದ್ದೇ ಇರುವದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಬೀರಪ್ಪನು ಮುಂದೆ ತುಸ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ದೈವಗತಿಯಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಲು, ಸುಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡುವ ಆತನ ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೆ ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ

ಮುಳುಗಿ ಹೋದರು. ಸಂಕಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಹೀಗೆ. ಅದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಳುವವರನ್ನು ನಗಿಸುವದು; ನಗುವವರನ್ನು ಅಳಿಸುವದು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಮಾಯಾಪ್ರಸಂಚವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವರು. ಇರಲಿ.

ಅತ್ತ ಬೀರಪ್ಪನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಬಚ್ಚಿಯೊಬ್ಬಳು; ಇದೊಂದು ಮಗು. ಹೊರತು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಆಗ ತಾನೆ ಬಚ್ಚಿಯು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಎಷ್ಟೇ ಹಲುಬಿದಳು; ಹಂಬಲಿಸಿದಳು; ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಿದಳು ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ; ದುಃಖವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು ಮನದಣಿಯಾಗಿ ಅತ್ತಬಿಟ್ಟಳು. ಬದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಗುವು ಇನ್ನೂ ಸಣ್ಣದು ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಿಳಿದರೆ ಒಂದು ತಿಳಿಯದು. ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಮ್ಮನೂ ಅಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಯಾರಿಗೆ ಯಾರು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬೇಕು? ಕಡೆಗೆ ನೆರೆಸೊರೆಯುವರೆ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಅವರನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಬೀರಪ್ಪನ ದಹನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು ಬಚ್ಚಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶವೇ ಕಡಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಇದು ತಿಳಿಯದು. ಪಾಪ! ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವರಲ್ಲವೇ-ತಾಯಿ ಬೇಕು; ಇಲ್ಲವೆ ಬಾಯಿ ಬೇಕು; ಅಥವಾ ಸಾಯಬೇಕು. ಎಂದು, ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ದೈವಸ್ವರೂಪಳಾದ ತಾಯಿಯೊಬ್ಬಳು ಇತ್ತದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಯಾವ ದುಃಖವೂ ಇಲ್ಲ. ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಆಡುತ್ತಾನೆ, ಕುಡಿಯುತ್ತಾನೆ ತಾಯಿಯೂ ಬರಬರುತ್ತ ಮಗನ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು ಎಂತಹ ಪ್ರಬಲ ದುಃಖವಾದರೂ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ತಾನೆ ನಿಂತೀತು' ಇಷ್ಟಬಂಧುಗಳಾದವರು ಈ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ತಿಮ್ಮನು ಬೆಳೆಯ ಹತ್ತಿ ಆಗಲೆ ತುಸ ದೊಡ್ಡವನಾದನು. ಬಚ್ಚಿಗೆ ಯೋಚನೆಯಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮಗನು ಸುಮ್ಮನೆ ಉಂಡು ತಿಂದು ಪುಂಡುಗಾರನಾಗುವದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೆಂದು ನೆನಸಿದಳು; ಅವರೆ ಮಾಡುವದೇನು? ದೈವಾನುಕೂಲವೊಂದಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಅದು ಈಕೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕಂದಿ ನಲ್ಲಿಯೇ ಜೊಕ್ಕದಾದ ವಿಷೈಗಲಿಸಿ ತಕ್ಕವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ, ಈಗಿಂತೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಊರೂರಿಗೆ ಸಾಕಾಣಿಕೆಗಳಿಲ್ಲ? ಸಾಲಿಯೆಂದರೆ, ಕಿರುಕ ಸಾಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಮಸಾಲಿ. ಮೇಲಾಗಿ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಕಲಿಯುವ ಲಕ್ಷ್ಯ ಬಹಳ!

ಹತ್ತು ದಿನ ತಲೆ ತುರಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಹತ್ತಕ್ಷರಗಳು ಬಾರವು. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆತನು ಅಕ್ಷರಶತ್ರುವಾದದ್ದೊಂದು ಅಶ್ವರ್ಯವಲ್ಲ. ತಿಮ್ಮನು ದೊಡ್ಡವನಾದಂತೆ ಬೇಟೆಯಾಡುವದೂ ಕಾಳಗ ಮಾಡುವದೂ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿಷಯಗಳಾಗಿ ತೋರಹತ್ತಿದವು. ಇಂಥವನು ಮುಂದೆ ಕನಕದಾಸನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹೇಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನೆಂದು ನೀವೀಗ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಯಾರು ತಾನೆ ತಿಳಿಯುವರು? ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಗೊಂಬೆಯನ್ನು ಕುಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೀನಪ್ಪನು ಶ್ರೀನಿವಾಸದಾಸನೆನಿಸಿಕೊಂಡದ್ದೂ, ಒಂದು ಬೊಟ್ಟು ದುಡ್ಡಿಗೂ ಪ್ರಾಣಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಂಥ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಯಕನು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಸೂರೆಮಾಡಿ ಪುರಂದರದಾಸನೆನಿಸಿಕೊಂಡದ್ದೂ ಆತನ ಲೀಲಾವಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಅಹಾ! ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನಾವೆಷ್ಟರವರು? ನಮ್ಮಂತಹ ಮಂದಮತಿಗಳಿಗೋಸ್ಕರವೇ ವೇವರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಇಂಥ ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಅಯ್ಯನವರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ತೀಡುವ ವಿದ್ಯೆಯು ಆತನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡ ಕವಿಯು ಹೇಳುವಂತೆ—

ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಸಾವಿಲ್ಲದಿಹ ಬಲು | ಬಟ್ಟೆಯನು ಸಾಧಿಸಲು ಬೇಕದು |

ನೆಟ್ಟಿನಳವಡದಿದರ್ಡಿತನು ಬಿದ್ದ ಬಳಕಿನಲೀ ||

ಹುಟ್ಟಿದಿಹ ವಿದ್ಯೆಯನು ಕಲಿವುದು | ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗುತ್ತಮವು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ |

ಕಷ್ಟಪಡುವೀ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಕಲಿತೇನು ಫಲವೆಂದಾ ||

(ಅನುಭವಾವೃತ್ತ)

ಇಂಥ ವಿದ್ಯಾಸಂಪಾದನದಲ್ಲಿಯೇ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಸಂಸಾರಬಲದಿಂದ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೋಗತೊಡಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇರಲಿ.

ತಿಮ್ಮನು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷದವನಾದನು. ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ದೇವರ ಆಗಾಧ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆಗ ಆತನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಏಳು ನಿಕ್ಷೇಪಗಳು ಮೊರೆತವು. ಕೈಯಿಟ್ಟ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕ (ಬಂಗಾರ) ದೊರೆಯಹತ್ತಿತು. ಅದರಿಂದ ಜನರು ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ತಿಮ್ಮನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕನಕಪ್ಪ

ನೆಂದು ಕರಿಯಹತ್ತಿದರು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಈತನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು:—

೧ ಹುಡುಗನಿದ್ದಾಗ ಇವನು ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಶಿಪಾಯಿಯಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಸೇನಾಪತಿಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ದೇವರು ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುಕನ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿಬಂದು 'ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಡು' ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಶಿಪಾಯಿಯು ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಭಿಕ್ಷುಕನು ಹಟದಿಂದ ಒಳನುಗ್ಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಶಿಪಾಯಿಯು ಸುಮ್ಮನಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೈಯೊಳಗಿನ ಕೋಲಿನಿಂದ ಒಂದು ಬಲವಾದ ಏಟು ಕೊಟ್ಟನು. ಭಿಕ್ಷುಕನಿಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಶಿಪಾಯಿಯನ್ನು ಮೂರ್ಛಿತವಾಗಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಒದೆದು, "ಈಗೇನು ಮಾಡುವೆ" ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗುವೆನು." ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಶಿಪಾಯಿಯು ಏಳಲಿಕ್ಕಾಗದಂತಿದ್ದರೂ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿಟ್ಟು, 'ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಿರುವವರೆಗೂ ಒಳಗೆ ಬಿಡಲಾರೆನೆ' ಎಂದನು. ಅಷ್ಟೊಂದು ವಿಶ್ವಾಸ, ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ! ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಿಕ್ಷುಕನು, 'ಇಷ್ಟು ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ದೇವರಲ್ಲದವರವೇ?' ಎಂದನು. ಆಗ ಶಿಪಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಹುಟ್ಟಿತು. ದೇವರನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಚಿಂತಿಸಿದನು. ಆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕನನ್ನೇ ಕಂಡಂತಾಯಿತು. ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಲು ಭಿಕ್ಷುಕನಿಲ್ಲ. ದೇವರು ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಈತನ ಮೈಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿದನು. ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಶಿಪಾಯಿಯು ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋದವು. ದೇಹವು ಸುವರ್ಣಮಯವಾಯಿತು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ಮೇಲೆ ಏನಾದೀತು-ಏನಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ಆದರೆ ಈ ದೇಹವು ಶಿಪಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ; 'ದೇವಾ! ಶರೀರವು ಬಂಗಾರಮಯವಾಗಿದ್ದರೆ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರು, 'ಪರರಿಗೆ ಕನಕಮಯವಾಗಿ ತೋರದಿರಲಿ' ಎಂದು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು. ಮುಂದೆ ಶಿಪಾಯಿಯು ವೈರಾಗ್ಯ ತಾಳಿದಾಸನಾದನು. ದೇಹವು ಕನಕಮಯವಾದ್ದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಕನಕನೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು.

೨ ಮಕ್ಕಳು ಮಕ್ಕಳೆಂದು ಹಲುಬಿ ಹಂಬಲಿಸುವವರು ಬಹು ದಿವಸಕ್ಕೆ

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದರೆ, ವಿಶೇಷವಾದ ಅಕ್ಕರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವರಲ್ಲವೇ? ಓ! ಎನ್ನ ಕಂದಾ! ಎನ್ನ ಚಿನ್ನ! ಎನ್ನ ಬಂಗಾರದ ಅರಗಿಯೇ, ಎಂದು ಮುದ್ದಿ ಸುವರಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆಯೇ ಬಚ್ಚಿಯು ಬಹು ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ಈತನೊಬ್ಬ ಮಗನನ್ನೇ ಹಡೆದ ಕಾರಣ, ಇದು ನನ್ನ ಚಿನ್ನವೆಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕನಕ ನೆಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟಳು.

ಇದು ಹೇಗೆಯೇ ಇರಲಿ; ನಾವು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಕನಕಪ್ಪ ನೆಂದು ಕರೆದು ಬಿಡೋಣ, ಅಂದರಾಯಿತು.

ಇನ್ನು ಈತನ ಪೂರ್ವವೃತ್ತದ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಂದದ್ದನ್ನು ತುಸ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ:—

ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ 'ಅಣಿಮಾಂಡವ್ಯನೆಂಬ ಋಷಿಯು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರಲಾಗಿ ಸೂರ್ಯಸುತನಾದ ಯಮಧರ್ಮನು ಅತನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪಾಶವನ್ನು ಬೀಸಿದನು. ಆಗಲಾ ಋಷಿಯು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ಇದೇನೆಂದು ಕೇಳಲು, ನೀನು ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗ ಪುಟ್ಟದೊಂದು ಹುಳವನ್ನು (ನೋಣವನ್ನು) ತಟ್ಟನೆ ಕೊಂದೆಯಾದಕಾರಣ ಈಗ ಮೃತ್ಯು ಬಂದೊದಗಿತೆಂದು ಯಮನುಸುರಿದನು. ಮೊದಲೇ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಮುನಿಸು ಮೂಗಿನ ಮೇಲಲ್ಲವೇ? ಇಷ್ಟಾಗಿ ಅಣಿಮಾಂಡವ್ಯನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ! ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಯು; ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಒಳಿತಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು; ಕೂಡಲೆ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಕೋಪದಿಂದ:—“ಎಲೋ. ನರಕಾಧಿಪಾ! ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಂದವಾಡುತ್ತ ತಿಳಿಯದೆ ಮಾಡಿದ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ಪಾಪವೆಂದೆಣಿಸಲಾಗದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮೈ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದೆ ಎನ್ನ ಹರಣವನ್ನು ಹರಣಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಿ. ಈ ಪಾಪದ ದೆಶೆಯಿಂದ ತಾಪಪಡುವದು ಸಹಜವಾದದ್ದು. ನೀನು ಎರಡು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸು” ಎಂಬದಾಗಿ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಯಮನು ಉಪಾಯಾಂತರವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಮೊದಲನೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿದುರ ಸೈ ನಾಗಿಯೂ ಎರಡನೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕನಕನಾಗಿಯೂ

ಸೈ ಯಮನು ವಿದುರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನೆಂಬಂಶವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರವರು ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು:—

ಹುಟ್ಟಿದನಂತೆ ನೋಡಿರಿ!

ಅತ್ಯಂತ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಬಲ್ಲಂಥ ಯವಧರ್ಮನಿಗೆ ಕೂಡಾ ಬುದ್ಧಿಯು ಕುಗ್ಗಿತು, ಸಾಹಸವು ತೆಗ್ಗಿತು; ಕಳೆಯೆಲ್ಲ ಕುಗ್ಗಿತು. ಇದೇನು ಅತನ ಹೆಮ್ಮಿನಿಂದಂಟಾಯಿತೆನ್ನುವಿೋ ಅಧವಾ ಈಶಸಂಕಲ್ಪವೇ ಹೀಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವಿರೋ? ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ. ವಿನಾಶಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತ ತಸ್ಯಾಂ ಸವೇವೋ ಜನಿಧರ್ಮರಾಜೋ ಮಾಂಡವ್ಯಶಾಪಾದ್ಯುಲುವಾಹ ಶೂದ್ರತಾಮ್ ||

ಎಸಿಷ್ಠಸಾಮ್ಯಂ ಸಮಭೀಪ್ಸಮಾನಂ ಪ್ರಚ್ಛವಯಂ ನಿಚ್ಛಯಾಶಾಪ ಮಾಪ|| ೧ ||
ಅಯೋಗ್ಯ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಕ್ಯತಪ್ರಯತ್ನ ದೋಷಾತ್ಸಮಾರೋಪಿತಮೇವಶೂಲೇ ||
ಜೋರೈರ್ವ ತೇರ್ಥಪಿತುಜೋರ ಬುಧ್ಧ್ಯಾಮಪ್ರೇವಧಾದಿತ್ಯವದದ್ಯಮಸ್ತಮ್ || ೨ ||
ನಾಸತ್ಯತಾತಸ್ಯ ಚ ತತ್ರ ಹೇತುತಃಶಾಪಂಗೃಹಿತುಂ ಸತಥೈವಚೋಕ್ತಾ ||
ಅವಾಪಶೂದ್ರತ್ವಮಥಾಸ್ಯನಾಮಚಕ್ರೈಕೈಃ ಸರ್ವವಿತ್ತಂತಧಾದಾತ್ || ೩ ||
ವಿದ್ಯಾರತೇವಿದುರೋನಾಮಜಾಯಂ ಭವಿಷ್ಯತಿಜ್ಞಾನ ಬಲೋಪಪನ್ನಃ ||
ಮಹಾಧನ. ಬಾಹುಬಲಾಧಿಕಶ್ಚ ಸುನೀತಿ ಮಾನಿತ್ಯವದತ್ ಸಕೃಷ್ಣಃ || ೪ ||

ಗರುಡಪುರಾಣ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಮಾಂಡವ್ಯಶಾಪಶ್ಚಯಮೋ ಬಭೂವ ವಿದ್ಯಾರತತ್ವಾದ್ವಿದುರೋ ನಾಮಚಾಸೀತ್ ||

(ಅಧ್ಯಾಯ ೩೧, ಶ್ಲೋಕ ೬)

ಇದು ಅಲ್ಲದೆ ಕನಕದಾಸರು ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ತಮ್ಮದೊಂದು ಉಗಾ ಭೋಗದಲ್ಲಿ (ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ) ಈ ವಿಷಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

“.....ಯಮನು ಮುನ್ನೆ ಮಾಂಡವ್ಯ ಶಾಪದಿಂದೆರಡು ಜನ್ಮ ಶೂದ್ರಯೋನಿ ಯೊಳಗೆ ಪುಟ್ಟಿದನು. ಒಂದು ಜನ್ಮ ವಿದುರನಾಗಿ ಕುರುಬರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದೆ ಎನಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯೆಂತೆಂಬೆ |.....||”

ಇದೇ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ-- ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಿಗೆ ೩ ಜನ್ಮಗಳೆಂದೂ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಎರಡು ಜನ್ಮಗಳೆಂದೂ ಆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಇಂತಹ ಅಂಶದವರೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವರು.

ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಯು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ, ಋಷಿಗಳಾಗಲಿ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಜರೂಪದಿಂದ ಸಂಚರಿಸಿ, ಜನರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ ಮಾಡಲು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಮಾಯಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಮುಂದೆ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ ಮಾಡಹತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಾತು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಾರದು.

ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಾರದರು—“ನಿನ್ನ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ವಿನೋದವಾಡಬೇಕೆಂದು” ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು, “ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಬಯಕೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವೆನೆ”ಂದು ಸ್ವಾಮಿಯು ವಚನ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದರಂತೆ ನಾರದರು ಪುರಂದರದಾಸರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಾಯಾ ಮೋಹಿತರಾಗಿರಲು, ಅದೇ ಸ್ವಾಮಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಪದಿಂದ ಬಂದು ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನೆಂಬ ಕಥೆಯು ೨ ದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರುವದು. ಕನಕನ ವಿಷಯವಾದರೂ ಹೀಗೆಯೇ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಕನಕನು ಬಾಡದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರಲು, ಒಂದು ದಿನ ಅತನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಆದಿಕೇಶವ ಮೂರ್ತಿಯು ಬಂದು:—“ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕಾಗಿನೆಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು.” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ಬೋಧೆಯಾಯಿತು. (ಮೊದಲು ಆದಿಕೇಶವ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಬಾಡದಲ್ಲಿತ್ತು.) ಅಗ ಕನಕನು ತನ್ನ ತಾಯೊಡಗೊಂಡು ಕಾಗಿನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟನು; ಹಾಗು ಶ್ರೀ ಕೇಶವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬಾಡದಿಂದ ಒಯ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದನು. ಹಿಂದಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವಸು ದೇವನು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು-ಅಲ್ಲ! ಅಲ್ಲ!! ಮೂರು ಲೋಕದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು-ಮಥುರೆಯಿಂದ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಇದೇ ರೀತಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದನೆಂದು ಓದಿದ್ದೆವು. ಅದೇ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನೇಗ ನಮ್ಮ ಕನಕಪ್ಪನು ಬಾಡದಿಂದ ಕಾಗಿನೆಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಅಹಹಾ! ಈತನೆಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವಂತನೋ? ಶ್ರೀವಿಕ್ರಮಾವತಾರದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಎರಡು ಪಾದಗಳಿಂದಲೇ ಅಳಿದ ಭಗವಂತನು, ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನೇ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು

ನಿಂತಂಧ ಸ್ವಾಮಿಯು ಕನಕನ ಪುಟ್ಟವೆರಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಗೆ ಮಲಗಿದಂತೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಬಂದನೆಂದ ಮೇಲೆ ಆತನ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕೇ? ಅದೆಲ್ಲವೂ ವಾಚಕವೃಂದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ತಾನೇ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವದು.

ಕನಕನಿಗೀಗ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ಪ್ರಾಯ. ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿಂದಿದ್ದನು. ತಂದೆಯಂತೆ ಮಗನೆಂದು ಜನರು ಅಡಿಕೊಂಡರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಬಂಕಾಪುರದ ಅಧಿಕಾರವು ದೊರೆಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಮಿತ್ರಾಯಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೊಂದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಯಾತಕ್ಕೇನು ಕೊರತೆ? ಬಂಧುಬಳಗದವರು ಬಹು ಸಡಗರದಿಂದ ಈತನ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಗಲೇ ಕನಕನೆಂಬ ಹೆಸರು ಸೋಗಿ ಕನಕನಾಯಕ ದೊರೆಯೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು. ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದೊರೆಯು ಕಾಗಿನೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಆದಿಕೇಶವದೇವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡದಾದ ಒಂದು ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತ ಬಂದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗದ ತಿರುಪತಿಯ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸ್ವಪ್ನವಾಯಿತು. 'ನನಗೆ ಕೊಡುವ ಮುಡುಪು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕನಕನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾನು ಸಂತೋಷಿಸುವೆನೆ'ಂದು. ಅಹಾ! ಕನಕನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅಂತಃಕರಣವು ಇನ್ನೆಷ್ಟೋ! ಆ ಜನರಿಗೀಗ ಕನಕನೇ ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಪ್ಪನ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯೆಂಬಷ್ಟು ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಕನಕನಿಗೇ ಅರ್ಪಿಸಹತ್ತಿದರು; ಆದರೆ ಕನಕನು ಮಾತ್ರ ಇದರಿಂದ ಹಿಗ್ಗಲಿಲ್ಲ; ಮದೋನ್ಮತ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ; ತುಸವಾದರೂ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ತಾಳಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ವಾಮಿಯ ಆಟವೆಂದೇ ಅವನ ತಿಳುವಳಿಕೆ. ಸುಭಾಷಿತಕಾರರಾದರೋ:—

ಯೌವನಂ ಧನಸಂಪತ್ತಿಃ ಪ್ರಭುತ್ವಮವಿವೇಕತಾ ||

ಎಕ್ಕೈಕಮಷ್ಟನರ್ಥಾಯ ಕಿಮುಯತ್ರ ಚತುಷ್ಟಯಮ್ ||

ಅಂದರೆ—ಯೌವನ, ದ್ರವ್ಯ, ಅಧಿಕಾರ, ಅವಿವೇಕತೆ ಈ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಒಂದೊಂದರ ಬಲವಿದ್ದರೇನೇ ಅನೇಕ ಅನರ್ಥಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು. ಕನಕನಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಒತ್ತುಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ

ಕೊಂಡಿವೆ ಅದಾಗ್ಯೂ ಅಂತಹ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅಣುಮಾತ್ರವೂ ಕಾರಣ ನಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಆತನೊಬ್ಬ ಸಾಧುಸಂತನೆಂದು ಯಾರು ತಾನೆ ಹೊಗಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಯಾರು ಕೊಂಡಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಇದೇ ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೂ ನಮಗೂ ಇರುವ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ.

ಬರಬರುತ್ತ ಅವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವು ಸರಿದೋರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಅಧಿಕಾರ ಬಂದಾಗ ದೇವರನ್ನೂ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡದೆ, ಗುರು-ಹಿರಿಯರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸದೆ, ಜನರ ಗೋಣು ಮುರಿದಾದರೂ ದುಡ್ಡುಗಳಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವರೋ, ಯಾರು ಬಡ ಬಗ್ಗರನ್ನೂ ಸಜ್ಜನರನ್ನೂ ಪಿಡಿಸುವದೇ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಗೌರವವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವರೋ, ಮತ್ತೆ ಯಾರು ಅಧಿಕಾರ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ದೇಶ, ತನ್ನ ಭಾಷೆ, ತನ್ನ ಜನರು ಎಂಬದನ್ನೇ ಮರೆತು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಡಿದಾಡುತ್ತಿರುವರೋ ಅಂಥವರು ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರಲೋಲುಪರಾಗಿರಬಹುದು ಕನಕನಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು. ಈತನಿಗೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸೀಮವಾದ ಭಕ್ತಿ, ಗುರು ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯಭಾವ, ಲಂಚಗೂಳಿಯಾಗಿ ದುಡ್ಡುಗಳಿಸುವದಂತೂ ಮಹತ್ವಾಪನೆಂಬ ತಿಳವಳಿಕೆ, ಬಡಬಗ್ಗರನ್ನು ಪಿಡಿಸುವದು ಇವನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಅಲ್ಲ. ತನ್ನ ದೇಶ, ತನ್ನ ಜನರೆಂದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಭಿಮಾನ. ಇಂಥವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವು ಹೇಗೆ ಸರಿಬಂದಿತು? ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆನೆಗೊಂದಿಯ ಮಹಾರಾಜನಿಂದ ಒಂದು ಪತ್ರವೂ ಬಂದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು:—
 “ನೀನು ದೇವಾಲಯ-ಉತ್ಸವಾದಿಗಳಿಗೇ ಬೊಕ್ಕಸದೊಳಗಿನ ಬಂಡಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಯಲು ಮಾಡುವಿಯೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೀವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಬಂಡಾರದ ಲೆಕ್ಕವನ್ನೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು.” ಈ ಪತ್ರದಿಂದಂತೂ ಕನಕನಿಗೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ತಲೆತಿರುಗಿತು. ಚಾಕರಿಯೇ ಜೀವನ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ನಂಬಿದ ಈಗಿನ ಕಾಲದ ನಮ್ಮಂಥವರಾಗಿದ್ದರೆ, ಪತ್ರಮುಟ್ಟಿದಾಕ್ಷಣವೇ ಮಹಾರಾಜನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಆತನ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡಿ, ಬಾಯಿತೆರೆದು, ಅಂಗಲಾಚಿ, ದೀನವಾಣಿಯಿಂದ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಬಿದ್ದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು; ಆದರೆ ಕನಕನು ನಮ್ಮಷ್ಟು ಅಂನೇ ಶತಮಾನದ ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವನಲ್ಲಿ

ಇನ್ನೂ ಉಜ್ವಲವಾದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರೀತಿಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿ ದ್ವು. ಅಂತೇ ಅವನು ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಬಿಡುಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಕಾಗಿನೆಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು ಈ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಈತನ ಹೆಂಡತಿಯು ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಕನಕನು ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು (ಬೇಟೆಯಾಡುವದು, ಕಾಳಗ ಮಾಡುವದು) ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕಾಗಿನೆಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನೀವು ಆತನನ್ನು ದೇವರ ದಾಸನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಬಹುದು; ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ, ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ದಾಸ ನಾಗುವದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವೈರಾಗ್ಯದ ಅಂಕುರವೇ ಆತನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಉತ್ಪನ್ನ ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದಾಸನಾಗುವ ಕಾಲವು ತುಸ ದೂರವಿತ್ತು. ಆತನು ತನ್ನ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತನಾಗಿ ಕಾಲಕಳೆಸುತ್ತಿದ್ದನು ದೇವರೆನ್ನಲಿಲ್ಲ, ದಿಂಡ ರೆನ್ನಲಿಲ್ಲ; ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಯೋಗವು ಒರಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ದಿವಸ ಆತನಿಗೆ ಚಮತ್ಕಾರವಾದದ್ದೊಂದು ಸ್ವಪ್ನವು ಬಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಭಗ ವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಂದು:—‘ಎಲೋ, ಕನಕಾ, ಕೈಯೆಲ್ಲೇನು ಶುನಕಾ, ಮಾಡುವಿಯೇನು ಮುರಕಾ, ಸೇರುವಿಯಲ್ಲೊ ನರಕಾ, ಎನಗಾಗಿದೆ ಮರುಕಾ, ದಾಸನೆನಿಸೊ ತಿರುಕಾ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಕನಕಪ್ಪನು ಕಣ್ಣಿ ರೆದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಕತ್ತಲೆ ಮನೆಯು, ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ತನಗೆ ಬಿದ್ದ ಸ್ವಪ್ನದ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು—‘ಅಹಾ! ಯಾವನೋ ನನಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿದನು. ಮುರುಕ ದಂಡಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಿರುಕನಾಗಿರ ಬೇಕಂತೆ ಈ ಶೂರನು ಧೀರತನದಿಂದ ವೈರಿಗಳ ಕೂಡ ಖಾಡಾಖಾಡ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೇಶತಿರುಗುವ ದಾಸನಾದಾನೇ? ನಾನೆಂದಿಗೂ ಆತನ ಬೋಧನೆಗೆ ಕಿವಿಗೊಡಲಾರೆನು; ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ನೀಚ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಎಳೆದವನ ಮನಸ್ಸು ಉಚ್ಚಗೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಲಿಯುವದುಂಟೇ? ಮೆಚ್ಚಿದವರಿಗೆ ಮರಣವೇ ಸುಖವೆಂಬಂತೆ ಕನಕನು ತನ್ನ ಕಾಯಕವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ಪರಮಾತ್ಮನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ತಿಳಿಯುವರು? ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳು ಕಳೆದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಡದವರಿಗೂ ನೆರೆಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೂ ಸೀಮಾಂತರದ ವಿಷಯವಾಗಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಹುಟ್ಟಿತು. ಜನ್ಮಭೂಮಿಯೆಂದರೆ,

ಎಂಥವರಿಗಾದರೂ ಅಭಿಮಾನವಲ್ಲವೇ? ಕನಕನೂ ಬಾಡದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತಾಳಿದನು. ಆತನು ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದದ್ದರಿಂದ ಆ ಅಭಿಮಾನವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತವಾಗಿತ್ತು. ಬರುತ-ಬರುತ ಚಿಕ್ಕದಾದ ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಘೋರ ಬಡಿದಾಟಕ್ಕಿಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಕನಕನು ನೆರೆಹಳ್ಳಿಯವರೊಡನೆ ಒಡಿದಾಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಬ್ಬ ಕುದುರೆಯ ರಾಹುತನಿಂದ ಮೈಮುರೆ ಹೊಡತ ತಿಂದು ಬಂದನು. ಮುಂದೆ ಆತನಿಗೆ ಚಳಿಜ್ವರಗಳು ಬರಹತ್ತಿದವು. ಬಹಳ ಹೈರಾಣಾದನು. 'ಹೀಗೆ ಬೇನೆಯಿಂದ ಮಲಗಿರಲು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಕನಕನಿಗೊಂದು ಕನಸು ಬಿತ್ತು. ಆಗ ಕೃಷ್ಣನು-‘ಎಲೋ ಕನಕಾ, ನಿನ್ನ ನ ರಾವುತನು ಯಾರೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದೆಯೋ? ಇನ್ನಾದರೂ ದಾಸನಾಗಿ, ದಂಡಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ನನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಡು; ಅಂದರೆ ನಿನ್ನ ಗಾಯಗಳೆಲ್ಲ ಈಗಲೇ ಮಾಯುವವು;’ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಕನಕನು ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದೆ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿ ಮೊದಲಾದನು. ದೇವರು ಆತನ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀಜಾಕ್ಷರವನ್ನು ಬರೆದು ಬಿಟ್ಟನು! ಕನಕನಿಗಾಗ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದವು; ಮೊದಲಿನ ಅಹಂಕಾರವೆಲ್ಲ ಹೋಯಿತು; ಜ್ಞಾನೋದಯ ಕಾಲ ಬಂತು. ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟನು. ಎಚ್ಚತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಮೈ ಮೇಲೆ ಒಂದಾದರೂ ಗಾಯವಿಲ್ಲ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತರದ ನೋವೂ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಜನ್ಮವು ದಾಸನಾಗುವದಕ್ಕೇ, ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಂಟಾಯಿತು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು:—‘ಅಮ್ಮಾ, ನನ್ನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಆದಿಕೇಶವ ಮೂರ್ತಿಯ ಬಂದು ದಾಸನಾಗೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ನನ್ನ ಬೇನೆಯೆಲ್ಲ ಬಯಲಾಗಿರುವದು ನೋಡು. ಇದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಕಾರಣವಿದೆಯೇ ಎಂದನು. ಆಗ ಬಚ್ಚಿಯು ಮಗನನ್ನು ಮುದ್ದಿಸಿ—‘ಮಗೂ, ಬಹುಕಾಲ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ನಿನಗೆ ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು, ಎಂದು ನಾನು ಆದಿಕೇಶವಮೂರ್ತಿಗೆ ಹರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದೆನು; ಅದರೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲಿನ ಮೋಹದಿಂದ ಹರಿಕೆಯನ್ನು ನಡಿಸುವದು ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ, ಎಂದಳು. ಆಗಲಾ ಕನಕನು ತಾಯಿಗೆ ನವಸ್ಮಾರ ಮಾಡಿ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ದೇವರ

ದಾಸನಾಗುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ದಾಸನಾಗುವದು ಬಲು ಕಠಿಣ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ದಟ್ಟಿತವಾದ ಭಕ್ತಿಯುತ್ಪನ್ನ ವಾಗಬೇಕು; ಪದ್ರಿಪುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕು; ನಾನು ನನ್ನ ದೇವ ಮಮಕಾರ ವನ್ನೂ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನೂ ಓಡಿಸಬೇಕು. ಸರ್ವಭೂತದಯಾಪರನಾಗಬೇಕು; ಏನಮಾದಿ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವರೇ ದಾಸರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರು. ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ದೇವರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ವೈರಾಗ್ಯದ ಅಂಕುರವೂ ತೋರದೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ನೂರೆಂಟು ದುರಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಕೊಂಡು, ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನೇ ಬಯಸಿ ಬಯಸಿ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಪುರರು ದಾಸರಾಗುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಅದೊಂದು ನಗೆಗೇಡಲ್ಲವೇ? ಇಂಥವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿತ ಶ್ರೀ ಮದಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ:—

ರಾಗ ಅನಂದಭೈರವಿ, ಅಟತಾಳ.

ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸತನ | ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಲು ಪ್ರಾಧತನ ||
ಪ್ರೀತಿಧನ ದುರ್ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿ | ಭೀತಿ ದೈವ ಗುರುದ್ರೋಹದಲಿ ||೧||
ಏಕಾಂತದಲಿ ಧನದ ಗೋಷ್ಠಿ | ಲೋಕಾಂತದಲಿ ವೈರಾಗ್ಯದ ಗೋಷ್ಠಿ ||
ಶ್ರೀಕಾಂತನ ಸೇವೆಗೆ ಅನುಮಾನ | ಭೂಕಾಂತನ ಸೇವೆಗೆ ಸನ್ಮಾನ ||೨||

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ತರದ ಬಾಹ್ಯಾಡಂಬರದ ಬಡಾಯಿಯ ಜನಗಳೇ ಬಹಳ; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕನಕಪ್ಪನು ಇಂಥ ಜನರ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವ ನಲ್ಲ. ದೇವತಾಂಶನಾದ ಇವನು ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಮಾಯಾಮೋಹದಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ, ಬೂದಿಯೊಳಗಿನ ಕೆಂಡದಂತೆ ಅಪ್ರಕಾಶಿತನಾಗಿದ್ದನೇ ಹೊರತು, ಯಾವಾಗ ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಮಾಯಾಮೋಹವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯು ಹರಿದು ಹೋಯಿತೋ, ಆಗಲೆ ನಿಗನಿಗಿ ಕೆಂಡದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿತ ನಾದನು. ನನಕೋಟಿ ನಾರಾಯಣರೆನಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಒಂದು ಖೊಟ್ಟು ದುಡ್ಡಿಗೆ ಜೀವ ಕಳಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಲೋಭಿಗಳಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಯಕರು ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಾರೆ ಅದ ಪರಮಾತ್ಮನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ಸರ್ವಸ್ವ

ವನ್ನೂ ದಾನ ಮಾಡಿ ದಾಸರಾಗಿಬಿಡಲಿಲ್ಲವೆ? ಸತ್ತುರುಷರ ಮಾತೇ ಹೀಗೆ.

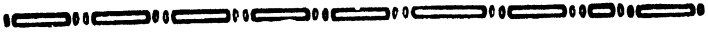
ಕನಕಪ್ಪನು ದಾಸನಾದ ಕೂಡಲೆ ದೇವರನ್ನು ಮನದಡೆಯಾಗಿ ನುತಿಸಿದನು. * ದೇವಬಲವಿದ್ದವನಿಗೆ ಯಾವ ಬಲಬೇಕು? ಜಗದೀಶನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಕನಕನಿಗೆ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನೋದಯವಾಯಿತು. ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಾಗಮಗಳೂ ಕರತಲಾಮಲಕವಾದವು. ಈಗ ಕನಕನಿಗೆ ದಾಸನಾದೆನೆಂಬ ಸಂತೋಷ ಇಂತಹ ಸಂತೋಷವನ್ನು ದೇವರ ಗುರುತೇ ಇಲ್ಲದ ನಾವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದೇವು? ಕನಕನು ತಡಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತಟ್ಟನೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರಾದ ತಾತಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಪಂಡಿತವರ್ಯರಿಂದ ಅಂಕಿತವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ದಾಸನಾಗಿ ಪದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಸಂಚರಿಸಹತ್ತಿದನು †

* ರಾಗ ಮುಖಾರಿ, ತಾಳ ಝಂಪಾ

ಬದುಕಿದೆನು ಬದುಕಿದೆನು ಭವ ಎನೆಗೆ ಹಿಂಗಿತು | ಪದುಮನಾಭನ ಪಾದದೊಲಿಮೆ ಎನಗಾಯಿತು || ಪ || ಹರಿತೀರ್ಥ ಪ್ರಸಾದ ಜಿಹ್ವೆಗೆ ದೊರಕಿತು | ಹರಿಯ ನಾಮಾಮೃತವು ಕಿವಿಗೊಡಗಿತು || ಹರಿದಾಸರು ಎನ್ನ ಬಂಧುಗಳಾದರು | ಹರಿಯ ಶ್ರೀಮುದ್ರೆ ಎನಗಾಭರಣವಾಯ್ತು || ೧ || ಮುಕ್ತರಾದರು ಎನ್ನ ನೂರೊಂದು ಕುಲದವರು | ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾನಾದೆನೊ || ಅಕಳಂಕ ಶ್ರೀಹರಿ ಭಕುತಿಗೆ ಮನಬೆಳೆದು | ರುಕ್ಮಿಣಿಯರಸ ಕೈವಶನಾದ ನೆನೆಗೆ || ೨ || ಇಂದೆನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಕಲಸಂಪದವಾಯ್ತು | ಮುಂದೆನ್ನ ಜನ್ಮ ಸಾಫಲ್ಯವಾಯ್ತು || ತಂದೆ ಶ್ರೀ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವರಾಯ | ಬಂದೆನ್ನ ಕೃದಯದಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತಾ || ೩ ||

† ರಾಗ ಮೋಹನ, ತಾಳ ಝಂಪಾ.

ನೀನುಪೇಕ್ಷೆಯಮಾಡೆ ಬೇರೆಗತಿಯಾರನಗೆ | ನಿಗಮಗೋಚರ ಮುಕ್ಕುಂದಾ || ಗಾನಗಸ ವಿಶೋಲ ಅಗಮಸುಶೀಲ | ಭಕ್ತಜನ ಪರಿಪಾಲ ಬಾಲಗೋಪಾಲ || ೪ || ಜಪತಪಾನುಷ್ಠಾನ ಜಪಿಸಿ ನಿನ್ನ ನೆನೆಯುವಡೆ ಜಾಣತನ ಯೆನ್ನೊಳಿಲ್ಲಾ | ಗುಹಿತದಲಿ ದಾನಧರ್ಮವ ಮಾಳ್ವೆನೆಂಬುದಕೆ ಘನವಾದ ಧನವು ಇಲ್ಲ | ಅಪರಮಿತ ಕರ್ಮಗಳ ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆವುದಕೆ ನಿಪುಣತ್ವ ಮೊದಲೆ ಇಲ್ಲ | ಕೃಪಣ ನಿಪುಣತ್ವ ಜಾಣತ್ವ ಇಲ್ಲದಿಹ ಜಡಕೆ ಸುಪವಿತ್ರ ನಾಗದಲೆ ಪರಕೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲಾ || ೫ || ಅನಿ ನೆಗಳಿಗೆ ಶಿಲುಕಿ ಅರೆವಾಯ ಬಿಡುತ

ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಕನಕಪ್ಪನಿಗೆ ಕನಕದಾಸನೆಂದು ಕರೆಯಲು ಅಡ್ಡಿಯೇನು? ಕನಕಪ್ಪನು ದಾಸನಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಅವನಾ ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಈಗ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿತು. ತೀರ್ಥ-ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣ ದೇವರೇ ಈತನ ಇಷ್ಟದೈವತವಲ್ಲವೆ? ಅದರಿಂದ ಮೊದಲು ಆತನ ದರ್ಶನ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಯೋಚಿಸಿ ತಿರುಪತಿಯ ಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೋ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವ ಧೂಮಶಕಟ(ಉಗೆಬಂಡಿ) ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಹೋದರೂ ಕಾಣದಿದ್ದ ತಿರುಪತಿಯು ಒಂದೇ ದಿನದ ದಾರಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವದು. ಅದರಿಂದ ಪೂರ್ವದ ಕಷ್ಟ-ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸುವದೂ ನಮ್ಮಿಂದಾಗದು; ಆದರೆ ಕನಕದಾಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸಾಧನಗಳಾವವೂ ಹುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರಳ ಮಾರ್ಗವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೆಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ನಡೆದುಕೊಂಡೇ ಹೋಗಬೇಕು. ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವನ್ನಾದರೂ ಸೋಸಬೇಕು. ಹೀಗಿತ್ತು. ಕನಕದಾಸನು ಇಂತಹ ಕಷ್ಟ-ನಷ್ಟಗಳನ್ನೇನೂ ಲಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ, ಯಾರೊಬ್ಬರ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಇಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲನಡೆಯಿಂದ ನಡೆದೇ ಬಿಟ್ಟನು. ದೇವರೆಂದರೆ, ಅಷ್ಟೊಂದು ಭಕ್ತಿ. ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು ನಮ್ಮ ವಾಚಕಮಹಾಶಯರೊಳಗೆ ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಿದ್ದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಗೆಯಾಡದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅವನ ಹೊಲಸು ಮೈಯೂ ಹೊಲಸು ಅರಿವೆಗಳೂ ಜನರನ್ನು ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಬರಗೊಡದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದವು. ಮೈಮೇಲೆಲ್ಲ ನೋಣಗಳು ಮುಕುಲಿರೆ ಮೌನದಲಿ ಬಂದು ಕಾಯ್ದು | ಹೇ ನಾರಗನೆಂದು ಕೂಗಿದಾ ಅಜಮಿಗಳಿಗೆ ನೀನೊಲಿದು ಕೃಪೆಮಾಡಿದೆ|| ಹಾದಿಯಿಲ್ಲದ ಪದವಿ ಧ್ರುವರಾಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ದೀನತ್ವವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದೆ | ದಾನವಾಂತಕ ಸಕಲದಿವಿಜರೊಡನೆ ಕೃಷ್ಣನೀಯನ್ನನು ಸಲಹದೆ ಬರವೇ ||೨|| ಈ ಕ್ಷಣತ್ರಯದಿ ಬಯಲಾಶೆಯಲಿ ಭ್ರಮೆಗೊಂಡು ಮೋಸ ಹೋದೆನು ನಾನಿಂದು | ಬೇಸರದಿ ಮನನೊಂದು ಮಾಯಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ನಾ ಘಾಸಿಬಡಲಾರೆನೆಂದೂ || ವಾಸುದೇವನೆ ನಿನ್ನ ಹೊಂದಿ ಬದುಕುವೆನೆಂದು ಆಶೆಬಡುತಿಹೆನು ಇಂದು | ದಾಸನೆಂದೆನಿಸಿ ಡಂಗುರ ಹೊಯ್ದು ಬಡದಾದಿಕೇಶವನೆ ಕರುಣಿಸಿಂದು ಬಂದು ||೩||

ರುತ್ತಿದ್ದವು. ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ, ಶುದ್ಧ ಜಡನಂಗೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನಲ್ಲಿಯ ಕುರುಬನೆಂದು ಜನರು ಹೀಯಾಳಿಸಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಡುಗರು ಹುಡುಗಾಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೂ ಅವನು ಬಾಯಿಬಿಚ್ಚಿ ಒಂದಾದರೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹಾದೀ ಹಿಡಿದು ನಡೆದಿದ್ದನು. ಯಾವಾತನು ತನ್ನ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಆತನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಲೀನವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದನೋ, ಅಂಥವನು ಕ್ಷುದ್ರಮನುಷ್ಯರ ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಾನು? ಕನಕನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟರಮಣನಲ್ಲಿಯೇ. ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಹೋದೇನು, ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವು ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಆದೀತು? ಎಂಬುದೇ ಅವನ ಕುತೂಹಲ; ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿದನು. ದೇವರ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಆಗ ಕನಕನಿಗೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಯಿತೋ ಹೇಳಲಸಾಧ್ಯ. ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೈವತವೂ-- ಭೂವೈಕುಂಠ ಪತಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣನನ್ನು ಇಂದು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆನಲ್ಲಾ? ಎಂಬ ಅನಂದವು ಆತನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸದಾಯಿತು. ಆನಂದದ ಭರದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ನುತಿಸಹತ್ತಿದನು, ಸೈ ಕುಣಿಯಹತ್ತಿದನು.

ಸೈ ರಾಗ ರೇಗುಪ್ಪಿ, ಆಟತಾಳ

ಇಷ್ಟು ದಿನ ಭೂವೈಕುಂಠ | ಎಷ್ಟು ದೂರವೋ ಎನುತಿದ್ದೆ || ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದೆ ನಾ | ಸೃಷ್ಟಿಗೀಶನೆ ಶ್ರೀರಂಗಶಾಯಿ || ಪಲ್ಲ ||

ವನಶುಪವನಗಳಿಂದ | ಘನಸರೋವರಗಳಿಂದ || ಕನಕ ಗೋಪುರಗಳಿಂದ | ಘನಶೋಭಿತನೆ ರಂಗಶಾಯಿ || ೧ || ಎಂಟು ಅರು ಕಳೆದುದರಿಂದ | ತುಂಟರೈವರ ತುಳಿದುದರಿಂದ || ಕಂಟಕೊಬ್ಬನ ಕೊಲಿಸಿದರಿಂದ | ಬಂಟನಾಗಿ ಬಂದೆನು ರಂಗಶಾಯಿ || ೨ || ವಜ್ರ-ವೈಡೂರ್ಯ ತೊಲೆಗಳ ಕಂಡೆ || ಪ್ರಜ್ವಲಿಸ ಮಹಾದ್ವಾರ ಕಂಡೆ | ದುರ್ಜನಾಂತಕನೆ ರಂಗಶಾಯಿ || ೩ || ರಂಭೆ ಊರ್ವಶಿ ಮ್ಯಾಳವಕಂಡೆ | ತುಂಬರು ನಾರದರ ಕಂಡೆ || ಅಂಬುಜೋದ್ಭವ ರುದ್ರನ ಕಂಡೆ | ಶಂಬರಾರಿಪಿತನೆ ರಂಗಶಾಯಿ || ೪ || ನಾಗಶಯನನ ಮೂರುತಿ ಕಂಡೆ | ಭೋಗಿಭೂಷಣಶಿವನನು ಕಂಡೆ | ಭಾಗವತರ ಸಮ್ಮೇಳನ ಕಂಡೆ | ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವ ರಂಗಶಾಯಿ || ೫ ||

ಎಷ್ಟು ಹಾಡಿದರೂ ಕುಣಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಭಗವಂತನು ಮೊದಲೆ ಭಕ್ತಪ್ರಿಯನಲ್ಲವೆ? ಆತನು ನಮ್ಮ ಕನಕಪ್ಪನ † ಉಚ್ಚ ಬಕುತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅಂದೇ ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು 'ನೀನಿನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರು.' ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟನು. 'ಗುರುವಚನಮಲಂಘ್ಯಂ' ಎಂದು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವೆ? ಇದಂತೂ ಜಗದ್ಗುರುವಿನ ವಚನವು. ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನು? ಆಗಲೆ ಕನಕನು* ಗಿರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳಿದನು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಮಠವು ಆಗ್ನೇಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಶ್ರೀಗಳವರ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯು ನಡೆದಿತ್ತು. ಅದನ್ನರಿತು ಹೊರಗೆ ದೂರದಲ್ಲೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು; ಆದರೆ ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇವನಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವರೇ?

'ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕರೆಯಬೇಡಿರಿ, ಊಟಕ್ಕೆ ಮರೆಯಬೇಡಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರದವರು ಕೆಲಕೆಲವರು ಇದ್ದೇ ಇದ್ದರು. ಅವರು ಹೊರಗೆ ಹಣಕೆ ನೋಡುತ್ತಾರೆ! ಕನಕನು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಕೂಡಲೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು 'ನೀನಾರು? ಇಲ್ಲೇಕೆ ಕುಳಿತಿರುವೆ?' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕೇಳಿದರು.

† ಇವರು ವಿಜಯನಗರದ ಅಚ್ಯುತರಾಯ, ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ದವರು. ಈ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಯರು ಗುರುಗಳನ್ನು ಅಗಲಿರಲಾರದೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಗೌರವದಿಂದ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಕ್ಷುಯೋಗವು ಪ್ರಾಪ್ತನಾದಾಗ ಈ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ರಾಯರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಆ ಯೋಗವು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಅಳಿದರಂತೆ; ಅಲ್ಲದೆ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇಂಕಟೇಶದೇವರಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಅರ್ಚಕರಾಗಿದ್ದರಂತೆ. ಇವರ ಗುರುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು. ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯಸ್ವಾಮಿಗಳವರು. ದಾಸಕೂಟದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರು ಈ ವ್ಯಾಸರಾಯರೇ. ಇವರು ಪ್ರಲ್ಬಾದನ ಅಂಶವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಇವರ ಕಾಲವು ೧೫೩೫

* ಮೈಸೂರಿಂದ ಸಮಾರು ಹದಿನೆಂಟು ಮೈಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಾವೇರಿಯ ಈಚೆಯ ಧಡದಲ್ಲಿ ತಿರುಮಕೂಡಲು ಎಂಬ ನಾರಸಿಂಹ ಕ್ಷೇತ್ರವೂ, ಅಚೆಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಸಲೆ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣವೂ ಇಂಟು.

ಉತ್ತರವೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿದರು. ಆಗ ತಾನೆ ಕನಕನು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದನು. ಅವನ ಮಾನಸ ಪೂಜೆಯೆಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ನೆರೆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಸ್ವಾಮಿ, ನಾನು ಕುರುಬರವನು ‡ ಕನಕನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಚರಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕುರುಬತನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ದರ್ಶನವನ್ನಿಷ್ಟು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.” ಹೀಗೆಂದು ಅತಿ ದೀನವಾಣಿಯಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಕುರುಬನೆಂದ ಕೂಡಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರೆಲ್ಲರೂ ದೂರ ಸರಿದು ನಿಂತರು. ‘ಛೇ-ಛೇ! ಇದೆಂತಹ ಅನ್ಯಾಯ! ಕುರುಬನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬಹುದೇ? ಇವನನ್ನೀಗಲೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿರಿ. ಮೇಲಾಗಿ ಇವನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನವಾಗಬೇಕೆಂತೆ, ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ!’ ಎಂಬ ದಾಗಿ ಒದರಾಡ ಹತ್ತಿದರು ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ. ಬೇರೆ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ. ಕನಕದಾಸನಾದರೋ ಒಬ್ಬನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನೂರಾರು

‡ ರಾಗ ಮುಖಾರಿ, ಝಂಪೆ ತಾಳ

ನಾವು ಕುರುಬರು ನಮ್ಮ ದೇವರೇ ಬೀರಯ್ಯಾ । ಕಾವ ನಮ್ಮಜ್ಜ ನರ ಕುರಿಹಿಂಡುಗಳ ॥೧॥ ಅಷ್ಟ ಮದ ಮತ್ಸರಗಳೆಂತೆಂಬ ಟಗರುಗಳು । ದೃಷ್ಟಿ ಜೀವಾತ್ಮನೆಂತೆಂಬೊ ಆಡು॥ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಸಿದ್ಧವೆಂತೆಂಬುವಾ ಹೋತುಗಳು॥ ಕಟ್ಟಿ ಕೋಲಿನಲಿ ಇರುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮಜ್ಜಾ ॥೨॥ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣವೆಂತೆಂಬ ಶ್ವಾನಗಳು । ಕಾದಿದ್ದು ನಮ್ಮಜ್ಜ ಹಿಂಡಿನೊಳಗೆ ಹಾದಿ ॥ ಕಾಣದೆ ಕೂಗಿ ಬಾಯಾರಿ ಕಾಲ್ಗಿರಗಲು । ಆದರಿಸಿ ಅಂಬಲಿಯನೆರೆವ ನಮ್ಮಜ್ಜ ॥೩॥ ಅರಿಯೆಂಬ ಮರಿಗಳು ಹಿಂಡಿನೊಳಗೆ ಬಂದು । ಮಾರಿ ವ್ಯಾಘ್ರವೆಂತೆಂಬ ತೋಳ ಹೊಕ್ಕು ॥ ಕುರುಬ ಹಿಂಝುವದಲಿ ಕುರಿಯ ಮುರಿವುದು ಕಂಡು । ಅರಿತು ಅರಿಯದ ಹಾಗೆ ಇರುವ ನಮ್ಮಜ್ಜ ॥೪॥ ಹುಟ್ಟಿದಕೆ ಮೊದಲಿಲ್ಲ ಸಾವೊ ದಕೆ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ । ಹುಟ್ಟುಸಾವಿನ ಹೊಲಬು ಬಲ್ಲ ನಮ್ಮಜ್ಜ ॥ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಅಂಬಲಿ ಮಾಡಿ । ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಿದ ಹಾಗೆ ಕರೆವ ನಮ್ಮಜ್ಜ ॥೫॥ ಕಲಿಯುಗಕೆ ಗೌಡನಿವ ಸಂಗಾತಿ ಮಂತ್ರಿ ಸುತ । ಕಲಿಯುಗಂಗಳಿ ನೆಲ್ಲ ಮರೆತನೀತ ॥ ಜಲಜಾಹ್ನ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವನ ಮನ । ಮೊಲಿಸಿ ಭಜಿಸದ ಮನುಷನೆ ಹುಚ್ಚ ಕುರುಬ ॥೬॥

ಮಂದಿ. ಅವನನ್ನು ಕೇಳುವರಾರು? ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರವರೇ ಈ ಗದ್ದಲವನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಕನಕನು ಅವರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಹಾಕಿ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಬೇಡಿ ಕೊಂಡನು. ಶ್ರೀಗಳವರು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. 'ಒಳ್ಳೇದು. ನಮ್ಮ ಮಠದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರು' ಎಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನುಡಿದು ಬಿಟ್ಟರು. ಕನಕನು ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವದೂ ಒಗಿದುಕೊಂಡು ಬರುವದೂ ಇತ್ಯಾದಿ ಅವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಅಹಹಾ! ಮಹಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಖುಡಾತ್ಮ ಗುಣವಿರುವದು ನೋಡಿರಿ! ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು ವೇವರಿಗೆ ಸಹ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದರೆನಿಸುವರು. ಅಜ್ಞರಾದ ಮರಿಕರಿಗೆ ಇದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಅವರು ಶ್ರೀಗಳವರ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಗುಣಗುಟ್ಟಿ ಹತ್ತಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆಯಿತು. ಕನಕನು ಕಾಗಿ ನೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಆದಿಕೇಶವ ಮೂರ್ತಿಯೇ ತನ್ನಿಷ್ಟದೈವತವೆಂದು ಬಗೆದು ಪದಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಮಠದ ಸಂಗಡಲೇ ಇರಹತ್ತಿದನು. ಆಗ ನಡೆದ ಅನೇಕ ಮಹಾತ್ಮ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎರಡನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವೆವು.

[೨ನೇ ಭಾಗ]

ಸಿರಿಗೆ ಹಿಗ್ಗದ ಬಡತನಕೆ ಜ | ಝರಿತನಾಗದೆ ಪರರು ಕೀರ್ತಿಸೆ |
ಬೆರೆತರದೆ ನಿಂದಿಸಿದವರನುರೆ ಮರಳಿನಿಂದಿಸದೆ ||
ಹಿರಿಯರಲಿ ಗರ್ವಿಸದೆ ತನುವನು | ಪಿರಿದು ವಿಶ್ವಾಸಿಸದೆ ಸತ್ಯವ |
ತೊರೆಯದಿಹಸತ್ಪುರುಷನೆನ್ನ ವನಾತ ಕೇಳೆಂದಾ ||

(ಅಕ್ಕೂರ ಚರಿತ್ರ)

ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಕನಕದಾಸನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯಗಳನ್ನು ನನ್ನಂಥ ಅಲ್ಪ ಜ್ಞಾನೂ, ಮಂದಮತಿಯೂ ಬರೆಯಲೆಳಸುವದು ಶಕ್ತಿಗೆ ಮೀರಿದ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಇಂಥ ಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಣರೂಪವಾಗಿ

ಯಾದರೂ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯೊದಗುವದೆಂದರಿತು
ವಾಚಕರ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಥಾವತಿ ವರ್ಣಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿರು
ತ್ತೇನೆ. ನ್ಯೂನತೆಗಳುಂಟೆಂದು ವಾಚಕರು ಕೋಪಿಸಕೂಡದು.

೧ನೆಯ ಕಥೆ—ಮಾನಸಪೂಜೆ.

ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಏಳುಗಂಟೆಯ ಸಮಯ;
ಶ್ರೀಗಳವರು ಸ್ನಾನ-ಸಂಧ್ಯಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾನಸ
ಪೂಜೆಯನ್ನಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಇತ್ತ ಹೊರಗೆ ಅದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕನೂ
ಮಾನಸಪೂಜೆಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅತ್ತ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯ
ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡು
ತ್ತಿರುವಾಗ ವೈಜಯಂತೀ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸ
ಹತ್ತಿದ್ದರು; ಅಂದರೆ ಮಾಲೆಯು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೀರೀಟದ ಮೇಲಿಂದ ಹಿಡಿ
ಯುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಯೋಚನೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ
ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತ ಕನಕನು ಏನನ್ನು ನುಡಿಯಬೇಕು! ‘ಮಹಾ
ಪ್ರಭೋ! ಸ್ವಾಮಿಯ ಕೀರೀಟವನ್ನು ತೆಗೆದು ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು.
ಯೋಚಿಸುವದೇತಕ್ಕೇ?’ ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆ? ಈ ನುಡಿಯನ್ನು
ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಶ್ರೀಗಳವರು ಅನಂದಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋದರು. ಆ
ಅನಂದದ ಭರದಲ್ಲಿ ಧನ್ಯ! ಧನ್ಯ! ಕನಕಾ, ನೀನೇ ಧನ್ಯನೆಂಬ ಉದ್ಗಾರವು
ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟಿತು.

ಅಹಹಾ! ಕನಕನ ಭಕ್ತಿಯು ಇನ್ನೆಂಥಾದ್ದೋ! ದೇವಋಷಿಗಳಿಗೂ
ಅಗೋಚರನಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗನ್ನಡಿಯಂತೆ
ಕಂಡುಕೊಂಡನು ಧನ್ಯನು, ಪವಿತ್ರನು. ಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನಿದೆ? ಸ್ವಾಮಿ
ಗಳವರು ಕನಕನಿಗೆ ಅಧಿಕವಾದ ಮಾನ-ಮಯಾದೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ. ಅವ
ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಠದ ಸಂಗಡಲೇ ಕರಕೊಂಡು ನಡೆದರು. ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ
ನೀತಿಯೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಲ್ಲದೆ ಜಾತಿಯಿಲ್ಲ. ಅತವನ “ನಡತೆ ಹೀನನಾದರೇ
ನಯ್ಯಾ | ಜಗ | ದೊಡೆಯ ಭಕುತಿಯೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಲದೆ” || ಎಂಬದಾಗಿ
ದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವರು.

೨ನೆಯ ಕಥೆ—ಬಾಳೇಹಣ್ಣು ತಿಂದದ್ದು.

ಕನಕನು ಹರಿದಾಸನಾದ ಕೂಡಲೆ ದೇವ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮಠದ ಸಂಗಡ ಹೊರಟನಷ್ಟೆ? ಅವರಿಳಿದಲ್ಲೇ ತಾನೊಂದು ಕಡೆ ಇಳಿಯುವನು. ಎಲ್ಲರ ಭೋಜನವಾದ ಮೇಲೆ ತಾನೂ ಹೊರಗೆ ಕುಳಿತು ಭೋಜನ ಮಾಡುವನು. 'ಮನಸ್ಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗವಿರುವದೆಂಬ ಗಾದೆಯ ಮಾತು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವಾದದ್ದು. ಕನಕನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ದೇವರಲ್ಲಿ. ಭಕ್ತಿಯೂ ನಿಸ್ಸೀಮವಾದದ್ದು ಇಂಥಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರೀತನಾಗದೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕು? ಈ ಪ್ರಕಾರ ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರೀತನಾದವನು ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದನಾಗುವದೊಂದಚ್ಚರಿಯೇ? ಆಗಿನಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಕನಕನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಗೌರವವನ್ನಿಟ್ಟರು; ನುಡಿಯಲ್ಲಿ-ನಡೆಯಲ್ಲಿ-ದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಕನಕನ ಸಮಾಚಾರವು ನಡೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಕನಕನ ಮಾತೇ ಕರ್ಣಭೂಷಣವು. ಹೀಗೆ ಬರಬರುತ್ತ ಮಠದಲ್ಲಿ ಅವನ ಗೌರವವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ತೀರ್ಥವು ಸಹ ದೊರೆಯಹತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಇದು ಅಲ್ಲಿಯ ಪಂಡಿತ-ಪಾಮರರಿಗೆ ಸರಿದೋರಲಿಲ್ಲ. 'ಯಾವನು ಜಾತಿ-ಕುಲಾಚಾರಗಳಿಂದ ಅತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯನೋ, ಯಾವನಿಗೆ ಒಂದು ಅಕ್ಷರವಾದರೂ ಓದು-ಬರಹವಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವನ ಮುಖವಲೋಕನವು ಕೂಡಾ ಅತಿ ನಿದ್ರಾನಾದುದೋ, ಅಂತಹ ಕನಕನಿಗೆ ಶ್ರೀಗಳವರ ಮಠದಲ್ಲಿ-ದಿಗ್ದಂತಿಗಳಾದ ಪಂಡಿತರೆದುರಿಗೆ-ಇಷ್ಟೊಂದು ಗೌರವವೇ? ಅಹಾ! ಇದೆಂತಹ ಅನ್ಯಾಯವೋ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೋಯಿತು. ಛೇ ಛೇ! ಇಂತಹ ಅವಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿರುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಿರುದುಣ್ಣುವದು ಲೇಸಲ್ಲವೇ? ನಮ್ಮಿಂದಂತೂ ಇನ್ನು ಮೇಲಾಗದು' ಹೀಗೆಂಬದಾಗಿ ಗುಣಗುಟ್ಟಹತ್ತಿದರು. ಅದರಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಗೆ ಅರಿಕೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. ಕನಕನನ್ನು ಮಠದಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೂಕದೆ ಕಾಲಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರ ಹಟ. ಆಗ ಶ್ರೀಗಳವರು ಅಜ್ಞರಾದ ಜನರನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ನಕ್ಕು, ಯಾಕಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಕುರುಬನ ಮೇಲೆ ಕುರುಬ ತನವೇತಕ್ಕೇ? ನಿಮ್ಮ ಮನಬಂದಂತೆಯೇ ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಆಶ್ವಾಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿದರು. ಕೆಲ ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು; ಆ ಮೇಲೆ ಒಂದಾನೊಂದು

ದಿನಸ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಸಭೆಯನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಂಡಲಿಯನ್ನೂ ಕನಕನನ್ನೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದು ರಾಶಿ ರಾಶಿ ಬಾಳೇಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಬಿಟ್ಟರು; ಮತ್ತು ಇವುಗಳನ್ನು ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಕಾಣದಂತೆ ತಿಂದು ನೊದಲು ಬಂದವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂಭಾವನೆ ಮಾಡುವೆವೆಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ನೋಡಿರಿ, ಬಾಳೇಹಣ್ಣು ಅಂದಕೂಡಲೆ ಭಾನವೇ ಹಾರಿತು. ಸಂಭಾವನೆಯ ಮಾತಿನಿಂದಂತೂ ಅವರಿಗಾದ ಅನಂದವನ್ನು ಹೇಳಲಾಸಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಡೆದರು. ಯಾರು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋದರು; ಯಾರು ಅಡಿಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು; ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕೆಲವರು ಸೇರಿದರು; ನೆಲಮನೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವರು ಹೊಕ್ಕರು. ಕನಕನು ಮಾತ್ರ ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಹಣ್ಣನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಾಗೆಯೇ ಕುಳಿತನು.

ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಕೊಟ್ಟಷ್ಟು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಗಪಗಪನೆ ತಿಂದು ನಾ ಮುಂದೆ ನಾಮುಂದೆ ಎಂಬದಾಗಿ ಹುರುಪಿನಿಂದ ಬಂದರು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೊದಲು ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮವೇವನು ಹೇಳಲು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಾಹನಗಳನ್ನೇರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಬಂದ ಸಮಾಚಾರವೇ ಈಗಿನ ಪಂಡಿತ ಮಂಡಲಿಯವರದಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಶ್ರೀಗಳವರು:—‘ಎಲ್ಲರೂ ಹಣ್ಣು ತಿಂದು ಬಂದಿರೋ?’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು ಸರ್ವರೂ ಹೌದೆಂದು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕನಕನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ—ಎಲೋ ಕನಕಾ, ಹಣ್ಣು ತಿಂದು ಬಂದೆಯಾ? ಎಂದರು. ಕನಕನು ಅತಿ ವಿನಯದಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಹಾಕಿ—ಮಹಾಪ್ರಭೋ! ಹಣ್ಣನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿನ್ನಲಿ? ಯಾರೂ ಕಾಣದಂತೆ ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸೋಣವಾಗಿದೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಅದು ಕೈಗೂಡುವದೆಂತು? ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಭೂತನೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಣು-ರೇಣು-ತೃಣ-ಕಾಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರಲು, ಆತನಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾದೀತೆ? ಇದಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರ, ದೇವತೆಗಳು ನೊದಲಾದವರು ಮನುಷ್ಯರು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸರ್ವದಾ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇರುವರು. ಇಂತಹ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ಹಣ್ಣುತಿನ್ನುವ

ಹಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನೈ ಹೇಳಿ ಹಣ್ಣನ್ನು ಮುಂದೆ ಸುರುವಿದನು.

ಕನಕನ ಬಾಯಿಂದ ಇಷ್ಟು ಶಬ್ದಗಳು ಹೊರಟವೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅವನ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನೋರೆಗಳು ಬತ್ತಿ ಬಾಡಿದವು! ಬಾಯಿಂದ ಮಾತುಗಳೇ ಹೊರಡದಂತಾದವು. ನಾವು ಮಾಡಿದ್ದು ಸರ್ವಾಪರಾಧವಾಯಿತೆಂದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣತರಾದರು. ಆಗ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ವರು ಮಠಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಎಲೈ ಪಂಡಿತರುಗಳಿರಾ! ದೇವರ ಲೀಲೆಯು ಅಗಾಧವಾದದ್ದು, ಆತನು ತನ್ನ ಭಕ್ತರಾದವರನ್ನು ಮೈನೆಳಲಿನಂತೆ ಒಂದರ ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಅಗಲಿರಲಾರನು. ಆತನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸುವವರಿಗೆ ದುಃಖಗಳುಂಟೇ? ಸುಮ್ಮನೆ ಕನಕನನ್ನು ಕಣಕಬೇಡಿರಿ; ಆತನ ಹಂಬಕುತಿಯು ಅಪಾರವಾದದ್ದು” ಹೀಗೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರ್ಯನು ಗ್ರಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಗುರ್ವನುಗ್ರಹವು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿರುವದು. ಇಂಥ ಗುರ್ವನುಗ್ರಹದ ಬಲದಿಂದ ಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಕನಕಪ್ಪನು ಧನ್ಯನಲ್ಲವೇ?

ನೈ ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಗುರುದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕನಕದಾಸನನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳುವಾಗ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವರು:—

ರಾಗ ಮುಖಾರಿ, ಛಾಪು

ಕನಕದಾಸನ ಮ್ಯಾಲೆ ದಯಮಾಡಲು ವ್ಯಾಸಮುನಿ ಮಠಿಕರೆಲ್ಲರ ದೂರುತಿಹರೊ ||ಪ|| ತೀರ್ಥವನು ಕೊಡುವಾಗ ಕನಕನ್ನ ಕರೆಯಲು| ಧೂರ್ತರಾಗಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲಾ || ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು ಇವರ ಸನ್ಯಾಸಿತನವೆಲ್ಲ | ಪೂರ್ತ್ಯಾಗಲೆಂದು ಯತಿನಗುತಲಿಹನು ||೧|| ಮರುದಿನ ಅವರವರ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು | ಕರೆದು ವಿದ್ವಾಂಸರಾ ಕನಕಸಹಿತಾ || ತ್ವರಿತದಲಿ ಕರದಲ್ಲಿ ಕದಳಿ ಫಲವನೆ ಕೊಟ್ಟು | ಯಾರಿಲ್ಲದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮೆದ್ದುಬಾರಿನಲು ||೨|| ಊರ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಬ್ಯಾರೆ ಬ್ಯಾರೆ ಕುಳಿತು | ತ್ವರಿತದಿಂ ಮೆದ್ದು ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲಾ | ತೋರಲಿಲ್ಲವು ಎನಗೆ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳವೆನುತ | ಸಾರಿ ಕದಳಿಫಲವ ಮುಂದೆ ತಂದಿಟ್ಟು ||೩|| ಡಿಂಬದೊಳು ಕಬ್ಬವಾಗಾದಿ ಶ್ರೋತೃಗಳಲ್ಲಿ | ಇಂಬಾಗಿ ತತ್ಪ್ರೀತರೆಲ್ಲ ತುಂಬಿಹರೊ || ತಿಂಬುವದು ಹ್ಯಾಂಗನುತ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೇಳೆ | ಸಂಭ್ರಮದಲವರೆಲ್ಲ ಕುಳಿತು ಕೇಳಿದರು ||೪||

ಗುರುಕರುಣ ಹೊಂದುವದು ಪರಮ ದುರ್ಲಭವಯ್ಯು | ಪರಿ ಪರಿ ಪ್ರತಗಳ
ಚರಿಸಲು ಫಲವೇನು | ಶರೀರಾದಿ ಪುತ್ರ-ಮಿತ್ರ-ಕಳತ್ರ ಬಾಂಧವರು | ಇರಿ
ಸೋರಿ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಸಾಧನದಿ | ನಿರುತವು ಗುರುಪಾದ ನಿಜವಾಗಿ ಮನದಲ್ಲರಿತು
ಭಜಿಸಲು ಅವಿಳ ಸಂಪದವಕ್ಕು ಪುರಂದರವಿಠಲ||೧||

(ಪುರಂದರದಾಸರು)

೨ನೆಯ ಕಥೆ.

ವಾಸುದೇವ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದದ್ದು.

‘ಕಟ್ಟಿದ ಬುತ್ತಿ ಕಲಿಸಿದ ಮಾತು ಕಡೆತನಕ ನಿಲ್ಲಲಾರವೆ’ ಎಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಶ್ರೀಗಳವರು ಮಠಿಕರಿಗೊಮ್ಮೆ:—“ಕನಕನನ್ನು ಕೆಣಕಬೇಡಿರಿ, ಕೆಣಕಿ ತಿಣಕಬೇಡಿರಿ.” ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಈ ಮಾತು ಬಹಳ ದಿವಸ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಉಂಡು ತಿಂದು ಹೇಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದು? ಏನಾದರೊಂದು ಕುಚೋದ್ಯವು ಬೇಕಲ್ಲವೇ? “ಕನಕನು ಕಮ್ಮಿ ಕುಲದವನು; ಅಲ್ಲದೆ ಅವನ ಎದೆ ಶೀಳದರೂ ಮೂರಕ್ಷರವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದು ಇಂಥವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದೆಂದರೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ತೀರ ಲಾಂಛನಾಸ್ಪದವಾದದ್ದು. ಮಾನಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಿದ್ದ ಈ ತಾವಿನಲ್ಲಿರಲಾರೆವೆ” ಎಂದು ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ದೂರಿಕೊಂಡರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ-‘ಹೀನ ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ಹೀನ ಸಖಂ ಹೇ ನ ಗೇಹ ನಿಷೇವಣಂ’ ಎಂಬಂತೆ ಹೀನ ಜನರೊಡನೆ ಮಾಡುವ ಗೆಳತನವೂ ಒಂದು ಉಪಪಾತಕವೆನಿಸುವದೆಂಬದಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುವದೆಂದು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ರೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಕುಶಲರು. ಅವರಿಗೆ ಇಂಥ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇನೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಂಡಿತರ ಮಾತಿಗೆ ನಗೆ ಬಂತು. ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು—“ನ ಶೂದ್ರಾಭಗವದ್ಭಕ್ತಾ ವಿಪ್ರಾ ಭಾಗವತಾಸ್ತೃತಾಃ||

ಸರ್ವ ವರ್ಣೇಷು ತೇ ಶೂದ್ರಾಯೋದ್ಯ ಭಕ್ತಾ ಜನಾರ್ದನಾಃ||

ಅಂದರೆ-ಯಾರು ಪರಮಾತ್ಮನ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತರೋ ಅವರೇ ವಿಪ್ರರು, ಭಾಗವತರು. ಯಾರು ಆತನ ಭಕ್ತರಲ್ಲವೋ ಅಂಥವರೇ ಶೂದ್ರರು ಹೀಗಿರು

ವದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಬೇಡರಜಾತಿಯವನಾದ ಗುಹನೊಡನೆ ಸಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಸಿದನು. ರಾಮಾಯಣಮೊಳಗಿನ ಸಾರವತ್ತಾದ ಇಂಥ ಭಾಗಗಳನ್ನು ನೀವು ಮನನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕನಕನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಿಯಭಕ್ತನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ಒಳ್ಳೇದು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಿಮ್ಮ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ತಾನೇ ತಿಳಿಯುವದು, ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಕನಕನ ವರ್ಚಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಮಠದವರೆಲ್ಲ ಅವನ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಪಡಹುತ್ತಿದರು. ಕೈಲಾಗದ್ದು ಮೈಯಲ್ಲ ಹರಕೊಂಡಿತೆಂಬ ಗಾವೆಯಂತೆ ಚಾಡೀ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಗಾದರೂ ಬೇಸರ ಬಂತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಒಂದು ದಿವಸ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿದೆ ಜನರು ತೀರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ಅಹಂ ಪೂರ್ವಮಹಂಪೂರ್ವಮೆಂದು ಮುಂದೆ ಬರಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ಶ್ರೀಗಳವರು ಸಣ್ಣದೊಂದು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಯಾರೂ ಅರಿಯದಂತಿದ್ದರು ಅವರು ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತದ್ದೊಂದೇ ತಡ, 'ನನಗೆ ಮೊದಲು ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು, ನನಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು' ಎಂಬದಾಗಿ ಗಲಾಟೆ ಎದ್ದಿತು. ಶ್ರೀಗಳವರು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ತಡೆದು, ಸುಲು ಸಾಲಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡ್ರ ಹೇಳಿದರು. ಜನರಿಗೇನೋ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಒಬ್ಬರ ಮೋರೆಯನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಕೈಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ:—“ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ದೇನು? ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದವರಿಗೆ ಮೊದಲು ತೀರ್ಥವೆ”ಂದರು. ನಿಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಮನದಲ್ಲೆಯೇ ಯೋಚಿಸಹತ್ತಿದರು. ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಹೇಗಾದೀತೆಂದು ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದರು. ಇಂಥ ಪೊಳ್ಳು ಬಕುತಿಯ ಜನರಿಗೆ ದೇವರು ಹೇಗೆ ವಶವಾದಾನು? ಕೂಡಲೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭ ಮಾಡಿದರು: ಯಾರು ತುಳಸಿಯ ದಳವೆಂದರು, ಯಾರು ಸೇವಂತಿಗೆಯೆಂದರು, ಅಂಗಾರವೆಂದು ಕೆಲವರಂದರು; ಮತ್ತೆ ಯಾರು ಬರಿ ಗೈಯೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲರ ಸರತಿಗಳೂ ಮುಗಿದವು. “ಕನ್ನಕ ನೊಬ್ಬ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದನು. ಅವನು ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಅವನ ಸರತಿಯೂ ಬಂತು. ಆಗ ಕನಕನು

ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ದೀರ್ಘದಂಡವತ ನಮಸ್ಕಾರ ಹಾಕಿ, ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಅತಿ ವಿನಯದಿಂದ: —“ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿಗ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಿಸಿರುವನೆ”ಂದು ಹೇಳಿ, ಉಕ್ಕೇರಿದ ಬಕುತಿಯಿಂದ ನುತಿಸಹತ್ತಿದನು.* ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ, ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವು ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದೆ! ಎಲ್ಲರೂ ತಲೆಬಾಗಿದರು; ಮೋರೆಗಳು ಬತ್ತಿ ಇಷ್ಟಾದವು. ಕಡೆಗೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಕನಕನಿಗೆ ಶರಣಾಗತಾಗಿ ಅತಿ ವಿನಯದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರ ಸತ್ತ್ವವು ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಬೇಕಾದರೆ ದುರ್ಜನರು ಇದ್ದಷ್ಟು ನೆಟ್ಟಗೆ, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡ ಕವಿಯು ಹೀಗೆ ಅಂದಿದ್ದಾನೆ.

(ಸಾಂಗತ್ಯ)

“ಕರಗಿಸೆ ಕಾಸೆ ಯೊರೆಯೆ ತೇಯೆ ನವನೀತ | ವರದುಗ್ಧ ಕನಕಮಲಯಜ ||
ಕರಮೆಸೆವಂತೆ ದುರ್ಜನರ ಬಾಧೆಗೆ ಸ | ತ್ವರುಷರು ಗುಣವ ಮೆರೆವರು” ||
(ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಚರಿತೆ)

ನವನೀತ(ಬೆಣ್ಣೆ)ವನ್ನು ಕರಗಿಸಲು, ಹಾಲನ್ನು ಕಾಸಲು, ಬಂಗಾರವನ್ನು ತಿಕ್ಕಲು, ಶ್ರೀಗಂಧವನ್ನು ತೇಯಲು ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾಶವು ಹೆಚ್ಚಿ ಜ್ಞಾನಗುಣವ ಹಾಗೆ, ದುರ್ಜನರ ಬಾಧೆಯಿಂದಲೇ ಸಜ್ಜನರ ಗುಣವು ಬೈಲಿಗೆ ಬರುವದು.

* ರಾಗ ಭೈರವಿ, ತಾಲ ರೂಪಕ

ಈತನಿಗೆ ವಾಸುದೇವನು ಲೋಕಮೊಡೆಯ | ಈತನಿಗೆ ವಾಸುದೇವನು ||ಪ|| ವೈದ್ಯಮಕೇಶ ನಿಮ್ಮ ವೆಸೆಯ ಆ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ | ಸಾಮಾಜವನೇರಿ ಬರುವ ಶಕ್ತಿಯನೀಕ್ಷಿಸಿ || ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಉರವನೊಡ್ಡಿ ಡಿಂಗರಿಗನ ಕಾಯ್ದು ಸಕಲ | ಸರ್ವದಾಬಡದಾದಿ ಕೇಶವನನ್ನ ನೋಡಿರೋ ||೨||

ಈ ಮಾತನ್ನು ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ೨ನೇ ಕಥೆಯ ಕೆಳಗೆ ಟೀಪಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಇವರ ಪದ (೫ ನುಡಿ) ನೋಡಿ.

ಕರದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಯನು ಪಿಡಿದು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು | ಅರಿಯದಜ್ಞಾನದಲಿ ಪೇಳುತ್ತಿರಲು | ತ್ವರದೆ ಕನಕನು ಬಂದು ವಾಸುದೇವರೂಪ | ಪರಬೊಮ್ಮ ಪುರಂದರ ವಿಠಲನೆಂದು ಪೇಳಿದನು || ೫ ||

೪ನೆಯ ಕಥೆ— ಕಲಶಗಳನ್ನು ತುಂಬಿತಂದದ್ದು.

ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಹರಿದಾಸನಾದ ಕನಕನ ವಹಿಮೆಯು ಈಗಲಾ ದರೂ ಮಠಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಏನೋ, ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ನಾವು ಹೇಗೆ ಹೇಳೋಣವೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತೀರೇನು? ಹಾಗಾದರೆ ಆತನ ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ.

ಮಠಿಕರು ಕನಕನ ಮೇಲೆ ವಿಷ ಕಾರುತ್ತಾರೆಂಬದು ಶ್ರೀಗಳವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪೂರಾ ನಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದರು. ಕೈಯಿಂದಾದಷ್ಟು ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು; ಇನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಚಮತ್ಕಾರ ವೇನಾಯಿತು! ಮಠಿಕರೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕಡೆ ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಕನಕನನ್ನು ಆಡಿ ಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವದೇ ಅವರ ದುಷ್ಟವಾದ ಆಲೋಚನೆ. ಅದು ಹೇಗೋ ಶ್ರೀಗಳವರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಆಲೋಚನೆಯಾಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಕಲಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, 'ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು ಅದರಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಿರುವದೇನೆಂಬದನ್ನು ಯಾರೂ ಅರಿಯಲೇ ಹೋದರು. ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣ ಸಂಗತಿಯೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದರು ಅದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ದುಡದುದನೆ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಕ್ಕಿ ತೊಳೆದು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಕನಕನು ಇವರ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು ವೈರಿಯ ಮುಂದೆ ಬಲಾಚಾರ ಕೇಳಿದರೆಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಇವರಿದ್ದ ಕಡೆ ಏನುಕೆ ಬಂದಾನು? ಒಬ್ಬನೇ ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ದೂರ ಮರೆಸುಲಿ ಹೋಗಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ! ಎಲ್ಲರ ಕಲಶಗಳು ಥಳಥಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿವೆ. ಕನಕನ ಕಲಶವು ಹೊಲಸು ಹೊಲಸಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ ಇದರ ಮರ್ಮವು ಅವರಿಗೆ ಕೂಡಲೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಈ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿದ್ದರು; ಅದರೂ ಜನರ ವಿಡಂಬನೆಗಾಗಿ ಕನಕನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ನೋಡಿದಿರಾ! ಕಲಶವನ್ನು ತುಂಬಿ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ತುಂಬಿ ಮಾತ್ರ ತಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅದರ

ಮೋರೆಯ ಮೇಲಿಷ್ಟು ಕೈಯನ್ನು ಸಹ ಆಡಿಸಿಲ್ಲ” ಎಂದರು. ಮರಿಕರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸಿಕ್ಕರೆ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು. ಕೇಳುತ್ತೀರೇನು? “ಸ್ವಾಮಿ, ಅವನು ಮೊದಲೇ ಕುರುಬನು. ನಮ್ಮ ಸರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಾನು? ತನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇದ್ದಷ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಒಳ್ಳೇ ಗಂಭೀರ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತಾಳಿ ಸೆಟೆಸೆಟೆದು ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದರು. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕನಕನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಅವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರಲಿಲ್ಲ; ನಗೆ ಬಂತು. ಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು:—“ಪ್ರಭೋ, ಒಳಗಿನ ನಿಜವಾದ ತತ್ತ್ವವನ್ನರಿಯಬೇಕಾದರೆ ತಮ್ಮಂಥವರೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪಾಮರನಾದ ನನ್ನಿಂದೇನಾದೀತು? ಸ್ವಾಮಿಯ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದಂತಾಗಲಿ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಸಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತನು ಮರಿಕರು ರೇಗಿ ಬಿದ್ದರು; ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹಲ್ಲು ತಿನ್ನ ಹತ್ತಿದರು. ‘ಕುರುಬನಾದ ಇವನಿಗೆ ಇಂತಹ ವೈರಾಗ್ಯದ ಮಾತುಗಳೇಕೆ’ಂದು ಗರ್ಜಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಗಳವರು ವಿನಯದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಂತೈಸಿ:—“ಮರಿಕರಿರಾ! ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಕಲಶಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು, ಒಳಭಾಗವನ್ನು ನೋಡಿರಿ ಹೇಗಿದೆ?” ಎನ್ನಲು, ಅದರಂತೆ ನೋಡುತ್ತಾರೆ! ಒಳಗೆ ಮಣ್ಣುಮುದ್ದೆ, ಹೊಲಸು ತುಂಬಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಒಳ್ಳೆನ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾದರೂ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೋಗಿ ಕನಕನ ಕಲಶವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಒಳಮಗ್ಗಲು ಥಳಿಥಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರ ಮೋರೆಗಳು ಕೆಳಗಾದವು; ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವು ಹುಟ್ಟಿತು; ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಹಾಕಿದರು. ಗುರುಗಳು ಮತ್ತೆ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರು: “ಎಲೈ ಜನರುಗಳಿರಾ! ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಮಷವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೇನು, ದಾನ ಮಾಡಿದರೇನು, ಜಪತಪಗಳಿಂದೇನು? ಚರ್ಮ ತೊಳೆದರೆ ಕರ್ಮ ಹೋದಿತೇ? ಬರಿಯ ಮೇಲುಪಚಾರಗಳಿಂದ ಏನೂ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಾರದು. ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರಬೇಕು. ಅದೊಂದು ಇತ್ತೀಂದರೆ, ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳೂ ಅನವಶ್ಯಕ. ದೇವರು ಭಕ್ತಿಗೆ ಒಲಿಯುವ ನಲ್ಲದೆ ಡಂಭಾಚಾರಕ್ಕೆ ಒಲಿಯನು.”

ಹೃದಯದ ಮಲವನ್ನು ತೊಳೆಯಲರಿಯದೆ ತಾವು | ಉದಯದೊಳಿದ್ದು ಮಿಂದು ಗದಗುಟ್ಟದೆ | ಅದರಿಂದೇನು ಫಲ | ಅದರಿಂತ ಉದಯಾಸ್ತಮಾನದೊಳಗಿತ್ತು | ಮುದಿಕವೈ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪೆ-ನಯ್ಯ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ನಾಮವ ನೆನೆಯದೆ ದಿನಕ್ಕೆ ನೂರು ಬಾರಿ ಮುಳುಗಿದರೇನಯ್ಯ ||೧|| (ಪು. ದಾಸರು)

ಕಂಡ ನೀರೊಳು ಮುಳುಗಿ ದೇಹವ | ದಂಡಿಸಿದ ಫಲವೇನು ದಂಡಕ |
ಮಂಡಲುಗಳನೆ ಧರಿಸಿ ಯತಿಯಂದೆನಿಸಿ ಫಲವೇನು ||
ಅಂಡಜಾಧಿಪ ನಂಸಗನ ಪದ | ಪುಂಡರೀಕದಿ ಮನವಹರ್ನಿಶಿ |
ಬಂಡುಣಿಯ ವೋಲಿರಿಸಿ ಸುಖಬಡದಿಪ್ಪ ಮಾನವನೂ ||೧||
(ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು.)

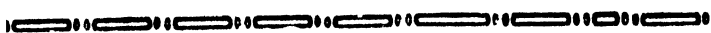
ಜನೆಯ ಕಥೆ.—ದೇವರಿಗೆ ತುಲಸೀ ಏರಿಸಿದ್ದು.

ವಾಚಕರೇ! ಕನಕನಿಂದ ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಕೌತುಕವಿನ್ನೊಂದಾ ಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದರಂತೂ ನೀವು ಏನನ್ನು ವಿರೋಧಿ?

ಶ್ರೀಗಳವರ ಸಂಚಾರವು ಹೊರಬಿತ್ತು. ಕನಕನು ಅವರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಇದ್ದನು. ಸಂಸ್ಥಾನವು ಯಾವದೋ ಒಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಪಯಣ ಮಾಡಿತು. ಮರುದಿವಸ ಮುಂಜಾನೆ ಒಳ್ಳೇ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಹೊರಡತಕ್ಕದ್ದು; ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂನೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬದೂ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಊಟ-ಉಡಿಗೆಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು, ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕನಕನಿಗೆ ಒಂದು ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದನು; ಬೆಳಕು ಹರಿದಂತೆ ಕಂಡು ಬಂತು. ನಿಜವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಬೆಳಕು ಹರಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಅದರೂ ಕನಕನು ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪರೀಕ್ಷಿಸದೆ, ಮುಂದಿನ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಸಿದ್ಧನಾಗಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಏನು ತಡ? ಅವನೇನು ಕೋಟು-ಜಾಕೀಟುಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಬೂಟು-ಸ್ವಾಕೆಂಗ್ಸಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಂಥ ಒಂದು ಒಡಕ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ಬಗಲಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆದನು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಮುಂದಾಗಿ ಹೋಗುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ನಮ್ಮ ಶೀಘ್ರಬುದ್ಧಿಯ ವಾಚಕರು ಊಹಿಸಿದೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಥಾನದವರು ತನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಾರಾದ ಕಾರಣ ಇಂಥವರ ಕೂಡ ಹೋಗುವದಕ್ಕಿಂತ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೋಗುವದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವಾಗುವದೆಂದು ಒಗೆದೇ ಹೊರಟನೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರ

ಬಹುದು. ಹೌದು! ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಯು ಯಥಾರ್ಥವಾದದ್ದು. ಸಂಸ್ಥಾನವು ಯಾವ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವದೋ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ತುಸ ಮುಂದಾಗಿಯೇ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರೆ ತೀರಿತೆಂದು ಕನಕನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದನು; ಬೇರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಬಹಳಮಾಡಿ ಸಾಫು-ಸತ್ಪುರುಷರು ಜನರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸೇರುವದಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸದೆ, ಏಕಾಂತವಾಸವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಯಸುತ್ತಿರುವರು. ಜನಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಾಳು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವದಕ್ಕಿಂತ, ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದೇವರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವದು ರುಚಿಯಾಗಿ ತೋರುವದೇ ಇದರ ಕಾರಣವು. ಅದರಂತೆಯೇ ಕನಕನು ಹೊರಬಿದ್ದನು.

ಅರುಣೋದಯದ ಕಾಲ; ಕೋಳಿ ಕೂಗುವ ಸಮಯ; ಅದೇ ಚುಮು ಚುಮು ನಸಕು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಟ್ಟಡವಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ತುಲಸಿಯ ಗಿಡಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದು ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಹೋಗಿ ನೋಡಿದನು; ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ ನೂರಾರು ಗಿಡಗಳು ಹಚ್ಚಗೆ ಹಸರು ಮುರಿಯುತ್ತ ಮಲ ಮಲ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದೇ ನಸಕಾದ್ದರಿಂದ ತಂಗಾಳಿಯು ಸುಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು; ಮೇಲಾಗಿ ನಿಜ. ನ ಪ್ರದೇಶ. ಈಗ ಕನಕನಿಗಾದ ಅನಂದವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳೋಣ? ಮೊದಲೇ ಸೇವರ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವ ಈತನಿಗೆ ತುಳಸಿಯ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಬಳಿಕಂತೂ ನೂರು ಮಡಿ ಅನಂದವು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ:—“ಅಹಾ! ಈ ಸ್ಥಾನವು ಎಷ್ಟು ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ! ತುಳಸಿಯ ಗಿಡಗಳು ಎಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿವೆಯಲ್ಲ! ಇಂಥ ವನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮನದಣಿಯವಂತೆ ತುಳಸಿಯ ದಳಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನಿದೆ? ನಾನಂತೂ ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡಲಾರೆನು” ಎಂಬದಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೊಂದೇ ತಡ! ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಭಗವಂತನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳಿಂದ ತುಳಸಿಯ ದಳಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಹತ್ತಿದನು. ಇದಾದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ನಡೆಯಿತು ಕೈಯಿಂದ ಒಂದು ದಳವನ್ನು ಕೂಡ ಅವನು ತೆಗೆದಿರಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಮಾನಸವೂಜೆ. ಅದರೇನಾಯಿತು? ದೇವರು ಪ್ರೀತನಾಗನೇ?

- ೧ ಪೂಜಾಸ್ವೀಕಾರೇ ದೇವದೇವಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರ್ವಿದ್ವದವಿದ್ವತ್ಸಂ ಕಾ
ರಣಂ ನೈವಚಿಂತ್ಯಂ || ವಿಪ್ರಾದ್ಯತ್ಸಂ ಶ್ವಪಚತ್ಸಂತಥೈವ ಪೂಜಾ
ಸ್ವೀಕಾರೇ ಭಕ್ತಿರೇವೈಕಹೇತುಃ ||
- ೨ ವಿದ್ವಜ್ಞನೋಯದಿ ಡಂಭಾಕೃತಂ ಚೇತ್ಸೂಜಾಂ ನೈವ ಸ್ವೀಕರೋ
ತ್ಯೇವನಿತ್ಯಂ || ಶ್ವಪಚೋಯದಿಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಂ ಕೃತಂಚೇತ್ಸೂಜಾಂ
ಹರಿ ಸ್ವೀಕರೋತ್ಯೇವನಿತ್ಯಂ ||

(ಗರುಡಪುರಾಣ-ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡ)

ದೇವರು ಪೂಜಾ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವಾಗ್ಗೆ ಇವನು ವಿದ್ಯಾವಂತ-
ಇವನು ಅವಿದ್ಯಾವಂತ-ಇವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಇವನು ಶ್ವಪಚ ಎಂಬ
ದಾಗಿ ಎಣಿಸುವದಿಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನೇ ನೋಡು
ತ್ತಾನೆ.

೨ ಪಂಡಿತರೇ ಆಗಲಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬರಿಯ ಡಂಭಾಚಾರಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವರೋ, ಅವರು ಶ್ವಪಚರಾಗಲಿ (ಚಾಂಡಾಲರಾಗಲಿ) ಅವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆದರವಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಕ್ತನ ಅಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಕುಣಿದಾಡಹತ್ತಿದನು. ಕನಕನು ಆನಂದಪರವಶನಾದನು. ಅವನಿಗೆ ಈಗ ಮೈಮೇಲೆ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ತವೆಲ್ಲ ನೇವರ ಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಆಗ ತಾನೇ ಮಾನಸಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ದೇವರನ್ನು ನುತಿಸುತ್ತ ಹಾದೀ ಹಿಡಿದನು ವಾಚಕರೇ! ಇದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ಚರ್ಯವೇನೆಂದು ಶಂಕಿಸುವಿರೋ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಈಗಲೇ ಶ್ರೀಗಳವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತೆರಳಿರಿ. ಬೇಗನೆ ನಡೆಯಿರಿ, ತಡಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹಾದು ಹೋಗುವರು. ಅಗ್ಗೆ ಅದರ ಚಮತ್ಕಾರವೇನೆಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವದು.

ಬೆಳಗಿನ ಜಾವವಾಗುತ್ತಲೆ ಶ್ರೀಗಳವರು ಹೊರಟರು. ಬರಬರುತ್ತ
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ತುಳಸಿಯ ಬನವು ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಕೂಡಲೆ

ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸ ಹೇಳಿದರು. ದೊಡ್ಡದೊಂದು ತುಲಸಿಯ ವನವನ್ನೇ ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಕೂಡದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆ ಸಂತೋಷದ ಭರದಲ್ಲಿ ಈ ಹೊತ್ತು, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಯಥೇಚ್ಛವಾದ ತುಳಸಿಯ ದಳಗಳಿಂದ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದರಿಂದ ತಡಮಾಡದೆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಿಂದಿಳಿದು ಹತ್ತರ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ! ಮೊದಲಿನ ಅನಂದವು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿನ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಬಯಲಾಯಿತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಗಿಡಗಳು ಇದ್ದ ಕಿದ್ದ ಹಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದರೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಳವೂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಪದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು, ಅವು ಬಾಡಿ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸೋಜಿಗವೆನಿಸಿತು. ಒಂದೆರಡು ಗಿಡಗಳು ಹೀಗಿರುವವೆಂದು ಅಂದಾರೇ! ಇಲ್ಲ. ಯಾವತ್ತೂ ಗಿಡಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒಂವೇ ಆಗಿತು, ಕನಕನ ಮಾನಸಪೂಜೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕೂಡಲೆ ಅವರು ತರ್ಕಿಸಿದರು. ಕನಕನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ 'ಕನಕಾ' ಎಂದು ಕೂಗಿದರು ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ತಾನೆ ಓ ಅನ್ನ ಬೇಕಷ್ಟೇ? ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ಕನಕನ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣುಟ್ಟ ಮೃಕರಾದರೂ ಈಗ ಉತ್ತರವನ್ನು ಯಾಕೆ ಕೊಟ್ಟರು? ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ತಾವೇ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಅವನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದರು. ಅವನ ಈ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂದಾಶ್ರುಗಳು ಉದುರಿದವು. ಮೈ ಮೇಲೆ ರೋಮಾಂಚನಗಳಿದ್ದವು. ಮಾತಾಡುವದು ಸಹ ಅವರಿಂದಾಗದಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದು ಮೊದಲು ನೇಮಿಸಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿದರು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಕನಕನನ್ನು ಕಾಣುವದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿತ್ತು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಹತ್ತರ ಕರೆದು ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ಮೈಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿದರು; ಧನ್ಯ ಧನ್ಯನೆಂದು ಹೊಗಳಿದರು! ಕನಕನಿಗಾದ ಅನಂದವನ್ನು ಯಾರು ಬಣ್ಣಿಸಬೇಕು? ಅವನು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನುತಿಸಿದನು. ನೆರೆದವರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಇದರ ಗುಟ್ಟೇ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು? ಗೊತ್ತಾಗುವಂಥ ವಿಷಯವೇ ಅದಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಯಿತು. ಶ್ರೀಗಳವರು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆದ್ದರು. ತುಸು ಹೊತ್ತಿ

ನಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ಆರಂಭವಾಗುವದು. ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಕೈ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತರು; ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ದೇವರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿದರು. ದೇವರ ಮೇಲೆ ತುಳಸಿಯ ದಳಗಳ ರಾಶಿಯೇ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಇಷ್ಟಾಗಿ ಆ ದಳಗಳು ತುಸವಾದರೂ ಬಾಡದೆ ಈಗ ಏರಿಸಿದ ಹಾಗಿದ್ದವು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಶ್ರೀಗಳಿಗೆ ಕನಕನ ಮಾನಸ ಪೂಜೆಯ ನೆನಪು ಬಂತು. ಕನಕನ ಸಮಾನ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನನ್ನು ಕಾಣೆವೆಂದು ಆಡಿದರು; ಮತ್ತು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಂದ ಜನರಿಗೂ ಮರಿಕರಿಗೂ ತೋರಿಸಿ:—“ಬರುವಾಗ ನಾವು ತುಳಸಿಯ ವನವನ್ನು ಕಂಡೆವಲ್ಲ; ಲ ಗಿಡಗಳು ಬಾಡಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಆಗ ಅದರ ಕಾರಣವು ನಿಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೋಡಿರಿ! ಕನಕನು ಅದೇ ಹಾದಿಯಿಂದ ಬರುವಾಗ ಮಾನಸ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ದಳಗಳೆಲ್ಲ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೊಳಗಿನ ದೇವರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ನಾವು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯ ದಳಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತುಂಟು. ಈಗ ತಿಳಿಯಿತೇ? ಕನಕನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸೋಣ! ಅಹಹಾ! ಏನು ಪುಣ್ಯವಂತನೋ! ಭಕ್ತಿಯಾದರೂ ಎಂತಹದಿರುವದೋ!! ಧನ್ಯನು! ಧನ್ಯನು!!” ಎಂದು ಹೊಗಳಹತ್ತಿದರು.

ಶ್ರೀ ತುಳಸಿಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

(ರಾಗ ಭೂಪಾಳಿ, ಆಟ ತಾಳ.)

ಶ್ರೀ ತುಳಸಿ ಸೇವೆಯನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲಿ ಮಾಡಿ | ಗಾತುರದ ಮಲವಳಿದು ಮಾತೆಯಿಂದನಿತರೊಳು ಪಾತಕವ ಪರಿಹರಿಸಿ ಪು | ನೀತರನು ಮಾಡುವದು ಯಾತಕನುಮಾನವಯ್ಯಾ ||ಪಲ್ಲ|

ಮೂಲದಲಿ ಸರ್ವ ತೀರ್ಥಗಳುಂಟು ತನ್ನಧ್ಯ | ಕಾಲವಿರದೆ ಸರ್ವ ನದ ನದಿಗಳು ದೇವಗಣ ಸಹಿತ | ಮೇಲೆ ದಳ ಒಂದೊಂದರಲಿ ಒಂದೊಂದು ಮೂರುತಿಯು | ವಾಲಾಯವಾಗಿ ನೆಲಸಿಹದು. || ಮೂರ್ಲೋಕದ ಧರ್ಮ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಸರಿ ಮಿಗಿಲೆನಿಸುವದು | ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮಗರ್ಭಿಸಿದ ತುಲಸಿ ನಿ | ಮಾರ್ಪಲ್ಯವನು ಸತತ ಕರ್ಣದಲಿ ಧರಿಸಿದ ಮನುಜ |

ಕಾಲನಾಳಿಗೆ ಶೂಲನಯ್ಯಾ ||೧||

ಇತ್ಯಾದಿ.

ಭಕ್ತರಲ್ಲಿರುವ ಭಗವಂತನ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ದಾಸರು ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದಾ ರೆ:

ಉಣುತುಣುತ ಮೈಮರೆದು ಕೃಷ್ಣಾ | ಪಠನವೆನಲು ಕೈಕೊಂಬನರ್ಭಕ |
ಜನನಿ ಭೋಜನ ಸಮಯದಲಿ ಕೈಯೊಡ್ಡುವಂದದಲೀ ||

(ಜಗನ್ನಾಥರಾಯರು)

೬ನೆಯ ಕಥೆ—ದೇವರಿಂದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಇಸುಕೊಂಡದ್ದು.

ಕನಕಪ್ಪನು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಅವನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಜ್ವರೋಪದ್ರವವುಂಟಾಯಿತು. ಬೇಗನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ್ಗೆ ಶ್ರೀಗಳವರು—‘ಎಲೋ ಕನಕಾ! ನೀನು × ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀ

× ರಜತಪೀಠಂ ಕುಮಾರಾದ್ರಿಃ ಕುಂಭಕಾಶೀಧ್ವಜೇಶ್ವರಃ ||

ಕ್ರೋಡ ಗೋಕರ್ಣ ಮೂಕಾಂಬಾಃ ಸಪ್ತೈತಾಮೋಕ್ಷದಾಯಿಕಾಃ ||

ಪರಶುರಾಮ ಪ್ಲೇತ್ರದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಗಳಾದ ೭ ಪ್ಲೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವೊದಲನೆಯದಾಗಿಯೂ ಮಾಧ್ವಮತಕ್ಕೆ ಮಾತೃಭೂಮಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಉಡುಪಿ ಪ್ಲೇತ್ರವು ‘ರಜತಪೀಠಪುರ’ (ರೌಪ್ಯಪೀಠ) ವೆಂಬದಾಗಿ ಸ್ತುತವುರಾಣದ ಸಿಂಹಾದ್ರಿ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಈ ಪ್ಲೇತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭೃಗುಮುನಿಗಳ ಅಂಶಭೂತರಾದ ವಿಜಯದಾಸರು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ಉಡುಪಿಯ ಯಾತ್ರೆ ಸುಳಾದಿ

ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯಾದ ಉಡುಪಿಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುವಗೋಸುಗ ಪವಮಾನಿಯ ಮತವ ಹೊಂದಿ ನಿತ್ಯಪಾವನರಾಗಿ ನಡೆದವರ ಸೌಭಾಗ್ಯ ದೇವತೆಗಳು ಕೊಂಡಾಡುವರು. ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಕೂಲಗೋತ್ರ ವಡಗೂಡಿ ಕೈವಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುದ್ದು ಸುಖಿಸುವರೊ ಜೀವೇಶ ಮಧ್ವಮುನಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಯಗೊಂಡ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಿಜಯ ವಿಠಲರಾಯ ಕಾವಾನು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮಾರ್ಗ

ತೋರಿ ||೧||

ಸಕಲ ರಕ್ಷಕರು ಮಾತೆಯ ತರುವಾಯ ಸಕಲ ಪೋಷಕರು ತಂದೆಯ ತರುವಾಯ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳು ಸ್ವರ್ಗದ ತರುವಾಯ ಸಕಲ ಸೌಖ್ಯಗಳು ಮುಕ್ತಿಯ ತರುವಾಯ ಸಕಲ ವ್ರತಗಳು ಹರಿದಿನದ ತರುವಾಯ ಸಕಲ ಪ್ಲೇತ್ರಗಳು ಉಡುಪಿಯ ತರುವಾಯ ||

ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೋ; ಅಂದರೆ ಜ್ವರವು ದೂರಾಗುವದು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯು ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.' ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಕನಕಪ್ಪನು ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಮೊದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಲಸ್ಯವುಂಟಾಗಿದ್ದಿತು. ಮೇಲೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಊಟವಿಲ್ಲ-ಉಡಿಗೆಯಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಹಳ ಬಳಲಿಕೆಯಿಂದ ಅಂತೂ ಇಂತೂ ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದನು. ಇನ್ನೇನು ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಂದರ್ಶನವಾಗುವದು, ಎಂಬದೊಂದು ಆತನಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಸಂತೋಷ. ಈ ಸಂತೋಷದ ಭರದಲ್ಲಿ ಹಸಿವು-ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳು ಕೂಡ ಮರೆತು ಹೋದವು. ನೆಟ್ಟಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಗುಡಿಗೆ ಹೊರಟನು; ಅದರ ಗುಡಿಯೊಳಗಿನ ಜನರು ಈತನ ಹರಕು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಕಂಗಾಲಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಕೇಳು ಕುಲದ ಹುಚ್ಚನಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಒಳಗೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ; ಕನಕನಿಗೆ ದೇವರ ದರ್ಶನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದೇವರು ವರವು ಕೊಟ್ಟರೂ ಪೂಜಾರಿಯು ವರವು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಎಂಬ ಗಾದೆಯ ಸಮಾಚಾರವಾಯಿತು. ಆಗ ಕನಕನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ದೇವ

ಇದು ಅಲ್ಲದೆ--'ಯಾವಾಗಲೂ ಮತ್ತಾನಂದವೋ' ಎಂಬ ದೇವರ ನಾಮದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಯಾತ್ರಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟವರ ಫಲವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-

ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸಾಗಿ ಬರುತ್ತಲಿದೆ ವೊಂದು ಸುರರೊಳು ಗಣನಿಯೇಳು ವೊಂದಕ್ಕೆ ನೂರಾರು ಕೋಟಿಯಾಗದ ಫಲಾ ತಂದು ಕೊಡುವದು ಅಜಕಲ್ಪಪರಿಯಂತರಾ||

ಇನ್ನು--ದಕ್ಷಶಾಪದಿಂದ ನಿಸ್ತೇಜನಾದ ಚಂದ್ರನು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ದೇವರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆದ ಕಾರಣ, ಇದಕ್ಕೆ ಇಂದು ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದೂ ಉಡುಪಿಯೆಂದೂ ಹೆಸರಾಯಿತು.

ದ್ವಾರಾವತೀಂ ಸಕಲಭಾಗ್ಯವತೀಮುಖೇಕ್ಷ್ಯ|

ಗೋಪಾಲ ಬಾಲಲಲನಾಕರಪೂಜನಂಚ ||

ವಾರ್ಧಿಂವಧೂಗೃಹಮತೀತ್ಯಸ ಮಧ್ವನಾಥೋ |

ತತ್ರಾಸ್ತಿತದ್ರಜತ ಪೀಠಪುರಂಗರೀಯಃ ||

ರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಹತ್ತಿದನು. ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹಸಿವು-ತೃಷೆಗಳಿಂದ ಕಂಗಾಲಾದ ಇವನು ದೇವರ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದಂತೆಯೇ ನಿద್ರಾಪರವಶನಾದನು. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆತರಕ್ತಕನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಶಿಶುವಿನ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದು 'ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾರೆಯಾ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಮಾಡಿದನು. ಕನಕನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಅವನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು: 'ಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತೀ! ನಿನ್ನ ಹೊರತು ನನಗೆ ದಿಕ್ಕಾರು? ನಿನ್ನ ಚರಣವನ್ನೇ ನಂಬಿದ ಈ ದಾಸನು ನಿನ್ನನ್ನಲ್ಲದೆ ಯಾರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು? ಆದರೆ ಹಸಿವು ಮಾತ್ರ ಬಹಳವಾಗಿರುವದು. ಅದರ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರೆನು.'

ಕನಕಪ್ಪನು ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಆ ಶಿಶುವು ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕು? 'ಹಾಗಾದರೆ ನಾನೂ ಹಸಿದಿದ್ದೇನೆ. ಮೊದಲು ನನಗೆ ಏನಾದರೂ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡು' ಎಂದು ತಾನೇ ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಕೈಯನ್ನು ಮೊದಲು ಚಾಚಿ ಬಿಡಬಹುದೇ! ಭೋ ವಾಚಕವೃಂದ! ನೋಡಿರಿರಾ, ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಯನ್ನು! ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಾಂಡವರ ಪತ್ನಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಾದೇವಿಯು ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ, 'ಈ ಅಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಂದ ದೂರ್ವಾಸರ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಡಲಿ?' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಸ್ವಾಮಿಯು, 'ಮೊದಲು ನನಗೇ ಹಸಿವಾಗಿದೆ, ಅಕ್ಷಯ್ಯ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು, ನೋಡು, ಏನಾದರೂ ಇದೆಯೇ?' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಕಡ್ಡಿಯಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತನಾಗಿ, ಅಷ್ಟು ಜನರಿಗೂ ಷಡ್‌ಸೋಪೇತವಾದ ಇಚ್ಛಾಭೋಜನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನಂತೆ. ಇದೇ ಸ್ವಾಮಿಯು ಒಮ್ಮೆ ದರಿದ್ರನಾದ ವಿದುರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಆತನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಮುಕ್ಕುಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದು ಜನರು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಂತೆ ಕಾರವೇಂದ್ರನ ಮನೆಯವರೆಗೂ ಹಾಲಿನ ಕಾಲುಮೆಯನ್ನು ಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟನಂತೆ! ಸುದಾಮನಿಂದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮುಷ್ಟಿ ಅವಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆತನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಕವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನಿತ್ತನಂತೆ. ಅದರಂತೆ ಈಗ ನಮ್ಮ ಕನಕಪ್ಪನಿಗೂ ಕೈನೀಡಿರುವನು. ಆತನೇನು ಕೊಡುವನೋ. ಈತನೇನು ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವನೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ಕನಕನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ನೋಡುತ್ತಾನೆ! ಶಿಶುವು

ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಹು ಸೋಜಿಗವಾಯಿತು. ಆಗ ತಾನೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು, ಸ್ವಾಮಿಯು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ರೀತಿ ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದನೆಂದು. ಕೂಡಲೆ ಎದ್ದು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಗೋದಿಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಕಲಿಸಿ ರೊಟ್ಟೀಮಾಡಿ ಆ ಹಸಿ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಣಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು! ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಲ್ಲವೇ? ಆತನು ಭಕ್ತನ ಬಹುತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ತನ್ನ ಮೈಮೇಲಿನದೊಂದು ಆಭರಣವನ್ನು ತಂದು—‘ಇದನ್ನು ಈ ಊರಲ್ಲಿರುವ ವೈಕುಂಠನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಹಸಿವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೋ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಕನಕಪ್ಪನ ಕೈಯಲ್ಲಿಗ ಅಮೌಲ್ಯವಾದ ರತ್ನ ಹಾರವು ದೊರೆತಿರುವದು. ಅದನ್ನು ಮಾರಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳೆಂದು ದೇವರೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಅಂದಮೇಲೆ ಅದರಿಂದ ಸಹಸ್ರಾವಧಿ-ಲಕ್ಷಾವಧಿ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಸೌಖ್ಯದಿಂದ ಇರಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಕನಕಪ್ಪನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹಾರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವೈಕುಂಠ ಶ್ಯಾನುಭಾಗನೆಂಬ ವ್ಯಾಪಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಹಸಿವಿಗೆ ಬೇಕಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಂಟು ಆಣೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಸಕೊಂಡು ಬಂದು ಜೀವನ ಮಾಡಿದನು. ಅಹಹಾ! ಕನಕಪ್ಪನ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದೃಢವಾದದ್ದೋ! ಆತನ ಭಕ್ತಿಯು ಎಷ್ಟು ಬಲವಾದದ್ದೋ!! ಅಂತೆಯೇ ದೇವರು ಆತನಿಗೆ ಒಲಿದನು. ಸರರ ದುಡ್ಡೆಂದರೆ ಬಾಯಿ ತೆಗೆಯುವ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸರರಾದ ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರಿಗೆ ದೇವರ ಗುರತಾದರೂ ಹೇಗೆ ಹತ್ತೀತು?

ಕನಕಪ್ಪನ ಹಸಿವು ಅಡಗಿತು. ದೇವರನ್ನು ಮನದಣಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದನು. ಈಗ ಆತನಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಉದ್ಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಹಗಲೆಲ್ಲ ದೇವರ ಧ್ಯಾನ ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡುವದಕ್ಕೆ ಸಹ ವೇಳೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಕೇಳುವದೇನು? ಮರುದಿವಸ ಮತ್ತೆ ಹಸಿವು ತಲೆದೋರಿತು. ಸ್ವಾಮಿಯು ಆ ಹೊತ್ತು ಮತ್ತೊಂದು ಆಭರಣವನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಇನ್ನೆನು! ಕನಕನು ಅದನ್ನೂ ವೈಕುಂಠನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಎಂಟು ಆಣೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹಸಿವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇದೇ ರೀತಿ ದಿನಾಲು ಒಂದೊಂದು ಆಭರಣವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯು ಕೊಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು; ಕನಕಪ್ಪನ

ಜೀವನವು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಿತು. ತಿಂಗಳಾಯಿತು, ಎರಡು ತಿಂಗಳಾಯಿತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪರ್ಯಾಯದ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಗೆ ಇದು ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು. ಆಭರಣಗಳೇನೋ ಮೈಮೇಲೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿರುವದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನೆಂದು ಹೇಳುವದು ಕಷ್ಟ; ಯಾಕಂದರೆ, ತಮ್ಮ ಹೊರತು ಒಳಗೆ ಯಾರೂ ಕಾಲಿಡುವದಿಲ್ಲೆಂಬದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅಂದಮೇಲೆ ಅವು ಹೇಗೆ ಹೋದವು? ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ, ತಮಗೇ ಆಗಾರವ; ಜನರಲ್ಲಿ ನಗೆಗೇಡು. ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಹಲಕೆಲವು ಉಳಿದವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಬಿಡುವವೋ, ಎಂಬದೊಂದು ಹೆದರಿಕೆ. ಸ್ವಾಮಿಯೇ ತನ್ನ ಭಕ್ತನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವನೆಂಬುದು ಪಾಪ! ಅವರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು? ಹೀಗಾಗಿ ಬಹಳ ಯೋಚನೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸೋದೇ* ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ † ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು.

* ಇದು ಮೈಸೂರು ದೇಶದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಾ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಶಿರ್ಶಿಯ ಹತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ.

† ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು (ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು) ತಮ್ಮ ಸಹೋದರರಾದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥಾನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಗೀಶ ತೀರ್ಥರೆಂಬವರಿಂದ ಚತುರ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶ್ರೀಮದ್ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥ ಗುರುಗಳು ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದರು. ಇವರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ (೧೫೨೫) ಓದಿದಂತೆಯೂ (೧೬೦೭)ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದಂತೆಯೂ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವದು. ಅವರು ಋಜುಗಣಸ್ತರ ಅಂಶವೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ.

ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಶಿರ್ಶಿಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡುವಾಗ ಅಲ್ಲಿರುವ ಜೈನ-ಶೈವಾದಿ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೂ ಇವರಿಗೂ ವಾದವಿವಾದವು ನಡೆಯಲು—ಗೆದ್ದವರಿಗೆ ಸೋತವರು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಇವರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಗೆದ್ದು ಅವರ ಮೈಭವವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಸೋದೆಯೂ ಇವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತಂತೆ. ಈವೊತ್ತಿಗೂ ತಮ್ಮ ಜಯದ ಸ್ಮಾರಕವೆಂದು ಈ ಮಠ

ವಾದಿರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲ. ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಗಳು. ಅವರು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಿತುಕೊಂಡು “ನಾವು ಬರುವೆವು; ಭಯಪಡಬೇಡಿರಿ.” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದರು. ಬೇಗನೆ ಉಡುಪಿಗೆ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಮೈಲುಗಳ ಮೇಲಿರುವ ಪೆರಡೂರಿಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅತ್ತ ಕನಕನೂ ಅವರ ಅಗಮನವನ್ನು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು, ಪೆರಡೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಹಾಕಿದನು. ಶ್ರೀಗಳು ಕನಕನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಕರೆತಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ, “ಕನಕಾ! ದೇವರ ಅಭರಣಗಳೆಲ್ಲಿವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಹತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಇದು ಬಹಳ ಸೋಜಿಗವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಹೊರಗಿರುವ ಕನಕನಿಗೆ ವೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿಟ್ಟ ಅಭರಣಗಳ ಸಮಾಚಾರವೇನು ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದೆಂದು ಅವರು ನಗಹತ್ತಿದರು. ಕನಕನು—“ಸ್ವಾಮಿ! ಭಗವಂತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ವೈಕುಂಠ ಶಾನುಭಾಗನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವೆನೆ”ದನು. ಶ್ರೀಗಳವರು ವೈಕುಂಠನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ—ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ

ದವರು ಬಸವಣ್ಣನ ಗಂಟೆ ಮಠದ ಗದ್ದಿಗೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವರು.

ಸೋದೆಯಲ್ಲಿರುವ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮದೇವರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಮಹಾನುಭಾವರೇ ಚಿಕ್ಕಬದರಿಯಿಂದ ತಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರಂತೆ; ಮತ್ತು ಇವರು ತಮ್ಮ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಇಲ್ಲಿರುವ ಧವಳಗಂಗಾ ಎಂಬ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು.

ಇವರು—ವೈಕುಂಠವರ್ಣನೆ, ಸ್ವಪ್ನಗದ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಶೋಭಾನೆ, ಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ, ನಿರ್ಣಯ ಟೀಕೆ ಮೊದಲಾದ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಂತೂ ಎಷ್ಟೋ ಬರೆದಿರುವರು.

ಗೀರ್ವಾಣ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ (ಪ್ರಾಕೃತ) ಭಾಷೆಗೆ ಟೀಕಿಸಕೂಡದೆಂದು ಆಗ್ರಹ ಪಡುವ ಜನರನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೇಲು ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟು, ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲೆ ಮಹದ್ಭುತ ಕಾರ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಇವರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಅಭರಣಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಇವೆಯೋ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು—
 ‘ಸ್ವಾಮಿ, ಯಾರಿಗೂ ಕ್ಷೇಪಬಾರವೆಂದು ಭಗವಂತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ;
 ಅದರೂ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳಾಡಲು ಶಕ್ತನಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತು ಅಭರಣ
 ಗಳಿವೆ. ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮೊದಲು
 ನಗುತ್ತಿದ್ದವರು ಈಗ ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಕನಕನು
 ಮಹಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದರು. ವೈಕುಂಠನು ಕನಕನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯಭಾವ
 ವನ್ನು ತಾಳಿ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಇಸಗೊಳ್ಳದೆ ಅಭರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಗಳವರ
 ಪಾದಕ್ಕೆ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದನು.

ಉತ್ತಮಗುಣನಿಧಿವಿಜಯವಿಠಲರಾಯ | ಪೆತ್ತ ಜನಕನಂತೆ
 ಇರುಳು ಹಗಲು ಇದ್ದು | ತುತ್ತಮಾಡಿ ತಂದು ಉಣಿಸುವದು ಸತ್ಯವೊ||
 ಎಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ.

ಮರುದಿವಸ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಗೆ
 ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಪೂಜೆಯೆಲ್ಲ ಮುಗಿಯಿತು. ನೈವೇದ್ಯದ ಸಮಯ.
 ಒಳಗೆ ಪಂಚಭಕ್ಷ ಪರಮಾತ್ಮಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು. ಇನ್ನೂ ನೈವೇದ್ಯ
 ವನ್ನು ತಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎದುರಿಗೆ ಕುಳಿತ
 ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ—ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯು ಕಠಾರವನ್ನು ಬಾಗಿಸಿದ ಗಂಜಿಯನ್ನು
 ಚಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಅವರು ಇದೇ
 ನೆಂದು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರು. ಹೊರಗೆ ಕನಕನು ಮಾನಸ
 ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೆ
 ಶ್ರೀಗಳವರು:—ಕನಕನು ಕಠಾರಮಹಾನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿರುವನು.
 ಬೇರೆ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಿ, ಎಂದು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿ
 ದರು; ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಇದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಂದರೇ
 ನೆಂದು ಕೇಳಿದರು. ಕನಕನು ಈ ಮೊದಲೇ ಬಾಗಿಸಿದ ಗಂಜಿಯನ್ನು ಚಿಪ್ಪಿ
 ನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಅರ್ಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಶ್ರೀಗಳವರು ನುಡಿಯಲು, ಎಷ್ಟೋ
 ಜನರು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರು. ಆತನು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದ್ದನು.
 ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಶ್ರೀಗಳವರಂತೂ ಕನಕನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ
 ಪ್ರೀತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಹತ್ತಿದರು. ಧನ್ಯನು! ಕನಕಪ್ಪನು ಪರಮ
 ಧನ್ಯನು!! ಅಂತೆಯೇ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಾಯರು:—

ನಿನ್ನ ಸರ್ವತ್ರದಲಿ ನೆನೆವವ | ರನ್ಯ ಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದರು ಸರಿ |
 ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮಗಳೆನಿಸುವವು ಸಂದೇಹವಿನ್ನಿತ್ಲೆ ||
 ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಿಸದೆ ಸ್ನಾನ ಜಪ ಹೋ | ಮಾನ್ವ ವಸ್ತ್ರ ಗಜಾಶ್ವ ಭೂಧನ |
 ಧಾನ್ಯ ಮೊದಲಾದವಿಳ ಧರ್ಮವ ಮಾಡಿ ಫಲವೇನು || ೧ ||
 ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸತ್ಪುರುಷರ ನೆಲೆಯು ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೇ
 ಸಿಗುವದಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾಗಿರುವದು.

ಕನಕಪ್ಪನು ಈ ರೀತಿ ಬಾಗಿಸಿದ ಗಂಜಿಯನ್ನೂ ಹಸಿ ಹಿಟ್ಟಿನ ರೊಟ್ಟಿ
 ಯನ್ನೂ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಅತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದ ಕಾರಣ, ಉಡುಪಿ
 ಯೊಳಗೆ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯದ ಸಂಗಡ ಈಗಲೂ ಬಾಗಿಸಿದ ಗಂಜಿ, ಹಸಿ ಹಿಟ್ಟಿನ
 ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯವು ಬಿದ್ದಿದೆ.

ಭಕ್ತರೆಂದರೆ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಜೀವ. ಅವರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ
 ಏನನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬಿಡುವನು. ಅದೇ ಭಕ್ತರಲ್ಲದವರು
 ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನಿತ್ತರೂ, ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದಲೇ
 ದಾಸರು ಹೀಗೆ ಹೊಗಳಿರುವರು:— (ಸುಳಾ ದಿ)

ನಿತ್ಯ ಒಕುತಿಯಿಲ್ಲದವನು | ಹತ್ತಿಲಿ ಪದಾರ್ಥವು | ಜತ್ತಾಗಿ ಇರಿಸಿ
 ಕೊಂಡು | ಸುತ್ತಿ ಸಮರ್ಪಣೆಯೆಂದು ಇತ್ತು ನೆಲಿರಾದಿದರು |
 ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕನು ಒಪ್ಪಾ | ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕರವನೆತ್ತಿ ಬಲು
 ದೀನನಾಗಿ | ಎತ್ತಲಿದ್ದ ಉದಕದಿ | ಅತ್ತಲರ್ಪಿತವೆನಲು | ಚಿತ್ತ
 ಜಪಿತನು ಮೆಚ್ಚಿ | ಚಿತ್ತದಲಿ ಒಪ್ಪಗೊಂಡು ಹತ್ತಕ್ಕೆ ನೂರಾರು
 ಮಾಡಿ ಬೆಳಸಿ ಉಣಿಸುವ | ಇತ್ತ ಬರುವ ಭವದೂರಾ ವಿಜಯವಿಠಲ
 ರಾಯ | ಎತ್ತಲಾದರೇನು ತನ್ನ ಭೃತ್ಯನೆಂದರೆ ಒಡಂಬಡುವಾ ||
 ಅಚ್ಯುತಗರ್ವಿತವೆಂದು ದಾಸರೆನ್ನಲು | ಕಲಗಚ್ಚು ಕುಡಿದ ಕಾಣೊ
 ವಿಜಯ ವಿಠಲ ಮೆಚ್ಚಿ || (ವಿಜಯದಾಸರು)

೭ನೆಯ ಕಥೆ. — ಮೊನುಗಳನ್ನು ಹೂವು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದು.

ಉಡುಪಿಯೊಳಗೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಕನಕನ ಮೇಲೆ
 ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಮಠಿಕರು ಹೊಟ್ಟೆ

ಕಿಚ್ಚು ಪಡಹತ್ತಿದರು. ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಕೇಳು ಕುಲದವನ ಸಂಗಡ ಇಷ್ಟು ಸಖ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವದು ತೀರ ಅಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಶಬ್ದ ಬ್ರಹ್ಮರಾದ ಪಂಡಿತರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದರು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕನಕನನ್ನು ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವದೇ ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಕನಕನು ಕೇವಲ ಹರಿಭಕ್ತನೆಂದೂ ಅವನ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವದೆಂದರೆ, ದೇವರ ಅಪಮಾನವನ್ನೇ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವದೆಂದೂ ಆ ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರಾದರು. ಇದೊಂದು ಲೋಕದ ಸ್ವಭಾವ. ಅತ್ತ ಕನಕನೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಯಾವ ಚಿಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇವರು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚುಪಡುತ್ತಿರುವರೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅಂದಮೇಲೆ ಯಾರದೇನು ಭಯ? ಹೀಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಒಂದು ಚಮತ್ಕಾರವಾಯಿತು! ಕನಕನು ಸಮುದ್ರದ ಕಡೆಯಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೆಗಲಿಗೆ ಒಂದು ಅರಿವೆಯ ಗಂಟು ಇತ್ತು. ಮಠದ ಸಮೀಪವಾಗಿಯೇ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೊದಲೇ ಇವನ ಮೇಲೆ ಮತ್ಸರಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಠಿಕರು ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು:—“ಸ್ವಾಮಿ! ಕನಕನು ಕೇವಲ ಹರಿಕಿಂಕರನೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಇಕೋ, ಈಗ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಕರಸಿ ನೋಡೋಣಾಗಲಿ. ಅವನ ಹತ್ತರ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಿಾನುಗಳಿರುವವು. ಇಂಥ ಶ್ವಪಚನನ್ನು ತಾವು ಇಷ್ಟು ಏರಿಸಿದ್ದು ಯೋಗ್ಯವೋ-ಅಯೋಗ್ಯವೋ ತಾನೇ ತಿಳಿದುಹೋಗುವದು. ನಮ್ಮ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಂತೂ ತಮಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿದ ಮೇಲಾದರೂ ನಮ್ಮ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡಬಹುದು.”

ಶ್ರೀಗಳವರು ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನಕ್ಕು ಬಿಟ್ಟರು; ಆದರೂ ಕನಕನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ಆತನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ- ‘ಎಲೋ ಕನಕಾ, ಹೆಗಲಿಗೆ ಹಾರಿದ ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಏನು ಕಟ್ಟಿದ್ದೀಯೋ? ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ತೋರಿಸು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಓ ಪಾಠಕನರ! ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಕನಕನ ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಆಗ ನಿಜವಾಗಿ ಮಿಾನುಗಳೇ ಇದ್ದವು.

ಮಠಿಕರು ಇದರ ಅಂತರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದೇ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು; ಹಾಗೂ ಈಗಂತೂ ಸುತ್ತುವರಿದು ನೆರೆದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕನಕನ ಕಳವನ್ನು ಬೈಲಿಗೆ ಹಾಕಿದೆವೆಂಬುದೊಂದು ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷ. ವಾಚಕ ಮಹಾಶಯ! ನೀವು ಮಾತ್ರ ಇಂಥ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗಾರರಾಗಬೇಡಿರಿ; ಯಾಕಂದರೆ, ದೇವರು ತನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಾದರೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯ, ಸತ್ಯ. ಇದು ನಿಮ್ಮ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಲಿ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀಗಳವರು ಕರೆಯಿಸಿ ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಕನಕನಿಗೆ ತಿಳಿದು ಹೋಯಿತು, ನನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಮಠಿಕರು ಈ ತಂತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರೆಂಬದು; ಆದರೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದೃಢವಾದದ್ದೋ ತಿಳಿಯದು. ಕೂಡಲೆ ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಹಾಕಿ ಹೇಳಿದನು — 'ಸ್ವಾಮಿ, ಇದು ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ದೇವರಿಗೆ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೂವುಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದೇನೆ. ಬೇಕಾದರೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ' ಅಹಹಾ! ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಿನಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದು, ಹೂವೆಂದು ಹೇಳಿ ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿಸುವಾಗ ತುಸುವಾದರೂ ಅನುಮಾನ ಮಾಡಿದನೇ? ಮೋರೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿದನೇ? ಇಲ್ಲ-ಇಲ್ಲ. ಅಂಥ ಅನುಮಾನಗಳು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಹೂವೆಂದು ಒಡನುಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದು ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದೆಂಬದು ಅವನ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಗೆ. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಆತನು ಕೈ ಬಿಡಬಹುದೇ? ಅದೆಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರದು. ಕನಕನ ಗಂಟು ಬಿಚ್ಚಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ, ಕೃಷ್ಣನ ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹೂವುಗಳು! ಆಗ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಮಠಿಕರ ಮೋರೆ ನೋಡಿದರು. ಮಠಿಕರೇನು ಮಾತಾಡುವರು? ಮೋರೆ ತೆಗ್ಗಿಸಿದರು. ಬಾಯಿಂದ ಮಾತುಗಳೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ; ಅದರೂ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಕಲ್ಮಷವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಇವನು ಏನೋ ಕಣ್ಣುಕಟ್ಟು ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಹತ್ತಿದರು. ಸಂಶಯ ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಮಾತೇ ಹೀಗೆ. ಅತ್ತ ಕನಕನಿಗಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೇಳಲಸಾಧ್ಯ. ದೇವರು ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಫಡೆಯಿಸಿದನೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಅನಂದಬಾಷ್ಪಗಳುದುರಹತ್ತಿದವು; ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ದೇವರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ನುತಿಸಿದನು. ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಕನಕನ

ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಆತನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಕಳಿಸಿದರು. ಬಕುತರಿಗಾಗಿ ದೇವರು ಏನೇನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಒಬ್ಬ ದಾಸರು ಹೀಗೆ ಅಂದಿರುವರು:—

ಬಕುತರ ಮನೋರಥ ಪೂರ್ಣಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಕಾಮ ಧೇನುವು ನೀನೇ! ಬಕುತರ ಅಪರಾಧ ಸಹನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಧರಿತ್ರಿಗೆ ಸಮ ನೆನಿವೆ ಸಾರ್ವಭೌಮಾ! ಬಕುತರ ಮೇಲೆ ಮಹಾ ಕರುಣಾ ಪಿತೃ-ಮಾತೃ-ಭ್ರಾತೃ ಮತ್ತೆ ಗುರುಸಮನೆನಿವೆ! ಬಕುತರ ಅಭಿಮಾನ ಪಿಡುವಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ ನೆನಿಸಿಕೊಂಡೆ ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧು! ಬಕುತರ ದುರಿತ ಕಳೆದು ಕಾವ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನೆನಿವೆ ಸತತಸನ್ಮಂಗಳಾಂಗ! ಬಕುತರ ನಿಂದಕರ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ವೃತ್ಯುಯಮ ಸದೃಶನೆನಿವೆ ದೇವಾ! ಭಕ್ತವತ್ಸಲಗುರುವಿಜಯ ವಿಠಲರಾಯಾ ಬಕುತರ ಪೊರೆವ ಬಿರುದು ನಿನ್ನ ದಯ್ಯಾ ||೧||

(ವಿಜಯದಾಸರು.)

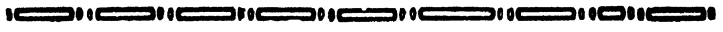
ಬಕುತರಿಗಾಗಿ ನೀಜಗವ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆಯ್ಯೆ! ಬಕುತರಿಗಾಗಿ ನೀ ಅವತಾರ ಮಾಡಿದಿ. ಬಕುತರು ನಿನ್ನ ನು ಭಜಿಸದಿದ್ದರೆ ದೇವಸಕಲರು ನಿನ್ನ ರುಹ ರೆಂತೋ||

(ಭಾಗಣ್ಣದಾಸರು.)

ಅನೆಯ ಕತೆ—ಮದ್ಯವನ್ನು ಜೀನುತುಪ್ಪವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು.

ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳು ಕಳೆದವು. ಮಠಿಕರಿಗೆ ಸರ್ವದಾ ಕನಕನ ಯೋಚನೆ. ಕನಕನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣನಿರುತ್ತಾನೆಂಬದು ಅವರಿಗಿನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ದುರಭಿಮಾನ! ಅಂಥ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಹೆಮ್ಮೆ!!

ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಕನಕನು ಮದ್ಯ(ಶೆರೆ)ವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆಂದು ಶ್ರೀಗಳವರೆದುರಿಗೆ ದೂರಿದರು. ಆಗಲೆ ಕನಕನು ಕರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ‘ನಿನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವದೇನೆ’ಂದು ಕೇಳಿದರು. ‘ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜೇನುತುಪ್ಪವಿದೆ’ಯೆಂದು ತಟ್ಟನೆ ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟಿತು. ‘ಈ ಸಾರೆ ಹೇಗೆ ಪಾರಾಗುವನೋ ನೋಡಿ ಬಿಡೋಣವೆ’ಂದು ಮೊದಲೇ ಮಠಿಕರು ಅವನ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣ ಕಣ್ಣಟ್ಟಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಾಯೆಗೆ ಇವರು ಯಾವ ಗಿಡದ ತೊಪ್ಪಲು?

ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಜೇನು ತುಪ್ಪವಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಮಠಿಕರೂ ನೆರೆದವರೂ ಗಲ್ಲ ಗಲ್ಲ ಬಡಿದುಕೊಂಡರು. ಸತ್ತುರುಷರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಹೋಗುವದು ತಪ್ಪೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಕನಕನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದನು.

ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದವನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯನಾಗುವನು. ಅಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರೊಬ್ಬರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ:—

“ಇಂದಿರೇಶನು ಅವರ ಮುಂದೆ ಕುಣುವನೋ | ಅಂದ ವಚನವ ನಿಜಕೆ ತಂದುಕೊಡುವನೋ ||”

ಈ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ

ಏನು ಕರುಣವೋ ತನ್ನವರಲಿ ದಯಾನಿಧಿಗೆ ಸದ್ಭಕ್ತಜನರತಿ |

ಹೀನಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದರು ಸರಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪೊರೆವಾ ||

(ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು)

೯ನೆಯ ಕಥೆ—ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು.

ಈ ರೀತಿ ಕನಕನು ಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಂದ ಆದರಹೊಂದಿ ಉಡುಪಿ ಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿರಲು, ಒಂದಾನೊಂದು ಹರಿದಿನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯು ದಾಸನ ಮ-ತ್ತೊಂದು ಲೀಲೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು.

ಹರಿದಿನವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಹೊತ್ತು ವೈಷ್ಣವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಉಪೋಷಣ (ಸಿರಾಹಾರ). ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಳವರು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೀರ್ಥ ದೊರೆಯಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನೇ ಕರು ಪುರಾಣ ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ-ಸಾರಾಯಣದಲ್ಲಿ-ಹರಿಕೀರ್ತನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದರು. ಸಂಜೆಯಾಯಿತು. ಸಾಯಂಕಾಲದ ಮಂಗಳಾರತಿಯೇ ಮೊದಲಾದಕಾರ್ಯಗಳು ಜರುಗಿದವು. ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಕನಕನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಇಷ್ಟಾಗಿ ಆ ಹೊತ್ತು ಹರಿದಿನ ಬೇರೆ. “ಮೊದಲೇ ಉಲ್ಲಾಸ ಅದರಲ್ಲಿ ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸ” ಎಂಬಂತೆ ಮೊದಲೇ ಪರಮಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದ ಕನಕನಿಗೆ ಅಂದು ವಿರಾಮವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ದಿನಾಲು ಆರಾರು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೂ ದೇವರನ್ನು ನುತಿಸುವವನು, ಹರಿದಿನದಲ್ಲಿ ಎಂದಿ ಗಾದರೂ ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಬಹುದೇ? ಎಲ್ಲರೂ ಮನೆಗೆ ಹೋದ

ಕೂಡಲೆ ದೇವರೆದುರಿಗೆ ಜಾಗರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದನು. ಹಾಡುವದೂ ಕುಣಿಯುವದೂ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ದೇವರಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ದೇವರೂ ಈತನ ಸಂಗಡ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಭಕ್ತರೆಂದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಜೀವ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಾವು ದೇವರನ್ನು ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಾರಿಯಾದರೂ ಕಾಣಲೊಲ್ಲವೇಕೆ? ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಬಳಲುತ್ತಿರುವೇವೇಕೆ? ಕನಕನ ಹತ್ತರ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಯು ನಮಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನಾದರೂ ಸಹ ಕೊಡಕೂಡದೇಕೆ? ಭೋ, ವಾಚಕಮಹಾಶಯ! ಕನಕನ ಭಕ್ತಿಗೂ, ನಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಗೂ ಅಜಗಜಾಂತರ-ಕಡಲುಕಾಲುನೆಗಳಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ. ಇಂಥದರಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟಿ ಹೋಗುವದು ಎಲ್ಲಿಯ ನ್ಯಾಯ? ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರ ವಿಷಯವಾಗಿಯೇ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡ ಕಬ್ಬಿಗನು ಎಂತಹ ಸುಂದರ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ನೋಡಿ:

ಮಾಧವಗೆ ಹರಿನಾಮವೆನಗೆಯುಂ ಹರಿನಾಮ |

ಮಾಧವಗೆ ಜಲಶಯನವೆನಗೆಯುಂ ಜಲಶಯನ |

ಮಾಧವನ ಪಿರಿದೇನು ನನ್ನ ಕಿರಿದೇನೆನುತ ಕಪ್ಪೆ ವಿಷ್ಣುವ ಜರೆವೊಲು||

ಬಾಧಕರು ಹಸಿವು ತೃಷೆ ನಿದ್ರೆ ಜನನಂ ಮರಣ |

ವೀ ಧರಿತ್ರಿಯೊಳೆನುಗೆ ನಿಮಗೆ ಸರಿಯದರಿನಿಂ |

ದಾದುದೇಂನಿಮಗೆದೇವತ್ವವೆಂದೆನುತವೊಳೆವಾತುಗಳಸೊರಹುತಿಹರೂ! ಹೀಗೆ ಬರಬರುತ್ತ ಭಕ್ತಿಯು ಲುಪ್ತವಾಗುತ್ತ ನಡೆದು ಬರಿಯ ನಾಮಧಾರಕ ರಾಗಹತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?

ನಾಲ್ಕು ಹೊಡೆಯುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಕನಕನು ಜಾಗರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು. ದ್ವಾದಶೀ ಪಾರಣಿಯಾಗಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಪಾರಣಿಗೆ ಕನಕನ ಹತ್ತರ ಎನಿದೆ? ಭಕ್ತ ಬೇಡಿ ತಂದ ಒಂದು ಬೊಗಸೆಯಷ್ಟು ಹಿಟ್ಟು ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನೇ ಕಲಿಸಿ ಹಸಿ-ಬಿಸಿ ರೊಟ್ಟಿ-ಉಳ್ಳೇಗಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಣ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಅದರೇನು?

ಭಕ್ತವರ್ಷವಾಗಿ ತಂದ ಮುತ್ತು ರತ್ನ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ |

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಂದುದೊಂದು ಪತ್ರವುಷ್ಪವೂ ||

ಎಂಬ ಪುರಂದರದಾಸರ ವೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಭಕ್ತನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ಆ ರೊಟ್ಟಿ-ಉಳ್ಳೇಗಡ್ಡೆ(ನೀರುಳ್ಳ)ಗಳೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪಂಚಪಕ್ಷಾನ್ನಗಳಾದವು. ಆತನು ಅದನ್ನೇ ಸೇವಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ತುಸ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಗಳವರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆಂದು ಬಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ! ದೇವರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ರೊಟ್ಟಿಯ ಚೂರೂ ಉಳ್ಳೆಗಡ್ಡೆಗಳೂ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಅವರಿಗೆ ಅತೀವ ಸೋಜಿಗವಾಯಿತು. ಆಗಲೆ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡರು. ಕನಕನನ್ನು ಕರೆದು, 'ದೇವರಿಗೆ ಈ ಹೊತ್ತು ಏನು ಪಾಠಣೆ ಮಾಡಿಸಿರುವಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಕನಕನು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಗುರುಗಳೆದುರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಸಾವಿರಾರು ಜನರು ಬಂದು ಈ ಲೀಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, 'ಕನಕನೇನು ಧನ್ಯನೋ!' ಎಂದು ಆನಂದಪರವಶರಾದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ "ಮೋಕ್ಷಕಾರಣಸಾಮಗ್ರ್ಯಂ ಭಕ್ತಿರೇವ ಗರೀಯಸೀ |" ಎಂಬದಾಗಿ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಕೂಗಿಕೊಂಡಿರುವರು.

೧೦ನೆಯ ಕಥೆ—ಕಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು.

ಕನಕನು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳ್ನು ತೋರಿಸಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಗುರುಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಹೊರಟನು. ಮಾರ್ಗದೊಳಗೆ ಒಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಮಾರೆಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆಯು ನಡೆದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದನು; ಎಷ್ಟೋ ಕುರಿ-ಕೋಣಗಳು ಬಲಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು; ಇನ್ನೂ ಬೀಳುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಕನಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಯಿತು. ವೃಥಾವಾಗಿ ಜೀವಂತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಧೆ ಮಾಡುವರಲ್ಲ! ಎಂದು ಕಳವಳಪಟ್ಟನು. ಸತ್ಪುರುಷರ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಇಂಥಾದ್ದು. "ವಸುಧೈವ ಕುಟುಂಬಕಂ" ಎಂಬಂತೆ ಅವರು ಜಗತ್ತನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವರು. ಅಂತೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಪರರ ದುಃಖದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಉದುರುವವು. ಇಂಥವರು ಸುರರಲ್ಲದೆ ನರರಲ್ಲ. ಇರಲಿ.

ಕನಕಪ್ಪನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ:—"ಎಲೈ ಜನರುಗಳ ರಾ, ನಾನು ಒಂದು ಕಣೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದನ್ನು ಹ್ವು ನೀವೆಲ್ಲರೂ

ಕೇಳಿ, ಆ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ವಿನಯದಿಂದ ನುಡಿದು ಹೇಳಹತ್ತಿದನು. * ಕನಕಪ್ಪನ ಕಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಮೋಹನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದಿತೋ ದೇವರಿಗೇ ಗೊತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇಂಥ ಅಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ಆಣೆಯನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಜಾತ್ರೆಯ ಪರಶಿಯೆಲ್ಲ ಬೊಟ್ಟು ಕಚ್ಚಿ ಅರಗು-ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿತು!

ವಾಚಕರೆ—ಸಾಧುಗಳು ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ.

೧೧ನೇ ಕಥೆ—ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಳೆದದ್ದು

ಕನಕನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ನಡೆಯಲು, ಮಾರ್ಗದೊಳಗೆ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಜನರು ಬಹಳ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ ಲಿದ್ದರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮಳೆ ಬೇಕಾದ ಕಾಲ. ಜನರು ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಬೇಸತ್ತರು. ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟರು. ಮಾಡುವದೇನು? ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷವೂ

* ರಾಗ || ಪಂತುಮರಾಳ || ಆದಿತಾಳ||

ಕಣೆಯ ಹೇಳಬಂದೆ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದು || ಪಲ್ಲ || ಬಣಗು ದೈವದ ಗೊಡವೆ ಬ್ಯಾಡ ನರಕ ತಪ್ಪದು || ಅನುಪಲ್ಲ ||

ಉಕ್ಕನಾತಿಯಿರಿ ಕಾಟೆ ಜಕ್ಕೆಯರೊಕ್ಕನ್ನೆಯಾರು | ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಸೊಂಟಮುಕ ಬೈರೆ ದ್ಯಾವರು || ಮಿಕ್ಕ ಮಾರಿ ಮಸಣೆ ಚೌಡಿ ಮೈಲಾರಿ ಮೊದಲಾದ ಇಂಥ | ಠಕ್ಕು ದೈವದ ಗೊಡವೆ ಬೇಡ ನರಕ ತಪ್ಪದು || ೧ ||

ಹಳ್ಳಿಯವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಖುಳ್ಳರೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಿಕೊಂಡು | ಹಾಳು ಮಾಡಿ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣ ಕಾಸುಗಳು || ಭಾಳು ಭಾಳನೆ ಕುರಿಯ ಕೋಣ ಭೇಳುಭೇಳನೆ ಕೊರಳ ಕೊಯ್ದು | ಬೀಳಬೇಡಿ ನರಕಕ್ಕೆ ಎಂಥೇಳಬಂ-
ದೆನೋ || ೨ ||

ಮಡಿಯನುಟ್ಟು ಮಮತೆಯಿಂದ ಮಾರಿಯ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡಿ | ಕೆಡ ಬೇಡಿ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಮುಂದಿನ ಕೇಡನರಿಯದೆ || ದೃಢಭಕ್ತಿಯಿಂದಲಿ ನಮ್ಮ ಬಾಡದಾದಿಕೇಶವನ ಪಾದ | ಬಿಡದೆ ಭಜಿಸಿರೊ ಈ ಪೊಡವಿಜನರು ||೩||

ಮಳೆಯಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ಮಳೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಬೆಳೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಬೆಳೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಜನರೂ ದನ-ಕರುಗಳೂ ಬದುಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕಪ್ಪನು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಕರ್ಣೋಪ-ಕರ್ಣವಾಗಿ ಆತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಈಗ ಆತನೇ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಅವರಿಗೆ ಆದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳೋಣ! ಕನಕನನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಜನರು ಗುಂವು ಗುಂವಾಗಿ ಬಂದು ಆತನಿಗೆ ಶರಣಾಗತರಾದರು. ಕನಕನು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಇದೇನೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಜನರು ತಮ್ಮ ಹೈನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು ಕನಕನಿಗೆ ಕರುಣ ಬಂತು. ಆಗ ಅವನು:—“ಒಳ್ಳೇದು, ನಿಮ್ಮ ಪುಣ್ಯವು ಹೇಗಿದೆಯೋ ನೋಡೋಣವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಹತ್ತಿದನು. ಜನರನ್ನೂ ದೇವರ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದನು. ದಿನವಾಯಿತು; ಎರಡು ದಿನವಾಯಿತು. ಮಳೆಯ ಸುದ್ದಿ ಇಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ಭಕ್ತಿವಿಹೀನರಾಗಿದ್ದ ಅನೇಕರಿಗೆ ಇದೊಂದು ಒಳ್ಳೇ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು. ಅವರು ಕನಕಪ್ಪನನ್ನೂ ಮೂಢಭಕ್ತಿಯ ಜನರನ್ನೂ ಒಳಿತಾಗಿ ನಂದಿಸಿದರು. ಆದರೇನು? ಕನಕನಿಗೆ ಹಿಗ್ಗೂ ಇಲ್ಲ; ತಗ್ಗೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ಮೇಲೆ ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು:—‘ಸ್ವಾಮಿ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನೇ ಆಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಬೇಕು.’ ಎಂದು. ದೇವರು ಭಕ್ತಾಧೀನನು; ಭಕ್ತವತ್ಸಲನು. ಆತನು ಭಕ್ತರ ಭಡೆಯನ್ನು ಮೀರಲಾರನು ‘ನಿತ್ಯದಯಾಳು ದೇವರನ ಭಕ್ತಿಯೆಂ ನೆನೆದರೆ ಅಳಿನಾಳಯ್ಯ ಸರ್ವಜ್ಞ’ ಎಂಬ ಸರ್ವಜ್ಞ ಕವಿಯ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ. ತನ್ನ ಭಕ್ತರು ಬೇಡಿದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಆ ಕರುಣಾಮಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಒಂಟಿಗಾಲಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಂದಮೇಲೆ ಏನು ತಡ! ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಮೋಡಗವಿವು ಮಳೆ ಸುರಿದು ಹೋಯಿತು. ಕೆರೆ-ತೊರೆಗಳು ತುಂಬಿ ತುಳುಕಹತ್ತಿದವು. ಜನರಿಗಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲೇ ತೀರದು. ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಜನರಿಗಾದ ಈ ಆನಂದದ ಲಹರಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕನ ಮಹಿಮೆಯು ತೇಲುತ್ತು-ತೇಲುತ್ತು ಬಹು ದೂರದ ವರೆಗೂ ಹಬ್ಬಿತು. ಆಗ ಸುತ್ತಲಿನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಜನರು ತಂಡೋಪತಂಡವಾಗಿ

ಬಂದು ಕನಕಪ್ಪನನ್ನು ಕಾಣಹತ್ತಿದರು. ಅದೊಂದು ಜಾತ್ರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಚಳಿಜ್ವರದ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಕನಕಪ್ಪನು ಅವರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ತುಲಸೀ ದಳವನ್ನು ಲಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಆಯಿತು. ಇದರಂತೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಭಕ್ತಿರಹಸ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜನರು ಕನಕನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿ—
'ಎಲೈ ಮಹಾನುಭಾವನೇ-ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ರೋಗಾದ್ಯುಪದ್ರವಗಳು ಹುಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೇಳಬೇಕು' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕನಕಪ್ಪನು ಒಂದು ಮನೋಹರವಾದ * ಕೀರ್ತನವನ್ನೇ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ

* ರಾಗ, ಶಂಕರಾಭರಣ

ಧರ್ಮವೆಂದೆನಿಸ ಮಾರ್ಗದಾರಿಯನೆ ಬಿಟ್ಟು | ಕರ್ಮವೆಂದೆನಿಸ ಕಾನನವ ಪೂಕ್ಕು | ದುರ್ಮಾರ್ಗದಲಿ ನಡೆದವಗೆ ಘೋರವ್ಯಾಧಿ | ಕರ್ಮಪಾಕದಲಿ ಸಾರುತಿದಕೋ ಜಗದಿ ||ಪ|| ಹರಿಹರವಿಭೇದ ಗೈದವರಿಗೆ ದಂತಾಡ್ಭುತವು | ಗುರುಪೈವಗಳ ನಿಂದೆಗೈದವರಿಗೆ ಉನ್ನಾದವು | ಪರಸತಿಯ ಕಾಮಿಸಿದವರಿಗೆ ಪಾಂಡುರೋಗವು | ಕೆರೆಗಳನು ಒಡಿಸಿದವರಿಗೆ ಶೀತಜ್ವರವು | ಹಿರಿಯರನು ಜರೆದವರಿಗೆ ಪಿನ್ಸರೋಗವು | ಧರೆಯನಳಿಸಿದವರಿಗೆ ಸರ್ವಾಂಗ ಪರಿಶ್ವೇತ | ಪುರತಿಗ್ರಹಾರವ ಕೆಡಿಸಿದವರಿಗೆ ರಾಜರೋಗವೆಂದು ಅರಿವುದು ಸಕಲ್ಜನರು ||೧|| ಕಥೆ-ಪುರಾಣಗಳ ಹಳಿದವರಿಗೆ ಖಾಸಶ್ವಾಸ | ಮತಭೇದವನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ | ಪಿತಮಾತೆಯರ ಸಲಹೆದವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವದು ಗಂಡಮಾಲೆ | ಯತಿಗಳನು ನಿಂದಿಸಿದವರಿಗೆ ಸನ್ನಿಪಾತಕವು | ಪರಸತಿಯರಿಗಳುಪಿದವರಿಗೆ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ | ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಪೀಡಿಸಿದವರಿಗೆ ಅತಿಸಾರವೆಂದು ಅರಿವುದು ಸಕಲ ಜನರು ||೨|| ಶಿಶುಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಕುಕ್ಷಶೂಲಿ | ಪಶುಗಳನ್ನು ಮರ್ದಿಸಿದವರಿಗೆ ಪ್ರಮೇಹವು | ಉಸುರಲ್ಯಾಕೆನ್ನು ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೆ ಬಹುಮೂತ್ರ | ಪುಸಿದು ಮಾತಾ

ಯಂತೂ ಜನರು ಹೌಹಾರಿ ನಿಂತರು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸು ವವರಿಗೆ ಏನಾದೀತು-ಏನಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಹರಿನಾಮ ಮಹಿಮೆಯೇ ಅಂಥಾದ್ದು.

ಹರಿಯ ನಾಮ ಸಮಸ್ತ ಭಯನಿವಾರಣವಯ್ಯ | ಹರಿನಾಮ ಮನ ಸಿಗೆ ನಿರ್ಮಲ ಕಾಣೋ | ಹರಿನಾಮ ಸರ್ವದೇವತೆಗಳಿಂದಧಿಕ | ಹರಿ ನಾಮದ ಮಹಿಮೆಯನು ಬಣ್ಣಿಸುವರಾರಯ್ಯ | ಹರಿ ಹರಿ ಹರಿ ಎಂದು ನೆನ ದರೆ ರೋಗಂಗಳು ಅಳಿದು ಪೋಗುವಯ್ಯಾ | ಹರಿನಾಮ ಸಕಲರ ಪ್ರಾಯ ಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಮೊದಲು | ಹರಿನಾಮವಿರಲಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದಪೇಕ್ಷವೇ? | ಹರಿ ನಾಮ ನಿಜಸ್ವಾಮಿ ವಿಜಯವಿಠಲನಂಘ್ರಿ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಎಳ್ಳೆನಿತು ಮನ ದಲ್ಲಿಟ್ಟು ||
(ವಿಜಯದಾಸರು)

೧೨ನೆಯ ಕಥೆ—ಕುರುಬರನ್ನು ಆನಂದಪಡಿಸಿದ್ದು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕನಕನು ಜನರನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಎಳೆಯುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು. ಮಾರ್ಗದೊಳಗಿನ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಬರೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ

ಡುವ ಪುರುಷರಿಗೆ ರಕ್ತಕಾಶಿ | ಹಸಿದವರಿಗೆ ಅನ್ನವಿಕ್ಕದವರಿಗೆ ಅಮ್ಲಪಿತ್ತ | ವೃಷಭವನು ಒದ್ದವರಿಗೆ ಬಿಗುರುವಾತ | ಎಸಗುವದು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತುಕನಿಗೆ ನರರೋಗ ಪುಸಿಯಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಜನರು ||೩|| ಕೊಟ್ಟುಭಾಷೆಗೆ ತಪ್ಪಿದವರಿಗೆ ಉಪಜಿಹ್ಮೆ | ಕೊಟ್ಟು ತಪ್ಪಿದವರಿಗೆ ಕರಕಂಪನವು | ಕೊಟ್ಟುಕೊಡಲಿಲ್ಲ ವೆಂಬವರಿಗೆ ಉದರರೋಗ | ಕೊಂಡೆರಡು ನುಡಿದವರಿಗೆ ಮೇಹರೋಗವು | ಅಷ್ಟಮದದಿಂದ ಮೆರೆದವರಿಗೆ ಬೆರಗಿನ ರೋಗ | ಬಟ್ಟಿಯೊಳು ಮುಳ್ಳು ಹರಡಿದವರಿಗೆ ನೇತ್ರವ್ಯಾಧಿ | ಕಟ್ಟುತಿಹ ವಿವಾಹ ಮುಂಜಿ ಕಂಟಕರಿಗೆ | ಹುಟ್ಟುವದು ಕುಷ್ಟರೋಗ ಕೇಳಿ ಸಕಲ ಜನರು ||೪|| ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮಕರ್ಮವ ಬಲ್ಲವರ್ಯಾರೆನುತ | ಮಂದಮತಿಗಳಾಗಿ ನೀವು ಕೆಟ್ಟಳಿಯ ದಿರಿ | ಮುಂದಿದಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಸಾರುತಿದಕೊ ಜಗದಿ | ಹಿಂದಣದಿಲ್ಲವು ಇಹು ದಿಲ್ಲನೆಂಬುವದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ | ಚಂದದಲಿ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೊಲೆಹಾಲು | ತಂದು ಹೊಯಿವ ತೆರದಿ ಉಣಿಸಿದಲ್ಲದೆ ಬಿಡದು | ಕಂದರ್ಪ ಕಾಗಿನೆಲೆ ಯಾದಿಕೇಶವನ | ಮುಂದರಿತು ಭಜಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯ ಪಡೆಯಿರಣ್ಣಾ ||೫||

ಪರ್ವ(ಬೀರವೇವರ ಹಬ್ಬ) ಮಾಡುವದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದ್ದರು. ಬೀರಪ್ಪನಿಗೆ ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಡೊಳ್ಳು ವಾದ್ಯಗಳೂ ಬಾರಿಸಹತ್ತಿದವು. ಈ ಗದ್ದಲವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕನಕಪ್ಪನು ಊರೊಳಗೆ ಬಂದನು. ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ದಾಸಯ್ಯನೊಬ್ಬನು, ಅದರಲ್ಲೂ ಸಾಧು-ಸಂತನಾದವನು ಇಂಥಾ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ದೊರೆತದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಕುರುಬರಿಗೆಲ್ಲ ಪರಮಸಂತೋಷವಾಯಿತು. 'ನಮ್ಮ ಡೊಳ್ಳಿನ ಗತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆ'ಂದು ಅವರು ಕನಕನಿಗೆ ದುಂಬಾಲು ಬಿದ್ದರು. ಕನಕನು ಈಗ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಪದವನ್ನು ಹೇಳುವದಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದದ್ದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗಿನ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಳಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂತು. ಆದರೇನು? ಕನಕನು ಇದಕ್ಕೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಅವನೇನು ನರಕವಿಯೆ? ಭಂದಃಶಾಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಓದಿ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡುವದಿದೆಯೇ? ಹೊಸದಾಗಿ ಶಬ್ದಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೇ? ಯಾವದೂ ಇಲ್ಲ. ಆತನು ಒಬ್ಬ ನರಕವಿ. ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದದ್ದೇ ಪದ್ಯ, ಅದೇ ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರ, ಅದೇ ಅಲಂಕಾರ. ಕನಕಪ್ಪನು ಹೇಳಹತ್ತಿದನು + ಕುರುಬರು ದೊಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಹಾಕಿದರು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

+ ರಾಗ ದೇಶಿ, ಛಾಪು ತಾಳ

ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಂದಾವು ಬನ್ನೀರೆ ನೋಡ ಬನ್ನೀರೆ ||ಪಲ್ಲ||
ಕೆಂಗಣ್ಣಿ ಮೊನನಾಗಿ ನಮ್ಮ ರಂಗ |ಗುಂಗಾಡಿ ಸೋಮನ ಕೊಂದಾನ್ಮಾ||
ಗುಂಗಾಡಿ ಸೋಮನ ಕೊಂದು ವೇದವ |ಭಂಗಾರದೊಡಲಂಗಿತ್ತಾನ್ಮಾ||
(ಮತ್ಸ್ಯ)

ದೊಡ್ಡ ಮಡುವಿನೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ರಂಗ | ಗುಡ್ಡವ ಹೊತ್ತು ತಿರಿ
ಗ್ಯಾನ್ಮಾ || ಗುಡ್ಡವ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಸುರರನ್ನ | ದೊಡ್ಡವ
ರನ್ನ ಮಾಡ್ಯಾನ್ಮಾ ||೨||
(ಕೂರ್ಮ)

ಚೆನ್ನ ಕಾಡಿನ ಹಂದಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ರಂಗ | ಚೆನ್ನದಕಣ್ಣಿನ ಕೊಂದಾ
ನ್ಮಾ || ಚೆನ್ನದಕಣ್ಣಿನ ಕೊಂದು ಭೂಮಿಯ | ಚೆನ್ನದ ಒಡಲಂಗಿ
ತ್ತಾನ್ಮಾ ||೩||
(ವರಾಹ)

ಸಿಟ್ಟಿಲಿ ಸಿಂಹನಾಗಿ ನಮ್ಮ ರಂಗ | ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕರುಳ ಬಗಿದಾನ್ಮಾ||

ಕುರುಬರಿಗಾದ ಅನಂದವಿನ್ನೆ ಮೈಯೇ! ಅದನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವದು ಅಸಾಧ್ಯ. ತಮ್ಮ ಗತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಪದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರು ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿದರು. ಇಂಥ ದಾಸಯ್ಯನನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಪದವು ಕುರುಬರಿಗೆ ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ದಶಾವತಾರವನ್ನೇ ಕೊಂಡಾಡುವದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದವನು ಹರಿಸ್ತುತಿಯನ್ನಲ್ಲದೆ ನರಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದೇ? ಹೀಗೆ ಇಹಪರಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಹಾದಿಗೆ ತಂದಂಥ ಕನಕವನ ಜ್ಞಾನವು ಎಷ್ಟು ಅಮೋಘವಾದದ್ದಿರಬೇಕು ನೋಡಿರಿ! ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿದ ಮಹಾತ್ಮರು. ಧನ್ಯರು-ಧನ್ಯರು! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗೋಲಿದಾಸರು ಬಹು ಸರಸವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಫಲವಿದು ಬಾಳ್ವುದಕೆ | ಸಿರಿ | ನಿಲಯನ ಗುಣಗಣ ಪೊಗಳ ಹಿಗ್ಗು
ವುದೇ || ಪಲ್ಲ ||
ಹೃದಯದಿ ರೂಪವು ವದನದಿ ನಾಮವು | ಉದರದಿ ನೈವೇದ್ಯವು ತಿರದಿ ||
ಪದಜಲಸಿರ್ಮಾಲ್ಯವನೆಧರಿಸಿಕೋ | ವಿದರಸದನಧಿಗ್ಗದವಕಾವುದಿದೆ ||೧||
ಹರಿಕಥೆ ಪರಮಾದರದಲಿ ಕೇಳುತ | ಮರೆದತನುವ ಸುಖಸುರಿಸುತಲಿ ||
ಉರುಗಾಯನ ಸಂದರಶನ ಹಾರೈ | ಸಿರಲು ಹಗಲು ಜರಿಜರಿದುಬಳುವುದೆ||೨||

ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕರುಳ ಬಗೆದು ನಮ್ಮ ರಂಗ | ಪುಟ್ಟಗೆ ವರಗಳ ಕೊಟ್ಟುನ್ಮಾಳ್||೪||
(ನಾರಸಿಂಹ)

ಹುಡುಗ ಹಾರುವನಾಗಿ ನಮ್ಮ ರಂಗ | ಬೆಡಗೇಲಿ ಮುಗಿಲಿಗೆ ಬೆಳೆ
ದಾನ್ಮಾಳ್ || ಬೆಡಗೇಲಿ ಮುಗಿಲಿಗೆ ಬೆಳೆದು ಬಲಿಯನ್ನ | ಅಡಿಯಿಂದ
ಪಾತಾಳಕೊತ್ತಾನ್ಮಾಳ್ ||೫||
(ವಾಮನ)

ತಾಯಿಯ ಮಾತನು ಕೇಳಿ ನಮ್ಮ ರಂಗ | ಅವಿನ ಕಳ್ಳನ ಕೊಂದಾ
ನ್ಮಾಳ್ || ಅವಿನ ಕಳ್ಳನ ಕೊಂದು ಭೂಮಿಯ | ಅವನೀಸುರರಿಗೆ ಇತ್ತಾ
ನ್ಮಾಳ್ ||೬||
(ಪರಶುರಾಮ)

ಪಿಂಗಳಗಣ್ಣಿನ ಕೊಂಗಗಳ (ಶಿಂಗಿಗಳ) ಕೂಡಿ | ಜಂಘಲಿ ಲಂಕೆಗೆ
ಪೋದಾನ್ಮಾಳ್ || ಜಂಘಲಿ ಲಂಕೆಗೆ ಪೋಗಿ ನಮ್ಮ ರಂಗ ಹೆಂಗಸುಗಳ್ಳನ
ಕೊಂದಾನ್ಮಾಳ್ ||೭||
(ರಾಮ)

೧೩ನೆಯ ಕಥೆ—ಹಂಪಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ.

ಕನಕನು ಒಮ್ಮೆ ಹಂಪಿಗೆ ಬಂದನು. ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ದರ್ಶನವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇವರ ಭಕ್ತರಿಗೂ, ಕೇಶವದೇವರ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಸ್ವಸ್ವದೇವತಾ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವದ ಸಲುವಾಗಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ ನಡೆದಿತ್ತು. ಒಬ್ಬರೂ ಹಿಡಿದ ಹಟವನ್ನು ಬಿಡಲೊಲ್ಲರು. 'ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಮಧಿಸಲ್ವೆ ವಿಧಿಬಂದು ಆತುಕೊಂಡಿಹುದು' ಎಂಬ ಸರ್ವಜ್ಞಕವಿಯ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಅದು ತೀರವಿಕ್ಕೋಪಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಎರಡೂ ಕಡೆಯವರು ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂತು; ಆಗ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ನಮ್ಮ ಕನಕಪ್ಪನು ಇದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆತನಿಗೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲ. ಇತ್ತಂಡದವರನ್ನೂ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದು ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ

ಬಿಂಕದ ಗೊಲ್ಲನಾಗಿ ನಮ್ಮ ರಂಗ | ಟೊಂಕಾಮುರಿಕೆಯ ಕೂಡ್ಯಾ
ನ್ಮಾ || ಟೊಂಕಾಮುರಿಕೆಯ ಕೂಡಿ ಮಾನನ | ಬಿಂಕವನೆಲ್ಲವ ಮುರಿ
ದಾನ್ಮಾ ||೮|| (ಕೃಷ್ಣ)

ತುರುಗಳ ಕಾಯುತ ಹುಡುಗರ ಕೂಡಿಕೊಂಡು | ಕರಿಯ ಹೊಳೆಗೆ
ಹೋದಾನ್ಮಾ || ಕರಿಯ ಹೊಳೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ರಂಗ | ಉರಗನ
ಮಡುವ ಧುಮುಕ್ಕಾನ್ಮಾ ||೯||

ಕರಿಯ ಮಡುವಿನೊಳು ನಮ್ಮ ರಂಗ | ಉರಗನ ಹೆಡೆಯೊಳು ಕುಣ
ದಾನ್ಮಾ || ಉರಗನ ಹೆಡೆಯೊಳು ಹಾರ್ಯಾರಿ ಕುಣವಾಗ | ಯಾರ್ಯಾರಿ
ಗೇನೇನು ಕೊಟ್ಟಾನ್ಮಾ ||೧೦||

ಭಂಡನಂದದಿ ಕುಂಡಿಯ ಬಿಟಗೊಂಡು | ಕಂಡ ಕಂಡಲ್ಲೆ ತಿರಿ
ಗಾನ್ಮಾ || ಕಂಡ ಕಂಡಲ್ಲೆ ತಿರಿಗಿ ತ್ರಿಪುರರ | ಹೆಂಡಿರನೆಲ್ಲ ಕೆಡಿಸ್ಯಾ
ನ್ಮಾ ||೧೧|| (ಬಾಧ)

ಚಲುವ ಹೆಂಡತಿ ಕುದುರೆಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು | ಒಳ್ಳೇರಾಹುತನಾ
ದಾನ್ಮಾ || ಒಳ್ಳೇ ರಾಹುತನಾಗಿ ಮುಸಲರ | ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮ್ಯಾ
ಲೊದ್ದಾನ್ಮಾ ||೧೨|| (ಕಲ್ಪ)

ಡೊಳ್ಳಿನ ಮ್ಯಾಲ್ ಕೈ ಭರಮಪ್ಪ ಹಾಕಾನ್ಮಾ | ತಾಳವ ಶಿವನಪ್ಪ
ಕಟದಾನ್ಮಾ || ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಪದಗಳ ಹನಮಪ್ಪ ಹಾಡಾನ್ಮಾ | ಚಲುವ ಕನ
ಕಪ್ಪ ಕುಣದಾನ್ಮಾ ||೧೩||

ನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿ ಆಗಲೇ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಹಾಡಿದನು. ಕದರಮಂಡಲಗಿಯ ರಾಮದಾಸರೂ ಒಮ್ಮೆ ಇದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಗದುಗಿನಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ವೀರನಾರಾಯಣನ ಗುಡಿಯ ಗೋಪುರದ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಹಾರಿದ್ದರು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಿ ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪ ನೊಂದನ್ನು ದರದರನೆ ಎಳೆಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. (ಈ ಕಥೆಗಳಂತೆ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರ ದಾಸರೂ ಒಮ್ಮೆ ಕುರುಬರ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿ ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. "ಅದರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಅವರ ಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವೆವು.) ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಒಂದು ಸಾರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ:—“ಹರಿಯೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಹರಿಯೆ ಪರದೈವತೆ | ಹರಿಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಮಯಂ ಜಗತ್ | ಹರಿಯಲ್ಲದನೈತ್ರ ದೈವಂಗಳುಂಟೆಂದು | ಉರುಗನಾ ಮುಂಡಿಗನ್ಯಾರಾದರೆತ್ತಲಿ” ||ಪಲ್ಲ|| ಎಂಬ ದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಂತೆಯೇ ಕನಕನೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಸ್ವ ಕೀರ್ತನವನ್ನು ಹೇಳಲು, ಅದೇ ನೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಈತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

೧ ರಾಗ—ರೇಗುಪ್ಪಿ, ಆಟತಾಳ.

ಬಲ್ಲವರೆ ಬಲ್ಲರು ಎಲ್ಲರೆಯರು | ಫುಲ್ಲಲೋಚನ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೀನೆಂದು |
ಅಜನು ಅಧಿಕ ಬಲ್ಲ ಅನಲ ಸ್ನೇಹಿತ ಬಲ್ಲ | ಗಜಚರ್ಮಾಂಬರ ಬಲ್ಲ ಗರುಡ ಬಲ್ಲ ||ಪ|| ಭುಜಗೇಶ್ವರನು ಬಲ್ಲ ಭೂರಿಲೋಚನ ಬಲ್ಲ | ಶ್ರೀಜಗಾಧಿಪತಿ ಶ್ರೀವಿಕ್ರಮ ನೀನೆಂಬುದನು ||೧|| ಅಂಬರೀಷನು ಬಲ್ಲ ಅತ್ರಿಮುಷಿಯು ಬಲ್ಲ | ಸಂಭ್ರಮದಿ ಭೀಮ ಸಹದೇವ ಬಲ್ಲ || ಬೆಂಬಿಡದುದ್ಧವ ಬಲ್ಲ ಬೇರೊಬ್ಬ ಧ್ರುವ ಬಲ್ಲ | ಕಂಬುಚಕ್ರಧರ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ನೀನೆಂಬುದನು || ೨ || ಶುಕ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಬಲ್ಲ ಸುಗುಣಿನಾರದ ಬಲ್ಲ | ಭಕುತಪ್ರಹ್ಲಾದಬಲ್ಲ ಬಲಿಯು ಬಲ್ಲ | ರುಕುಮಾಂಗದನು ಬಲ್ಲ ಋಷಿಪರಾಶರಬಲ್ಲ ಮಕರಕುಂಡಲಧರ ಮಹಾತ್ಮ ನೀನೆಂಬುದನು ||೩|| ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಬಲ್ಲ ವರವಿಭೀಷಣ ಬಲ್ಲ | ರಸಿಕವಾಲ್ಮೀಕಿ ಬಲ್ಲ ವಿದುರ ಬಲ್ಲ || ವಸುಭೀಷ್ಮನು ಬಲ್ಲ ಅಸುಪರೀಕ್ಷಿತ ಬಲ್ಲ | ಶಶಿಮಿತ್ರನೇತ್ರ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ನೀನೆಂಬುದನು ||೪|| ಯೋಗೇಂದ್ರಕ್ರೂರಬಲ್ಲ ವಕ್ತಾಶಾನಕ ಬಲ್ಲ | ಯೋಗೇಂದ್ರಕಪಿಬಲ್ಲ ಭೃಗುಬಲ್ಲನು || ತ್ಯಾಗಿ ಧರ್ಮಜಬಲ್ಲ ರಣದೊಳ ಜುಫನ ಬಲ್ಲ | ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವ ನೀನೆಂಬುದನು ||೫||

ದಂತೆಯೇ ಆಕಾಶವಾಣಿಯಾಯಿತು! ಜನರು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಂಗು ಬಡೆದು ನಿಂತರು. ಈತನು ಮಹಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಹಾಕಿದರು. ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಇದೇ ಮಾತು, ಇದೇ ಕಥೆಯಾಯಿತು, ಕನಕಪ್ಪನು ಮಹಾತ್ಮನೆಂಬದು.

೧೪ನೇ ಕಥೆ—ಗರಳಪುರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ

ಒಮ್ಮೆ ಕನಕನು ಗರಳಪುರಿಗೆ ಪ್ರೇತ್ರ*ಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಡ ಕೋಳವೆಂಬದೊಂದು ಗ್ರಾಮ. ಅದರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಕಾಡಿ ನಿಂದೊಂದು ಮದ್ದಾನೆಯು ಆರ್ಭಟಿಸುತ್ತ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಕನಕನು ನೋಡಿದನು. ಆನೆಯು ಸೊಂಡಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬೃಂಹಿತಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಈತನ ಕಡೆಗೇ ಬರಹತ್ತಿತು. ಹಾಗಾದರ ದಾಸರ ಗತಿಯೇನು? ಅವರಿನ್ನೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕು? ವಾಚಕರೇ, ಇಂಥ ಯೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಪರಾದ ನಮಗೇ ಹೊರತು ಸತ್ಪುರುಷರಿಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಅವರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಾರವೂ ಪರಮಾತ್ಮನವೇ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ

* ಮೈಸೂರಿಗೆ ೧೪ ಮೈಲುಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರವುಂಟು. ಅದಕ್ಕೆ ಗರಳಪುರಿಯೆಂತಲೂ ನಂಜನಗೂಡೆಂತಲೂ ಕರೆಯುವರು. ಇಲ್ಲಿ ನಂಜುಂಡೇಶ್ವರನ ದೇವಾಲಯವುಂಟು. ಈ ಪ್ರೇತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಕಪಿಲಾ-ಕೌಂಡಿನೀ ನದಿಗಳ ಸಂಗಮದ ಪ್ರೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ದುಷ್ಟನಾದ ಕೇಶಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು (ಕೈಕನ ಮಗನು) ಈಶ್ವರನು ಕೊಲ್ಲಲು, ಅವನ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರಟ ವಿಷಜ್ವಾಲೆಗಳು ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಡತೊಡಗಿದವು. (ಸಮುದ್ರಮಥನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈತನು ವಿಷಪಾನ ಮಾಡಿದ್ದನಂತೆ.) ಆಗ ಶಂಕರನು ಆ ವಿಷವನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾನ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲು, ದೇವತೆಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ 'ವಿಷಘ್ನಹರಣ ಪ್ರೇತ್ರ'ವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿ ಶಿವ-ವಿಷ್ಣು-ಪಾರ್ವತಿಯರನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದೇ ಗರಳಪುರಿ; ಅಥವಾ ಪರಶುರಾಮಪ್ರೇತ್ರ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾ

ನಂಬಿರುತ್ತಾರೆ ಸುಖವಾಗಲಿ ದುಃಖವಾಗಲಿ. ಜಯವಾಗಲಿ ಅಪಜಯವಾಗಲಿ. ಹುಟ್ಟಲಿ-ಸಾಯಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ದೇವರ ಆಟವೆಂದೇ ಅವರ ತಿಳುವಳಿಕೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಕನಕನು ಇಂಥ ಮದ್ವಾನೆಗೆ ಹೆದರುವನೆ? ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಆನೆಯು ತೇಕುತ್ತ ಹತ್ತರ ಬಂದಿತು. ಸತ್ತುರುಷರ ಹೃದಯವು ಬಹು ಕೋಮಲವಾದದ್ದು. ಆಯಾಸದಿಂದ ತೇಕುತ್ತ ಬರುವ ಆನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಕನ ಅಂತಃಕರಣವು ಕರಗಿತು. ಆಗ ಆನೆಯ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಎಳೆದು:---“ಎಲೈ ಗಜರಾಜಾ! ಇಷ್ಟೇಕೆ ಧಾವಿಸಿ ಓಡಿ ಬಂದೆ? ಎಷ್ಟು ಆಯಾಸವಾಗಿರುವದಲ್ಲಾ? ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತಾಳು.” ಎಂದು ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದನು.

“ಕರಡಿ ಕರುವಾಗುವದು ಉರಿ ಮಂಜು ಆಗುವದು | ಕರಿ ನಾಯಿಯಾಗುವದು ಕಂಡರೀಗ || ಭರದಿಂದ ಸುರಿವ ಮಳೆ ನಿಲ್ಲಿನಲು ನಿಲ್ಲುವದು | ನರ ಯಣನನ್ನು ಇದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾದಳಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ‘ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ’ ಎಂಬ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥವೊಂದುಂಟು.

ಇಲ್ಲಿಯ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ನಂಜುಂಡನೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಗಲು ಕಾರಣ ವೇನಂದರೆ:—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ‘ಸರ್ವಲಕ್ಷಣೆ’ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯಳು ‘ಶಿವಧರ್ಮನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಆತನು ತುಸ ಕೋಪಿಷ್ಠ; ಮಾತು-ಮಾತಿಗೆ ನೆವ ತೆಗೆದು ಜಗಳಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು ಒಂದು ದಿವಸ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದು ನೀರು ತಾರೆಂದು ಕೇಳಲು, ತರುವದಕ್ಕೆ ಆಕೆಗೆ ತುಸ ತಡವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೇನೇ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆಕೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದು-ಬಡೆದು, ತಾನೇ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಅನುಗಾಲವೂ ಈ ರೀತಿ ಕಷ್ಟಪಡುವದನ್ನು ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು ತಾಳಲಾರದೆ, ದೇಹವನ್ನೇ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ನಂಜನ್ನು (ವಿಷವನ್ನು) ಬೆರೆಸಿ ಅದನ್ನು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ನಿವೇದನ ಮಾಡಿ, ತಾನೂ ಭುಂಜಿಸಿದಳು. ಈಶ್ವರಾನು ಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ವಿಷವು ಆಕೆಯನ್ನು ಬಾಧಿಸಲಾರದೆ ಹೋಯಿತು. ಆಗ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಳು ನಂಜನ್ನು ಉಂಡ ಈ ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದೆಯಾದ ಕಾರಣ ನಿನಗೆ ನಂಜುಂಡನೆಂದು ಹೆಸರಿಡುವೆನೆಂದಳಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಈಶ್ವರನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನಂತೆ.

ಹರಿಯ ನಾಮಗಳ ನಂಬಿ ಪರಿಪರಿಗೆ ||೧|| ಎಲ್ಲಿ ಭಯಗಳು ಹರಿಯ ಬಕುತರಿಗೆ ಇಲ್ಲಾ ||” ಎಂಬ ದಾಸೋಕ್ತಿಯು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಆನೆಯು ತನ್ನ ಉದ್ಧತ ಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸೊಂಡಿಲವನ್ನು ಬೊಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅತಿ ವಿನಯದಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಕನಕಪ್ಪನು ಗಜರಾಜನ ಭಾವವನ್ನರಿತು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಕೀರ್ತನವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ‡ ಆನೆಯು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ತದೇಕಧ್ಯಾನವಾಗಿ ನಿಂತಿತು. ಕೀರ್ತನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕನಕನು ಮುಂದೆ ನಡೆದನು. ಆನೆಯು ಇವನ ಬೆನ್ನು ಬಿಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹಿಂದಿದೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆಯಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಗರಳಪುರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಜನರಿಗೆ ಬಹಳ ಸೋಜಿಗವಾಯಿತು. ಇವರಾವ ಮಹಾತ್ಮರೋ ಆನೆಯನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವರೆಂದು ಜನರು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ನೆರೆಯಹತ್ತಿದರು. ಕನಕನು ನೆಟ್ಟಗೆ ನಂಜುಂಡೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಆನೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವೆಯೆಲ್ಲ ಮುಗಿಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಆನೆಗೆ ಹೇಳಿದನು:—“ಎಲೈ ಕರಾಜಾ, ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಾಮಿಯ ರಥವಾಹನನಾಗಿ ಉತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೊಂಡಿಲು ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡುತ್ತ, ಕೊನೆಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು.” ಆನೆಯು ಕನಕಪ್ಪನ ಮಾತು ತನಗೆ ತಿಳಿಯಿತೋ ಏನೋ ಅನ್ನುವಂತೆ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ಅದು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಕನಕನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು.

‡ || ರಾಗ:--ಆನಂದಭೈರವಿ, ಆಟ ತಾಳ||

ಆನೆ ಬಂದಿದಿಗೊ ಮದ್ದಾನೆ ||ಪಲ್ಲ|| ಜ್ಞಾನಿಗಳೊಳಾಡುವ ಪಟ್ಟದಾನೆ ||ಅನುಪಲ್ಲ|| ದೇವಕೆಯೊಳು ಪುಟ್ಟದಾನೆ ವಾಸುದೇವನ ಪೆಸರೊಳ್ಳತಂದ ಮದ್ದಾನೆ | ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನೆಂಬಾನೆ || ದೇವಿ ಗೋಪಿಯ ಗೃಹದೊಳಾಡುವ ಪುಟ್ಟಾನೆ ||೧|| ನೀಲವರ್ಣದ ನಿಜದಾನೆ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಲೆಗಳಿಟ್ಟು ಮೆರೆವ ಚಲುವಾನೆ | ಸ್ತ್ರೀಲೋಲನೆನಿಸ ಪಟ್ಟದಾನೆ | ದುಷ್ಟ ಕಾಳಿಂಗವೆಡೆಯ ತುಳಿದಾನೆ ||೨|| ಬಾಲೇಂದು ಮುಖದ ಮರಿಯಾನೆ ಕದ್ದು ಪಾಲನ್ನು ಕುಡಿದ ಮರಿಯಾನೆ | ಕೈಲಿ ಗಿರಿಯನೆತ್ತಿದಾನೆ |

(ಈ ಪದವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ)

೧೫ನೇ ಕಥೆ—ಅನಂತಶಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ.

ಕನಕನು ದೇಶಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ಅನಂತಶಯನಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅನಂತಶಯನವೆಂದರೆ—ಮಲಿಯಾಳದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ತ್ರಾವಣಕೋರವೆಂಬುದು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅನಂತಶಯನನ ಗುಡಿ ಇರುವದು; ಅದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಅನಂತಶಯನ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದೂ ಹೇಳುವದುಂಟು. ಇಲ್ಲಿಯ ಅರಸನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷದಿಂದ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಾದರೋ ರಾಜವೈದ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿರಲಿಲ್ಲ; ಜ್ಯೋತಿಸಿಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾರಿದ್ದರೇನು ಮಾಡುವರು? “ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ಮವು ಬಿಡಲಿರಿಯದು | ಯೋಚನೆಯ ಮಾಡಿ ಬಳಲುವದೇಕೆ ಮನುಜಾ” | ಎಂಬ ದಾಸರಾಯರ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ, ಅರಸನ ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ಮವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಯಾರೂ ಶಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಬರಬರುತ್ತ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷೀಣನಾದನು. ಇದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಉಳಿವಿಲ್ಲೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಜ್ಯೋತಿಸಿ-ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿ—“ನನ್ನ ಬೇನೆಯು ಎಂದಿಗೆ ನಿವೃತ್ತಿಯಾದೀತು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲರೂ ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿದರು:—“ಎಲೈ ಅರಸನೇ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಂಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸು. ಅದು ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಎಂದು ಬಾರಿಸುವದೋ, ಅಂದೇ ನಿನ್ನ ರೋಗವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವದು” ಎಂದು. ಏನು ಚಮತ್ಕಾರವಿದು? ಆ ಗಂಟೆಯು ತನಗೆ ತಾನೇ ಎಂದು ಬಾರಿಸಬೇಕು? ರಾಜನ ರೋಗವು ಎಂದು ಪರಿಹಾರವಾಗಬೇಕು? ಇದೊಂದು ಮೂಢ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲವೇ? ಈಗಿನ ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರಾದ ನಾಗರಿಕರೆದುರಿಗೆ ಇಂಥ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅವರು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಕ್ಕುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಅರಸನು ಪಂಡಿತರ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಮಾಡಿಸಿ ಅನ್ನ ಸಂತರ್ಪಣೆಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದನು. ತಿಂಗಳಾಯಿತು, ಎರಡು ತಿಂಗಳಾಯಿತು. ಆರು ತಿಂಗಳೂ ಮುಗಿಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷವೂ ಸಂದಿಹೋಯಿತು. ಅರಸನ ರೋಗವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಅವರು:—“ಇನ್ನು ಹನ್ನೊಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ರೋಗವು ಗುಣವಾಗುವಂತೆ ಜಪ ತಪಾಸುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವೆವು.”

ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅರಸನಿಗೆ ತುಸ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕೈಂಟು ದಿನಗಳು ಕಳೆದು ಹೋದವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳು ಒಂದೇಸವನೆ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಆಗ ಒಂದು ದಿವಸ ಅರಮನೆಯ ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕುವ ಹೆಂಗುಸೊಬ್ಬಳು ಮುಸುರೆ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಊರ ಮುಂದಿನ ತಟಾಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕನಕಪ್ಪನು ಒಂದು ಒಡಕ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದೇವರ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅವೇ ತಟಾಕದ ಹತ್ತರ ಬಂದನು. ಆತನಿಗೆ ಹಸಿವು-ತೃಷ್ಣೆಗಳ ಬಾಧೆಯು ಬಹಳವಾಗಿತ್ತು ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕುವಳನ್ನು ಕಂಡು;—“ಅಮ್ಮಾ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತಿನ್ನ ಲಿಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಕೊಡಬಾರದೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಹೆಂಗಸು ಮೋರೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ನೋಡಿದಳು. ಕನಕನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವಳು:—“ಸ್ವಾಮಿ! ನನ್ನ ಹತ್ತರ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ತುಸ ಗಂಜಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. ಬೇಕಾದರೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ”ಂದಳು. ಕನಕನು ಅದನ್ನೇ ಕೊಂಡು ಎಂದು ಬೋಗಸೆಯೊಳಗೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಡಿದು, ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದನ್ನು ಮೊಳಕೈಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಅದೊಂದು ಹಳ್ಳದೋಪಾದಿ ಹರಿದು ಹೋಯಿತು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವಿದುರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಕ್ಕು ಹಾಲು ಕುಡಿದು ಕೌರವನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲವರೆಗೂ ಹಾಲಿನ ಹಳ್ಳವನ್ನೇ ಹರಿಸಿದನೆಂದು ಓದಿದ್ದೆವು; ಕೇಳಿದ್ದೆವು, ಅದರಂತೆಯೇ ಆತನ ಭಕ್ತನಾದ ಕನಕನು ಇಂದು ಗಂಜಿಯ ಹಳ್ಳವನ್ನು ಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕುವವಳು ಅಶ್ಚರ್ಯಭರಿತಳಾದಳು. ಇವರಾರೋ ಮಹಾತ್ಮರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು. ಕೂಡಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಬಂದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಹಾಕಿ—“ಸ್ವಾಮಿ! ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನು ರೋಗದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀಣನಾಗಿರುವನು. ಆತನ ರೋಗವು ಹೇಗೆ ಹೋದೀತು? ದಯಮಾಡಿ ನೀವಾದರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾದೀತು.” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಕನಕನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು—“ಅವ್ವಾ, ನಿಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಂಟೆಯು ಇರುವದು. ಈಹೊತ್ತು ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಅದು ತಾನಾಗಿ ಬಾರಿಸುವದು. ಆಗಲೇ ಆತನ ರೋಗವು ಪರಿಹಾರವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿ. ನಾವು ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಂಥದೇನಿರು

ವದು? ನಾವೊಬ್ಬರು ಬಡದಾಸರು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬರತಕ್ಕ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನಮ್ಮದಲ್ಲ.” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಮುಂದೆ ಹೊರಟನು.

ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕುವವಳ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅವಳು ಜಾಗೃತೆಯಾಗಿ ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಟಳು. ಒಳಗೆ ಕಾಲಿಡುವ ದೊಂದೇ ತಡ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಟೆಯು ‘ಥಣಲ್ ಥಣಲ್’ ಎಂದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಮೂರುಸಾರೆ ಬಾರಿಸಿತು. ಅಕೆಕುಣಿದಾಡಹತ್ತಿದಳು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳ ಕೋಡಿ ಹರಿಯಿತು. ಇನ್ನೆ ನು! ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನ ರೋಗವು ವಾಸಿಯಾಯಿತೆಂದು ಅಕೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಂತೋಷ. ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರೋ ಹನ್ನೊಂದು ದಿವಸದ ಸದುವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ದಿನವಿರುವಾಗಲೇ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದಯೋಚಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದನು ಗಂಟೆಯಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋದರು. ಅರಮನೆಯೊಳಗಿನ ಆನಂದಕ್ಕಂತೂ ಪಾರವೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ‘ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸಿತು’ ‘ರಾಜನಿಗೆ ರೋಗವು ವಾಸಿಯಾಯಿತು.’ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳೇ ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಹೋದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಯು ನೆರೆಯಿತು. ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸಿದ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕುವವಳು ತಾನು ತಂದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹರಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅದು ಮಹಾರಾಜನ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತು ಕೂಡಲೆ ಮಹಾರಾಜನು ಅತೀವ ಸೋಜಿಗದಿಂದ ತಾನೇ ಹೊರಹೊರಟನು. ‘ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ಯಾರು? ಅವರನ್ನು ನೋದಲು ತೋರಿಸೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕುವವಳು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೊರಟಳು ಹಿಂದೆ ರಾಜನು ಸಾವಿರಾರು ಜನರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಕಾಲು ನಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ನಡೆದಿರುವನು ತಟಾಕದ ಹತ್ತರ ಹೋದರು. ಅತ್ತಿತ್ತ ಹುಡುಕಿ ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕನಕನು ಒಂದು ಗಿಡದ ನೆರಳಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕುವವಳ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಈತನೇ ಆ ಮಹಾತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಹಾಕಿದರು. ಕನಕನಿಗೆ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾದಂತಾಯಿತು. ಇಷ್ಟು ಜನರು ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದರು? ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವರು? ಇದರ ಮೂಲವೇ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು.

ಅರಸನು ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ನಿವೇದಿಸಿದನು. ಕನಕನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಆಗ ಆತನು:—“ಸ್ವಾಮಿ, ನಿಮ್ಮ ರೋಗವನ್ನು ವಾಸಿ ಮಾಡಲು ನಾನೆಷ್ಟರವನು? ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನು. ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳೂ ಆತನ ದಯದಿಂದಲೇ ಆಗತಕ್ಕವು” ಎಂದು ವಿನಯದಿಂದ ನುಡಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಗಂಜಿಯ ಹಳ್ಳವನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಭರಿತರಾಗಿ ಹೋದರು ಮಹಾರಾಜನು ಆಗಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಒಡ್ಡು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಕನಕನ ಕೊಳವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು, ಕನಕಪ್ಪನನ್ನು ಅತ್ಯಾಗ್ರಹದಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಡೆದನು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆನಂದೋತ್ಸವಗಳು ಎಂಟು ದಿನಗಟ್ಟಲೆ ಸಾಗಿದವು. ನಂತರ ಮಹಾರಾಜನು ಕನಕನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂಭಾವನೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದನು. ಜಗತ್ತಿ ನಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇಗಿರುವದೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಯುವದು ಬಲು ಕಷ್ಟ. ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂತ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವರಾದರೂ ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚ ರೋವಾದಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿರುವರು. ಇಂಥ ಹುಚ್ಚರನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾದ ಹುಚ್ಚರೇ ಅರಿಯುವರಲ್ಲವೆ, ನಮ್ಮಂಥ ಹುಚ್ಚರು ಎಂದಿ ಗೂ ತಿಳಿಯಲಾರೆವು. ಇವರ ಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರರು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು:—

ಬೂದಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಕೆಂಡದಂತಿಪ್ಪರು | ಈ ಧರೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಹರಿ
ಭಕ್ತ ಜನರು ||ಪಲ್ಲ|| ಅಂಗ ನೋಡಲು ಅಷ್ಟವಕ್ರವಾಗಿಪ್ಪರು | ಕಂಗಳಿಂದಲಿ
ನೋಡಿ ಘೋರತರರು || ಮಂಗಳಾಂಗನ ಅಂತರಂಗದಲಿ ಭಜಿಸುತ್ತ |
ಹಿಂಗದೆ ಸಂತಜನ ಸಂಗದೊಳಿಹರು ||೧|| (ವಿಜಯದಾಸರು)

೧೬ನೆಯ ಕತೆ—ದೇವರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದು.

ಈ ರೀತಿ ಕನಕನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಎಳೆಯುತ್ತ ಅನೇಕ ಅಲೌಕಿಕ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ತೀರ್ಥ-ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಸ್ವಾಮಿ

ಗಳವರು ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಆಗ ಅವರು ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಅವರ ಕೂಡ ಕನಕನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯು ನಡೆದಿತ್ತು. ಎಡ ಬಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಕರು ಕೈ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವೇದಘೋಷವು ಸಮುದ್ರಘೋಷದಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸುವಾಸಿನಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಗುಡಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಕಸ್ತೂರಿ-ಕೇಶರಗಳ ವಾಸನೆಯೇ ತುಂಬಿದೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ರಂಗವಲ್ಲಿಗಳು, ಧೂಪಗಳು. ದೀಪಗಳು ಇವೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಘಂಟಾನಾದವಂತೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಹೊರಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಫಡೆಯು ಬಾರಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಇಂಥ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರು ತಾನೆ ಇಚ್ಛಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ಸಾವಿರಾರು ಜನರ ಸಂದಣಿಯು ಕೂಡಿತು. ಕನಕನಂತೂ ಕೇವಲ ಹರಿಕಂಕರನು. ಅಂದಮೇಲೆ ಕೇಳುವದೇನು? ದೂರ ಹೊರಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ದೇವರೆದುರಾಗಿ ನಿಂತು, ಎವೆ ಹಾಕದೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕನಕನ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇವನು ನಿಂತದ್ದನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಯಾವ ಗದ್ದಲವೂ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಒಮ್ಮೆ ದೊಮ್ಮೆಲೆ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಬಾಗಿಲವು ಮುಚ್ಚಿಹೊಯಿತು. ಕನಕನಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕಾಣಗೊಡಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಅವನ ಮೇಲೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಾರುತ್ತಿದ್ದ ಮಠಿಕರು ಆಗ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದರೆಂದು ನಾವೇಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ವಾಚಕರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಊಹಿಸಿರುವರು. ಆದರೂ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯ ಹೇಳದೆ ಶ್ರೀಗಳವರು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದದ್ದು ಮಾತ್ರ ಅನ್ಯಾಯವೆಂದು ನ್ಯಾಯಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಪಾಠಕರು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಪಾಠಕ ಮಹಾಶಯ! ಹಾಗೇನೂ ಯೋಚಿಸಬೇಡಿರಿ. ಭಕ್ತನ ಮಹಿಮೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕೆಂದೇ ಅವರು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆಂಬದು ನಿಮಗೆ ಮುಂದೆ ಗೊತ್ತಾಗುವದು. ಹಾಗಾದರೆ ನಾವೀಗ ಕನಕನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ತುಸ ಹೋಗೊಣ ನಡೆಯಿರಿ.

ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಕನಕನು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ನಿಂತನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕೆ ಎರವಾದೆನಲ್ಲಾ!

ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಕುದಿಯಹತ್ತಿತು. ಇನ್ನೆತ್ತ ಹೋದರೆ ದೇವರ ದರ್ಶನ ವಾದೀತೆಂಬುದೇ ಅವನ ಯೋಚನೆ. ಕಡೆಗೆ ಉಪಾಯಾಂತರವಿಲ್ಲದೆ ಗುಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದ ಕಿಟಕಿಯ ಹತ್ತರ ನಿಂತು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ನುತಿಸತೊಡಗಿದನು. ಓ ಅಹಹಾ! ಆಗ ನಡೆದ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನೇನು ಹೇಳ

ಓ (ಕನಕನು ದೇವರನ್ನು ನುತಿಸಿದ್ದು.)

ರಾಗ—ಮುಖಾರಿ, ಏಕತಾಳ

ತೊರೆದು ಜೀವಿಸಬಹುದೆ ಹರಿ ನಿಮ್ಮ ಚರಣಗಳ | ಬರಿದೆ ಮಾತ್ಸ್ಯ ಕಿನ್ನು ಅರಿತು ಪೇಳುವೆನಯ್ಯ || ಪಲ್ಲ || ಕರಪಿಡಿದೆನ್ನನು ಕಾಯೊ ಕರುಣಾ ನಿಧಿ || ಅ. ಪ. || ತಾಯಿ-ತಂದೆಯ ಬಿಟ್ಟು ತಪವ ಮಾಡಲು ಬಹುದು | ದಾ ಯಾದಿ ಬಂಧುಗಳ ಬಿಡಲು ಬಹುದು || ರಾಯ ಮುನಿದರೆ ರಾಜ್ಯವ ಬಿಡಲು ಬಹುದು | ಕಾಯಜಪಿತನೆ ನಿನ್ನಡಿಯ ಬಿಡಲಾಗಬೋ || ೧ || ಒಡಲು ಹಸಿ ದರೆ ಅನ್ನವ ಬಿಡಬಹುದು | ಪಡೆದ ಕ್ಷೇತ್ರವ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಬಹುದು || ಮಡದಿಮಕ್ಕಳ ಕಡೆಗೆ ತೊಲಗಿ ಬಿಡಲುಬಹುದು | ಕಡಲೊಡೆಯ ನಿಮ್ಮಡಿಯ ಘಳಿಗೆ ಬಿಡಲಾಗದು || ೨ || ಪ್ರಾಣವ ಪರರಿಗೆ ಬೇಡಿದರೆ ಕೊಡಬಹುದು | ಮಾನಾಭಿಮಾನವ ತಗ್ಗಿಸಬಹುದು || ಪ್ರಾಣದಾಯಕನಾದ ಆದಿಕೇಶವರಾಯ | ಜಾಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಿಮ್ಮಡಿಯ ಬಿಡಲಾಗದು || ೩ ||

ರಾಗ ಕಾಂಜೋಧಿ, ಝಂಪತಾಳ.

ಬಾಗಿಲನು ತೆಗೆಸಿ ಸೇವೆಯನು ಕೊಡು ಹರಿಯೆ | ಕೂಗಿಡುವ ಧ್ವನಿ ಕೇಳ್ದುದಿಲ್ಲವೇ ಧೊರೆಯೆ? || ಪ || ಪರಮಪದದೊಳಗೆ ವಿಷಧರನ ತಲ್ಪದಲಿ ನೀ | ಸಿರಿಸಹಿತ ಕ್ಷೀರವಾರಿಧಿಯೊಳಿರಲು || ಕರಿರಾಜ ಕಷ್ಟದಲಿ ಆದಿ ಮೂಲವು ಎಂದು | ಸ್ಮರಿಸಲಾಕ್ಷಣ ಬಂದು ಮೊರೆದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ || ೧ || ಕಡುಕೋಪದಿಂ ಖಳನು ಖಡುಗವನು ಪಿಡಿದು ನಿ | ನೊಡೆಯನೆಲ್ಲಿಹನೆಂದು ಸ್ತಂಭ ಜಡಿಯೇ || ದೃಢಭಕ್ತಿ ಶಿಶುವು ಕಂಗೆಡದೆ ನಿನ್ನನು ಕರೆಯೆ | ಘಡಿ ಘಡಿಸಿ ಸ್ತಂಭದಿಂ ಬಂದ ನರಹರಿಯೆ || ೨ || ಯಮಸುತನ ರಾಣಿಗಕ್ಷಯ ವಸನವನು ಕೊಟ್ಟಿ | ಸಮಯದಲಿ ಅಜಮಿಳನ ದಯದಿ ಮೊರೆದೇ || ಸಮ ಯಾಸಮಯ ಉಂಟಿ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಿಗೆ | ಕಮಲಾಕ್ಷ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವನೆ || ೩ ||

ಬೇಕು? ಒಬ್ಬರಿಗೂ ದೇವರ ಮೋರೆಯೇ ಕಾಣಿಸದು. ಇದೇನಾಗಿದ್ದೀತೆಂದು ಹಾಹಾಂ ನೋಡುತ್ತಾರೆ! ಪೂರ್ವಮುಖವಾಗಿದ್ದ ದೇವರು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮೊಗ ದಿರುವಿದ್ದನು. ಕನಕನಿಗೆ ಆ * ಕಿಂಡಿಯಿಂದಲೇ ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ ವಾಯಿತು. ಅವನು ಅನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು.

ಕೂಡಲೆ ಶ್ರೀಗಳವರು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭಲಾ “ಕನಕಾ! ಭಲಾ ಕನಕಾ! ಧನ್ಯಧನ್ಯ! ನೀನೇಷ್ಟು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯೋ” ಎಂದು ಸೊಲ್ಲು ಸೊಲ್ಲಿಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತ ದೇವರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತು ಪೂಜಿಸಹತ್ತಿದರು. ವಾಚಕರೇ! ಈ ಅದ್ಭುತವನ್ನು ನೋಡಿದ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗ ಹೇಗಾಗಿದ್ದೀತು? ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವರನ್ನೇ ಕಂಡಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ಆಗಲಿಕ್ಕೆಬೇಕು. ಸಂಶಯವೇತಕ್ಕೇ? ಕೂಡಲೆ ಗೊಂದಲವೆಬ್ಬಿಸಿದವರು ಗಲ್ಲ ಗಲ್ಲ ಬಡಿದುಕೊಂಡರು. ನಾವು ಮಾಡಿದ್ದು ಅಪರಾಧವಾಯಿತೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಶರಣಾಗತರಾದರು. ನೋಡಬಂದವರಲ್ಲರೂ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಕನಕನ ಕಾಲೆರಗಿದರು. ಅಹಾ! ಕನಕನೆಂತಹ ಪುಣ್ಯವಂತನೋ! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಅಗೋಚರವಾದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಜಗಜ್ಜ್ವಾಲಕನ ಮಹಿಮೆಯು ಅಪಾರವಾದದ್ದು. ಆತನ ದಾಸರಾದವರು ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು. ಅವರಿಗೆ ಯಾವದು ಈಡಾದೀತು?

ಹರಿಯ ದಾಸರಿಗಿನ್ನು ಸರಿಯುಂಟೆ | ನರಹರಿಯ ನಂಬಿದವರಿಗೆ ಕೇಡುಂಟೆ ||ಪಲ್ಲ|| ಮಾರಿಯಾ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೊರಿಸುವರು | ಮಸಣಿಯಾ ಕೈಯ ಕಸವ ಬಳಿಸುವರು || ಘೋರ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕೈ ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟಿಸುವರು ||೨|| (ಪುರಂದರ ದಾಸರು)

ಎಂಬ ದಾಸೋಕ್ತಿಯು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ.

* ಕನಕನು ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಕಿಂಡಿಗೆ ಈಗಲೂ ‘ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯೆ’ಂತಲೇ ಕರೆಯುವರು. ದೇವರ ದರ್ಶನವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಕಿಂಡಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ (ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಗಡೆ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ) ಸಾಧು-ಸಂತರು ಇರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಮಂಟಪವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಕನಕನ ಮಂಟಪವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಮಂಟಪವು ಈಗ ಉತ್ತರಾದಿ ಮಠದ ಶ್ರೀಗಳವರ

೧೭ನೆಯ ಕಥೆ — ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಮಹಿಮೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕನಕನು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಆತನನ್ನು ತಿರುಪತಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನವಾಯಿತು. ಹೇಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡುವದು? ಕನಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಲ್ಗಳಿಗೆ ಇರಲಾರರು. ಆದರೇನು? ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬಹುದೆ? ಸ್ವಾಮಿಯ ಅಪ್ಪಣೆ ಮೀರಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದು. ಬಿಸಿಯ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಕುಡಿಯಲೂ ಬಾರದು; ಜಲ್ಲಲೂ ಬಾರದು, ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಬಂತು. ಕಡೆಗೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗ ಹೇಳಿದರು.

ಕನಕನಾದರೂ ಶ್ರೀಗಳವರ ಪಾದಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಅಗಲಿರಲಾರದೆ, ಬಹಳವಾಗಿ ಹಳಹಳಿಸಿದನು. ಆಗಲವರು:—“ಎಲೋ ಕನಕಾ, ಸ್ವಾಮಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವದೇನು? ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಆತನ ಅನುಗ್ರಹವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವದು. ಏನೂ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ. ನಡೆ” ಎಂದು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಕನಕನು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿ:—“ಜೇಯಾ, ಈ ದಾಸನ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕು. ಇನ್ನು ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ.” ಹೀಗೆಂದು ಬೇಡಿ ಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರಟನು. ಆಗಲೇ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಚಿನ್ನಪ್ಪ ನಂಬ ಪಾರುಪತ್ಯಗಾರನಿಗೂ ಕನಕನನ್ನು ಎದುರ್ಗೊಂಡು ಕರೆತರಬೇಕೆಂಬ ದಾಗಿ ಸ್ವಪ್ನವಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಅವನು ಕನಕನ ಮಾರ್ಗ ನೋಡುತ್ತ ದೂರದ ವರೆಗೆ ಬಂದು ದಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಕನಕನು ಇಂಥವನೆಂಬದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವನೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿರಬಹುದು, ಒಳ್ಳೇ ನೈಭವದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನು ಇಷ್ಟೇ ಅವನ ತಿಳುವಳಿಕೆ. ಅದರಿಂದ ಸ್ವತಃ ಕನಕನೇ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದರೂ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕನಕನಿಗಾದರೂ ಈ ಪಾರುಪತ್ಯಗಾರನದೇನು ಗೊತ್ತು? ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ಅವನೂ ಸುಮ್ಮನೆ ನಡೆದನು. ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವಾದರೋ ಬಹಳವಾಯಿತು. ಆಗ ಚಿನ್ನಪ್ಪನು ಬೇಸತ್ತು ಹಿಂದಿರುಗಿ:—“ಎನಯ್ಯಾ, ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕನಕನೆಂಬವನು ಬರುತ್ತಾನಂತೆ. ಎಲ್ಲಿರುವನು ಬಲ್ಲಿಯೋ? ಹಾಗೂ ಅವನ ಸಂಗಡ ಎಷ್ಟು ಜನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿದೆ. ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ೧೯೨೦ನೇ ಇಸ್ವಿಯಿಂದಲೂ ಒಂದು ವೇದಾಂತ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವರು.

ರಿರುವರು?" ಇತ್ಯಾದಿ ಕನಕನಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕನಕನು ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ—“ಸ್ವಾಮಿ, ಕನಕನು ಒಂಟಿಗನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಗಡಿಗರಾರೂ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಬರುವವರ ಹಿಂದೆಯೂ, ಹಿಂದೆ ಬರುವವರ ಮುಂದೆಯೂ ಇರಬಹುದು. ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ”ಂದನು. ಹರಿಯೊಲಿವೆಯಾದವನಿಗೆ ಹೆರವರ ಹಂಗೆನು? ಚಿನ್ನಪ್ಪನಿಗಿದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಆಗಲವನು: “ಛೇ-ಛೇ! ಈವರೆಗೂ ನಾನು ಕನಕನಾವನೋದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು ತಿರುಕನಂತೆ ಹರಕು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಒಬ್ಬನೇ ಬರುವವನನ್ನೇನು ಕರೆತರುವದು? ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಅಪಮಾನವು” ಹೀಗೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಇತ್ತ ಕನಕನು ಹಾಗೆಯೇ ಹೊರಟು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣನ ಗುಡಿಗೆ ಬಂದನು. ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಕೂಡಲೆ ಬೀಗ ಹಾರಿದ ಬಾಗಿಲುಗಳು ತಮಗೆ ತಾವೇ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು, ಗಂಟೆಗಳು ಜಾರಿಸಹತ್ತಿದವು, ನಗಾರಿ-ಕಹಳೆಗಳ ಸಪ್ಪಳವು ಕಿವಿಯನ್ನು ಗಡಚಿಕ್ಕಿಸಹತ್ತಿತು. ಆಗ ಕನಕನಿಗಾದ ಸಂಕೋಪವನ್ನು ಅಸ್ಪಷ್ಟವೆಂದು ಹೇಳತೀರದು. ದೇವರು ಈ ಪರಿ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತೋರಿಸಿದ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಆತನು ಮೈಮರೆದು ಹೋದನು. ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟಪತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣುತುಂಬಾ ನೋಡಿ ಮನದೊಳಗೆ ಕೊಂಡಾಡಹತ್ತಿದನು. ಕುಣಿಯಹತ್ತಿದನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆಯು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಅಗಾಧವಾಗಿರುವದೋ ತಿಳಿಯದು. ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಹೇಳಿದಂತೆ:—

ಮಲಗಿ ಪರಮಾದರದಿ ಪಾಡಲು | ಕುಳಿತು ಕೇಳುವ ಕುಳಿತು ಪಾಡಲು |
ನಿಲುವ ನಿಂತರೆ ನಲಿವ ನಲಿದರೆ ಒಲಿವೆ ನಿಮಗೆಂಬ ||

ಸುಲಭನೋ ಹರಿ ತನ್ನ ವರನರ | ಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಗಲನು ರಮಾಧವ |
ನೊಲಿಸಲರಿಯದೆ ಪಾಮರರು ಬಳಲುವರು ಭವದೊಳಗೆ ||೧||

ಭಕ್ತನ ಬಕುತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣನೂ ಕುಣಿಯಹತ್ತಿದನು. ಈ ರೀತಿ ಗುಡಿಯೊಳಗಿನ ಗದ್ದಲಕ್ಕೆ ಜನ ಸಮೂಹವು ಕೂಡಿತು. ನೋಡುತ್ತಾರೆ! ಗುಡಿಯಲ್ಲಾದರೋ ಕನಕನೊಬ್ಬನ ಹೊರತು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಇದೇನದ್ಭುತವಿರಬಹುದೆಂದು ಅವರು ಬೆದರಿದರು. ಯಾರಿಗೂ ಅದರ ಮರ್ಮವೇ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪಾರುಪತ್ಯಗಾರನು ಈ ಸಪ್ಪಳ

ವನ್ನು ಕೇಳಿ ಓಡುತ್ತ ಬಂದರು. ಮುಂದೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸಪ್ತಳವು ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಕೇಲಿಯ ಕೈಗಳಾದರೂ ತನ್ನ ಹತ್ತರವೇ ಅವೆ; ಬಾಗಿಲುಗಳು ಹೇಗೆ ತೆರೆದವು? ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತವರಾರು? ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಆಗ ಚಿನ್ನಪ್ಪನ ಕಣ್ಣುಗಳು ತೆರೆದವು; ಇದೆಲ್ಲ ಕನಕನ ಅದ್ಭುತವ್ಯಾಪಾರವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಲೀನತೆಯಿಂದ ಕನಕನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಹಾಕಿದನು. “ಸ್ವಾಮಿ, ಪಾಮರನಾದ ನಾನು ತಮ್ಮ ಅಗಾಧಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದೇನು? ತಪ್ಪಾಯಿತು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು; ನನ್ನನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು.” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು; ಮತ್ತು ನೆರೆದ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ತನಗೆ ಬಿದ್ದ ಸ್ವಪ್ನದ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಕನಕನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಸಾರಿ ಹೇಳಿ ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ದಿನ ಚಿನ್ನಪ್ಪನು ಕನಕನನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು—ಪಾಪವಿನ್ಯಾಶನಿ-ಆಕಾಶಗಂಗೆ-ಪಾಂಡುತೀರ್ಥ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲು, ಶ್ರೀ ವೇಂಕಟರಮಣನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಿರುನಾಮವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮಾರುವವನಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಇವರು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು—“ಏನಯ್ಯಾ, ಎಲ್ಲಾ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆಯಾ?” ಎಂದು ಕನಕನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು; ಕನಕಪ್ಪನಿಗೆ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಈತನು ಕಪಟನಾಟಕಿಯಾದ ಶ್ರೀ ವೇಂಕಟಪತಿಯೇ ಹೌದೆಂದು ಈ ರೀತಿ ನನಗೆ ದರ್ಶನ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಆನಂದತುಂದಿಲನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು † ಪದವನ್ನು

† ರಾಗ ಪೂರ್ವಿ, ಅಷ್ಟತಾಳ.

ಬಂದೆವಯ್ಯಾ ಗೋವಿಂದಶೆಟ್ಟಿ | ನಿನ್ನ ಹರಿವಾಣ ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದ
ಉಂಟಿನಲಾಗಿ || ಪ || ಅಪ್ಪವು ಅತಿರಸ ತುಪ್ಪವು ಬಿಸಿಹಾಲು | ಒಪ್ಪುವ ಸಕ್ಕರೆ
ಯಾಲಕ್ಕಿಯು || ಅಪ್ಪರೂಪವಾದ ಕಜ್ಜಾಯಗಳನೆಲ್ಲ | ಭಪ್ಪನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ
ಮಾರುವ ಶೆಟ್ಟಿ || || ಒಡೆದ ಮಡಿಕೆ ತಂದು ಇಡಿದು ನಾಮವ ಮಾಡಿ |
ಕೊಡುವೆ ನೀ ಕಾಸಿಗೆ ಒಂದೊಂದನು || ಒಡಲು ತುಂಬಿಸಿ ಮಿಕ್ಕ ಅನ್ನವ
ಮಾರಿಸಿ | ಒಡವೆಯ ಘಳಿಸುವೆ ಕಡುಲೋಭಿ ಶೆಟ್ಟಿ || ೨ || ಶೇಷಗಿರಿಯಲಿ

ಹೇಳಿದನು. ಚಿನ್ನಪ್ಪನಿಗೆ ಅತೀವ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಕನಕಪ್ಪನನ್ನು ಎಂಟು ದಿವಸ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಆದರಾತಿಥ್ಯ ಮಾಡಿದನು. ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸರಿಯಾದವರು ಇನ್ನಾರು? ಆದುದರಿಂದಲೇ ಒಬ್ಬ ದಾಸರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ:

“ಸರಿಯು ಮಿಗಿಲುಂಟೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ | ಹರಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಮಾತೆಯ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೇ” ||
(ವೈಕುಂಠದಾಸ)

೧. ಅನೆಯ ಕಥೆ—ದೇವರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಡೆಯುಂಟಾದದ್ದು.

ಮುಂದೆ ಕನಕಪ್ಪನು ಶ್ರೀ ವೇಂಕಟಪತಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ತಕ್ಕೊಂಡು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಕಾಗಿನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅದೇ ಅವನ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಸ್ಥಳವಲ್ಲವೇ? ಅಂದಬಳಿಕ ಕೇಳುವುದೇನು? ಸಂತೋಷದಿಂದ ಶ್ರೀ ಆದಿ ಕೇಶವನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಬೀರಪ್ಪನ ಮಗನು ಬಂದನೆಂದು ಆನಂದಪಟ್ಟರು. ಇನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದೆರಡು ಚಮತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ:

ಕನಕನು ಶ್ರೀ ಕೇಶವದೇವರ ಪೂಜಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಊರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ವೇಶ್ಯಾ ಶಬ್ದಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಈ ತನನ್ನು ವಿಟಪುರುಷನೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಾರದಾಂಶರಾದ ಪುರುಂದರದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಇಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಗಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ಈತನ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಹಬ್ಬುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಳೋ ಒಬ್ಬಳು ಈತನಿಂದ ಕೃತಾರ್ಥಳಾಗಬೇಕಾಗಿರಬಹುದು. ಅಂತೆಯೇ ದೇವರು ಹೀಗೆ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆಕೆ ಈಗಿನಂಥ ವೇಶ್ಯೆ (ವಾರಾಂಗನೆ)ಯೂ ಅಲ್ಲ; ಈತನು ಈಗಿನಂಥ ವಿಟನೂ ಅಲ್ಲ. ಅದು ಹೇಗೆಯೇ ಇರಲಿ, ದೇವರಿಗೆಂದು ಭಕ್ತರು ತಂದು ಕೊಟ್ಟ ಚಲೋ ಹೂವಿನ ಮಾಲೆ, ಕೇದಗೆಗಳೆಲ್ಲ ಈಕೆಯ ಓರೆದುರುಬಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒರಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಂಥ ಮಾಲೆಗಳು, ಬಿಡಿ ಹೂವುಗಳು. ಬತ್ತಿಬಾಡಿದ ಕೇದಿಗೆಗಳು ಮಾತ್ರ ದೇವರ ಪಾಲಿಗಿರುತ್ತಿ-

ವಾಸವಾಗಿಹ ಶೆಟ್ಟಿ | ದೇಶ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದ ಶೆಟ್ಟಿ || ಕಾಸು ಕಾಸಿಗೆ ಬಡ್ಡಿ ಘಳಿಸಿಕೊಂಬ ಆದಿ | ಕೇಶವ ಸಾರಾಯಣ ತಿನ್ನು ಶೆಟ್ಟಿ ||೩||

ದ್ದವು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಊರೊಳಗಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಹಣ್ಣು-ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು:—“ನಾಳಿನ ದಿವಸ ನಮಗೊಂದು ದೇವರ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯದ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆ”ಂದು ಹೇಳಿದರು. ‘ಕಾಮಾಂಧೋ ನೈವಪಶ್ಯತಿ’ ಎಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದ ಕನಕನು ಮರು ದಿವಸ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಳು ತುರುಬಿನಲ್ಲಿ ಮುಡಿದದ್ದೊಂದು ಮಾಲೆಯನ್ನು ತಂಥು ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಬಹುದೇ? ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಏನು ತಿಳಿಯುವದು? ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು, ಎಂಬದೇ ಆತನ ತಿಳುವಳಿಕೆ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದರೂ ಅದರಂತೆಯೇ ಆ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಪಾಪ! ಅವರಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಏನು ಗೊತ್ತು? ಆದರೆ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಮುಡಿಯಬೇಕೆನ್ನು ವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊಳ ಉದ್ದವಾದ ಒಂದು ಕೂದಲು ಕಾಣಿಸಿತು. ಸಂಗಡಲೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಕೂದಲು ಬಂದಿತೇಕೆಂಬದೇ ಅವರ ಯೋಚನೆ. ಆಗ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹತ್ತರಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಎಳೆ ಸಿಕ್ಕರೆ ಹಚ್ಚಡ ನುಂಗಬಹುದೆಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಮೊದಲೇ ಕನಕನ ಮೇಲೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಾರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈಗ ಸುಮ್ಮನಿರುವರೇ? ಅವನ ಗರ್ವಮುರಿಯುವದಕ್ಕೆ ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಮಯವೆಂದು:—“ಹೇ ಪ್ರಭೋ, ಏನು ಹೇಳೋಣ? ಕನಕನು ಮಹಾ ವ್ಯಭಿಚಾರಿಯಾಗಿರುವನು. ಈ ಹೊತ್ತು ತನ್ನ ಹೆಂಗಸಿನ ತಲೆಯೊಳಗಿನ ಹೂ ಮಾಲೆಯನ್ನೇ ತಮಗೆ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಇದು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ದೇವರಿಗೆ ಮುಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಕೂದಲು ಬರುವದುಂಟೆ? ಇಂತಹ ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಯಾದವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸನ ವಾಗಬೇಕು.” ಎಂಬದಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಿವಿಯೂದಿದರು. ಹೀಗೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕುಪಿತರಾದರು. ಒಡನೆಯೇ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು ಗುಡಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಇತ್ತ ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕನಕನಿಗೆ ಕಾರಾಗೃಹವಾಗುವದೆಂಬ ಸುದ್ದಿ. ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಇದೇ ಮಾತು. ಗುಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕನಕನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದಾವದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಜನಸಮೂಹವು

ಕೂಡಿತ್ತು. 'ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಮನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ' ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, 'ಮಾಡಿದವನು ಉಣ್ಣುವನು ಮಣಿಯಂಥ ಕಡಬು' ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, 'ನಮಗಿದರ ಗೊಡವೆಯೇಕೆ' ಎಂದು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರೂ ಗುಜು ಗುಜು ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಬಂದು:—“ಕನಕಾ, ಈ ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿ? ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈಗಲೇ ನಿನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸನವಾದೀತು” ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿದರು. ಕನಕನು ಆ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತಿ ವಿನಯದಿಂದ:—“ಸ್ವಾಮಿ, ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕಾದರೆ ಬೇರೊಂದನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತರಲಿ? ನಿನ್ನೆಯ ದಿನ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದಂತೆ ದೇವರು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು” ಎಂದು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೋಪವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಕೋಪದಿಂದವರು:—“ಛೇ ಮೂಖಾ! ಇದೇನು ಸ್ವಾಮಿಯು ಧರಿಸಿದ್ದೋ, ಸ್ವಾಮಿನಿಯು ಧರಿಸಿದ್ದೋ? ದೇವರ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಏನು ಹೇಳುತ್ತೀ? ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲವೇ ನಿನಗೆ? ಇದು ನೋಡು, ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿತು? ಇನ್ನಾದರೂ ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳು” ಎಂದು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಕೂದಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಕೂಡಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಹೌಹಾರಿ ನಿಂತರು. ಕನಕನಿಗಾಗ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಓಹೋ! ಮೋಸವಾಯಿತು. ಇನ್ನೇನು ಗತಿಯೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ದೇವರಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ—“ಜೇಯಾ! ಸ್ವಾಮಿಯ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಡೆಯಿರುವದರಿಂದ ಒಂದು ಕೂದಲು ಬಂದಿರಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ನೆರೆದ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹುಡುಗಾಟವೆನಿಸಿತು. ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಸತ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು:—“ದೇವರಿಗೆ ಜಡೆಯಿರುವದುಂಟೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾದರೆ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನೋಡಬಹುದೆಂದು ಕನಕನು ಕೈಮುಗಿದು ಬಿನ್ನಯಿಸಿದನು.

ಅಹಹಾ! ದೇವರು ಭಕ್ತಪರಾಧೀನನಲ್ಲವೆ? ಯಾವನು ತನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಕೂಡ ತೊರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನೋ, ಯಾವನು ಅಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೋ ಅಂಥ ಪ್ರಿಯಭಕ್ತನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ವೇಳೆಯು ಇದೇ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಕೇಶವಮೂರ್ತಿಯು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನುಡಿಗೆ ನೈಸರ್ಗಿಕವತಾರವನ್ನು ತಾಳಿದಂತೆ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಡೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧ

ಹಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತನು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಲು, ಮಹತ್ತಾದ ಜಡೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಇದೊಂದು ವಿಚಿತ್ರವೆನಿಸಿತು; ಆದರೆ ಚಾಡಿಖೋರರು ಇದನ್ನು ನಂಬದೆ, “ಕೃತ್ರಿಮ ಜಡೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿರಬಹುದಲ್ಲದೆ ದೇವರಿಗೆ ಜಡೆಯಿರುವದುಂಟೆ? ’ ಎಂದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದರೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಂಬಿ, “ನೀನು ಮೋಸಗಾರನಿರುತ್ತೀ. ಜಡೆಯುಂಟಾದದ್ದು ಸುಳ್ಳು; ಇದು ನಿನ್ನ ಕೃತ್ರಿಮವೇ ಸರಿ” ಎಂದರು. ಆಗ ಕನಕನು ಕೈಮುಗಿದು:—“ಪ್ರಭೋ! ನಾನೇತಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಿ? ಬೇಕಾದರೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು” ಎನ್ನಲು, “ಹಾಗಾದರೆ ಒಂದೆರಡು ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಡೆ”ಂದು ನುಡಿದರು. ಜನವೆಲ್ಲ ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರ ದೃಷ್ಟಿಯು ದೇವರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿತು. ಏನಾ ಗುತ್ತದೋ ನೋಡಬೇಕೆಂಬುವೇ ಜನರ ಕುತೂಹಲ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಕನಕನು ದೇವರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿ:—‘ಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾ! ಸೇವಕ ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಭಾರವು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಕೂಡಿದೆ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡು, ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಂಟಾದ ಜಡೆಯಿಂದ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಕೇಶಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಕೇಶವಮೂರ್ತಿಯ ಎರಡೂ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದ ದಳದಳನೆ ನೀರು ಸುರಿದವು. ಆಗ ಕೇಳುವದೇನು? ನೆರದವರೆಲ್ಲರೂ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗಿ ಭಯ ಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಂತೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣತರಾದರು. ಚಾಡಿ ಹೇಳುವವರೆಲ್ಲರೂ ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಯಾರ ಬಾ-ಯಲ್ಲಿಯೂ ಕನಕನ ಮಹಿಮೆಯೇ! ಒಬ್ಬರ ಮಾತು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಕೇಳಿಸ ದಂತಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪೂಜಾರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಅಧಿಕಾರಿ ಗಳು ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯನ್ನೇ ಇನಾಮಾಗಿ ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಕನಕನು ಅದನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಮಾಡುವದೇನು? ಆತನಿಗೆ ಕಾಂಚನವೂ ಅಷ್ಟೇ, ಕಬ್ಬಿಣವೂ ಅಷ್ಟೇ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮನಾಗಿ ತಿಳಿದ ಮಹಾತ್ಮನು ಆಶೆಪಡುವನೇತಕ್ಕೆ? ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಅಧ್ಯಾಪಿ ಅದು ‘ದಾಸನಕೊಪ್ಪ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ದೇವರಿಗೆ ಸ್ಥಡೆಯುತ್ತಿರುವದು.

ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಸಾಶದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಯಾವದು ತಾನೇ ಅಸಾಧ್ಯವಾದೀತು? ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸಾದರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ದೇವರನ್ನು ಹೀಗೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ:—

ನಾನಿನಗೇನು ಬೇಡುವದಿಲ್ಲ | ಎನ್ನ ಹೃದಯ ಕಮಲದೊಳು ನಿಂದಿ
ರೊ ಹರಿಯೆ ||ಪಲ್ಲ|| ಬುದ್ಧಿನಿನ್ನೊಳು ಕುಣಿದಾಡಲಿ | ಎನ್ನ ಚಿತ್ತ ನಿನ್ನ ಲಿ ನಲಿ
ದಾಡಲಿ || ಭಕ್ತಜನರ ಸಂಘ ದೊರಕಲಿ | ರಂಗವಿಠಲ ನಿನ್ನ ದಯವಿರಲಿ
ಹರಿಯೆ||

೧೯ನೆಯ ಕಥೆ—ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯನ್ನು ಬರೆದದ್ದು

ಕನಕದಾಸನು ಕಾಗಿನೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಪ್ರತಿವರುಷವೂ ತಿರುಪ್ಪ
ತಿಯ ಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೋಗುವದೊಂದು ನಿಯಮವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.
ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಕದರಮಂಡಲಿಗೆ × ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಹತ್ತಿರವೇ
ಹಾಯ್ದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು; ಅದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಸಹ ಶ್ರೀಪ್ರಾಣದೇವರ ದರ್ಶನ
ವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಕನಕನಿ
ಗೊಂದು ಬೇನೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು;
ಮೊಗಿಯಿಟ್ಟನು. ಅದರೇನು? ಬೇನೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋಯಿತು. ಆಗ
ತಾನೆ ಕನಕನು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಗಾಬರಿಯಾದನು. ಏಕೆ ಹೀಗಾಗಿರಬಹುದೆಂದು
ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ತಿರುಪ್ಪತಿಯ ಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಟನು.
ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿ ಅತಿ ದೀನವಾಣಿಯಿಂದ ದೇವರನ್ನು ನುತಿಸ
ತೊಡಗಿದನು.*“ಹೇ, ಶೇಷಾಚಲವಾಸಿಯಾದ ನಾರಾಯಣಾ! ನೇಂಕಟೇಶಾ!

× ಇದು ರಾಣೀಬೆನ್ನೂರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ, ರಾಣೀಬೆನ್ನೂರಿಂದ ೮ ಮೈಲಿ
ನಲ್ಲಿ ಅದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜನಮೇಜಯನಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹನು
ಮಂಥದೇವರ ಗುಡಿಯುಂಟು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮದಾಸ, ಶ್ರೀನಿವಾಸದಾಸ,
ಹಿರೇ ಆಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಇವರ ಚರಿತ್ರಗಳ
ನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬರೆದಿರುವೆವು.

* ರಾಗ—ಕೇದಾರಗೌಳ, ಛಾಪು,

ಸಿರಿಯಮದವೆ ಮುಕುಂದಾ | ನಿನ್ನ | ಚರಣ ಸೇವಕನ ನಿನ್ನ ಹಪರಾ

ದಯಾನಿದೇ! ಯಾವ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವಿಯೋ, ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದವೇ ಗತಿಯೆಂದು ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರನ್ನು ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚಿನಿಂದ ದೂರ ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹುವಿಯೋ ಅಂಥ ಲೋಕಪಾಲಕನಾದ ನೀನು ದಾಸಾನುದಾಸನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಯಾತಕೃಷ್ಣ ಕಾಡುವೆ? ತ್ರಿಗುಣಾತೀತನೂ ಆದ ಮೂರುತಿಯೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ನುತಿಸಲು ನಾನೆಷ್ಟರವನು? ದುಃಸಹ ವಾದೀ ಬೇನೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರೆನು. ಕಾಪಾಡು! ಕಾಪಾಡು! ಇಗೋ ನೋಡು, ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ತವಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಅಸುದೋರೆಯುವೆನು. ಆ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದಂತಾಗಲಿ.”

ಅಹಾ! ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ದಾಸನ ಈ ದೀನ ವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೇಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಾನು? ಕನಕನು ಕಪಟ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆ? ಕುಳಿತರೆ ಅಸುಮೋರೆಯುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದ ರಿಂದಲಾ ಜಗದೀಶನು ಕನಕನಿಗೆ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಆಕಾಶವಾಣಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನು. ಆಕಾಶವಾಣಿಯೇನು? ‘ಕದರಮಂಡಲಗಿಯ ಪ್ರಾಣದೇವ

ಕೆಲೊ ದೇವ || ಪಲ್ಲ || ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಮಧ್ಯದಲಿ ವೈಕುಂಠ | ಪಟ್ಟಣದಿ ಸಿರಿವೋಲಗವು ನಿತ್ಯದಿ || ಕಟ್ಟಿ ಓಲೈಸುತಿಹ ದಾಸರ ನಿಮಿಷರುಮನ | ಮುಟ್ಟಿ ಪಾಡುವ ನಾರದರಗೀತ ಸಂಭ್ರಮದಿ | ೧ || ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯದಧಿವೇವಿ ನಿಮ್ಮರಸಿ ಬಲು | ಯುಕುತಿಯೊಳು ಲೋಕವನು ಸಲಹುತಿಹಳೂ || ಸತತ ನಿನ್ನಯ ಹಿರಿಯವುಗ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೃಜಿಸುವನು | ಅತಿ ಮರಳು ಮಾಳ್ವಾತ ಕಿರಿಯ ಮಗನೆಂತೆಂಬ || ೨ || ಬಲ್ಲಿದರಿಗೆ ಬಲ್ಲಿದನೆಂಬುದು ಅರಿ | ದಲ್ಲಣನು ಎಂತೆಂಬೊ ಬಲು ಸಾಹಸಾ || ಇಲ್ಲ ನಿನ್ನಗಿರಿಯರು ಎಂಬೊ ಗರ್ವದಿಯೆನ್ನ | ಸೊಲ್ಲು ನಿನ್ನಯ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿಸದೆ ಪೋದೀತೇ || ೩ || ಶೇಷವಾಹನ ಸುಮಂಚ ಗರುಡ ವಾಹನಾ ಉರು | ವಾಸದಂಡಿಗೆಯ ಕೊರಳವೈಜಯಂತಿ || ಮಿಸಲಳಿಯದ ಪೂಮಾಲೆಗಳ ಧರಿಸಿ ಜಗ | ದೀಶನೆಂಬೊ ಬಿರುದ ಮೆರೆದು ಹೊಗಳಿಸಿ ಕೊಂಬ || ೪ || ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೆಂಬೊ ಬಿರುದು ಬಿಡು ಅಲ್ಲದಡೆ | ಎನ್ನನು ಕಾಯೊ ಸುಲಭವಿಂದಾ || ಮುಕ್ತಿಯನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಲೋಕದೊಳು ಭಜ ಕರ್ಗ | ಕರ್ತುಕಾಗಿ ನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವನೇ || ೫ ||

ರಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗದೆ ಬೇನೆಯು ತೊಲಗಲಾರದು.’

“ಹರೇರ್ವಿರುದ್ಧಂ ನಕರೋತಿ ವಾಯು | ವಾರ್ಯುರ್ವಿರುದ್ಧಂ ನ ಕರೋತಿ ವಿಷ್ಣುಃ” || ಎಂಬ ಪುರಾಣ ವಚನದಂತೆ ಶ್ರೀವೇಂಕಟಪತಿಯು ಪ್ರಾಣದೇವರ ಕಡೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟನು. ಕನಕನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದನು. ಮೊದಲಿನ ಅವನ ಅಹಂಕಾರವೆಲ್ಲ ಹೋಯಿತು. ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯನುದಯಿಸಲು ಕತ್ತಲೆಯು ಎತ್ತ ನಿಲ್ಲುವುದು? ಸಂಗಡಲೇ ತಿರುಪತಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಕದರಮಂಡಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಪ್ರಾಣದೇವರ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಅವನಿಗಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೇಳತೀರದು. ದೇವರನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ನುತಿಸಿದನು; * ಕುಣಿದನು; ಆದರೂ ಆತನಿಗೆ ದುನದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವು ದಿವಸ ನಿಂತು ದೇವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದನು. ಆತನು ವಾಸಿಸಿದ ಸ್ಥಳವು ಗುಡಿಯ ಪೌಳಿಯೊಳಗೆ ‘ಕನಕಪ್ಪನ ಗುಡಿ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈಗಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಕನಕದಾಸನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಚರಿತಾಮೃತವಾದ ‘ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ’ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದನು. ಬೇನೆಯು ತೊಲಗಿತು; ಕನಕನು ಮೊದಲಿನಂತಾದನು. ಈ ಪುರಾಣವು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಓದಲ್ಪಡುವದು. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ದಾಸರೇ ಅಧಿಕಾರಿಗಿರುವರೆಂಬದು ಈ ಕಥೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವದು. ಈ ಅಂಶ

* ರಾಗ ಕಾಂಬೋಧಿ, ಝಂಪೆ ತಾಳ

ಕದರ ಉಂಡುಲುಗಿಯಾ ಕರುಣೆ ಹನುಮರಾಯಾ | ಸದ್ಗುಣವಂತನೆ ಗುಣವಂತನೆ || ಪಲ್ಲ || ಅಂಜನೀಯ ವರಸೂನು ಅಶ್ರಿತ ಕಾಮಧೇನು | ಮಂಜುಳ ಸುಗಾಢಗೀತ ಪರಮ ವಿಖ್ಯಾತ || ಸಂಜೀವನವ ತಂದ ವೀರ ಹನುಮಂತ | ಸದ್ಗುಣವಂತನೆ ಹನುಮಂತನೆ || ೧ || ಶಶಿಧರಾನ್ವಯದೂತ ಸೌಮಿತ್ರಿಯವರೂಢ | ಅಸಮಾಸ್ತ್ರ ಧೃತವೇದ ಅಮಿತ ಪ್ರಖ್ಯಾತ || ಸುಗ್ರೀವ ಜಾಮಾತಾ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣರೂಢ | ಸದ್ಗುಣವಂತನೆ ಗುಣವಂತನೆ || ೨ || ಕ್ಷೋಣಿಯೊಳ್ ಕನಕದಾಸನು ನೆರಳು ಅನಕಾ | ಏನು ಬಲಿಸಿದಿಯೊ ಔಷಧಿಯ ತುಣುಕಾ || ನೀನಿದ್ದರೆ ಕನಕ ಪ್ರಾಣತೆರಳುವನಕಾ | ಶ್ರೀನಿಧೇ ಆದಿ ಕೇಶವ ಎನ್ನ ಜನಕಾ || ೩ ||

ವನ್ನೇ ಭೃಗುಮುಷಿಗಳ ಅಂಶಭೂತರಾದ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮದೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅಂದಿರುವರು:—

“ನಿನಗಂಜುವವನಲ್ಲ ನಿರ್ಜರೇಶ | ಮನ ವಚನ ಕಾಯದಲಿ ನಿನ್ನ
ವರಿಗಂಜುವೆ || ಪಲ್ಲ || ಅನಪರಾಧಿಗಳಿಗನಿತಾಯಿತೋ ದೇವ | ಎನಗೆ ತನ
ಗೆಂಬುವರಿಗಾವ ಗತಿಯೋ || ಮಣಿದು ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ವಿಜಯ ವಿಠಲ
ರಾಯ | ನಿನಗಿಂತ ನಿನ್ನ ದಾಸರ ಒಲಿಮೆ ಅಧಿಕಾ || ೧ ||”

೨೦ನೆಯ ಕಥೆ—ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದು.

ಒಮ್ಮೆ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇಂಕಟಪತಿಯ ರಥೋತ್ಸವವು ನಡೆ
ಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ದೂರ ದೂರ ದೇಶದಿಂದ ಬಂದು ಜನಸಮೂಹವು
ಕೂಡಿತ್ತು. ಮಂಗಲವಾದ್ಯಗಳು ಬಾರಿಸಹತ್ತಿದವು. ಗಂಧೋದಕದ ಥಳಿ
ಯಿಂದಲೂ, ಕಸ್ತೂರಿ-ಕುಂಕುಮಗಳ ಸಾರಣೆಗಳಿಂದಲೂ, ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ
ರಂಗವಲ್ಲಿಗಳಿಂದಲೂ ಬೀದಿಗಳು ಗಮಗಮಿಸಹತ್ತಿದವು. ಪರಿಮಳವು ಸರ
ಸರನೆ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಹಬ್ಬಿತು. ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವೇದಘೋ
ಷವು; ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿರಸಪೂರಿತವಾದ ಭಕ್ತರ ಸಂಗೀತನಿನಾದವು;
ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೈಂದು ಕೂಡಿದ ಜನರ ಕಲಕಲಾಟವು.
ಇವೆಲ್ಲ ಏಕತ್ರ ಕೂಡಿ ಸಮುದ್ರಘೋಷವನ್ನೇ ಧಿಕ್ಕಾರ ಮಾಡುವಂತಿದ್ದವು.
ರಥವು ಶೃಂಗಾರವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಜಯಜಯ
ಧ್ವನಿಯು ದೇವರು ರಥಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಕೂಡಿದವರೆಲ್ಲರೂ
ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹಣ್ಣು-ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಹತ್ತಿದರು; ಮಂಗಲಾರುತಿ
ಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು; ಹಾಡಿದರು, ಕುಣಿದರು; ಜಯಧ್ವನಿಯಂತೂ
ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಯಥೋಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದವು.
ರಥವನ್ನು ಎಳೆಯುವದೊಂದೇ ಉಳಿಯಿತು. ಅದೂ ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಾವಿ
ರಾರು ಜನರು ರಥಕ್ಕೆ ಕೈಹಚ್ಚಿದರು. ತಾಸಾಯಿತು; ಎರಡು ತಾಸಾಯಿತು.
ನೋಡುತ್ತಾರೆ! ರಥವು ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಯನ್ನಾದರೂ ಮುಂದಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ನೆರೆ
ದವರೆಲ್ಲರೂ ಅರಗುಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತರು. ಸ್ವಾಮಿಯ ಪಾದಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ
ಯಾವ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆವೋ, ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಬಲ

ವಾಗಿ ನಾಟಿತು. ರಥವು ಏಕೆ ನಡೆಯಲೊಲ್ಲದೆಂದು ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಯೋಚಿಸಹತ್ತಿದರು. ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು; ಜ್ಯೋತಿಷಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಕನಕನು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಏನೋ ಕಾರಣದಿಂದ ತುಸು ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದನು. ಅದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಓಡಿ ಬಂದು ತಡಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು; ಮತ್ತು ರಥವು ನಡೆಯದೆ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾಗಿ ಶ್ರೀ ವೇಂಕಟಪತಿಯನ್ನು ನುತಿಸಹತ್ತಿದನು ೧

ಕನಕನ ಭಕ್ತಿಯು ಇನ್ನೆಂಥಾದ್ದೋ! ದೇವರ ಕರುಣವು ಅವನ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟಿರುವದೋ! ಸಾವಿರಾರು ಜನರಿಂದ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಾದರೂ ಇಡ

೧ ||ಪದ|| ರಾಗ ತಾಳ

ಬಾರೊ ಭಾಗ್ಯದ ನಿಧಿಯೆ | ದಯಾಂಬುಧಿ ||ಪ|| ಬಾರೊ ಭಾಗ್ಯದ ನಿಧಿಯೆ | ಸಾರದರ್ಗತ್ತಿಸುಧೆ | ವಾರಿಜಾರಿಕಾಮೋದಿ ವಾರಿಜಾಧರಮುದದಿ | ಸಾರಸಹೃದಯದಿ ಕೇರಿಕೇರಿಯಲಿ ಶೃಂ | ಗಾರದಿಮೆರೆವ ಆ | ಪರಾದಯಾ ನಿಧಿ ||ಅ-ಪ|| ವಿಜಯ ನಿಮ್ಮಯ ಪಾದ | ಭಜಕರಿಗೆ ಕೊಡಲಿ | ವಿಜಯ ದಶಮಿಯಲ್ಲಿ | ವಿಜಯರಥದಿಕೂತು | ವಿಜಯಳ ಸಹಿತದಿ | ವಿಜಯ ಮಾಡುತ ಬಾರೊ | ವಿಜಯಸಾರಥಿ ಅದಿ | ವಿಜಯರಥದಿ ಪರರವಜನನೀ ಸೋಲಿಸಿ | ತ್ರಿಜಗವಿಜಯವೇಷ | ವಿಜಯಗಿತ್ತು ಮೆರೆದೆ | ವಿಜಯಮೂರು ತಿಯೆ ||೧|| ದಶದಶನಂದ ಏಕಾ | ದಶಚಂದ್ರಶೇಖರದ್ವಾ | ದಶದಿತ್ಯ ಮಾರು ತರು | ದಶವಿಶ್ವದೇವಯಾತ್ರಾ | ದಶನಾಯಕಾಸರ್ವದಾ | ದಶಮುಷಿಮುನಿ ನೃಪ | ದಶದಿಕ್ಕಿನ ಜನರು | ದಶಮಿ ಉತ್ಸವ ನೋಡಿ | ದಶದಿಶದಲಿ ನಿಂದು | ದಶಮತವಂದಿತ | ದಶಶಿರಸಂಹರ | ದಶರೂಪದಲಿಖಳ | ದಶನಮೂರುತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಹೊಗಳುವರು ||೨|| ಪದುಮನಾಭಪದ್ಮೇಶ | ಪದುಮಮಾಲಿಪದ್ಮಾಕ್ಷ | ಪದುಮಪಾಣಿಪದ್ಮಾಂಘ್ರಿ | ಪದುಮಸುಖಸುತೇಜ | ಪದುಮ ಕಲ್ಪದಿನಾಭಿ | ಪದುಮದಿಚತುರ್ಮುಖ | ಪದುಮಜನನಪಡದು | ಪದುಮ ಜಾಂಡವಡದಿ | ಪದುಮಪೀಠನಹೃ | ತೃದುಮದಿನ್ನಿ ನಪದ | ಪದುಮ ತೋರುತ ಬಾರೊ ಕಾಗಿನೆಲಿ ಆದಿಕೇಶವ ||೩||

ದಂತಹ ರಥವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿತು. ನೋಡ ಬಂದವರೆಲ್ಲರೂ ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಎಲ್ಲರೂ ಕನಕನನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದರು; ಸ್ತುತಿಸಹತ್ತಿದರು.

‘ದೇವಬಲವಿದ್ದವನಿಗೆ ಯಾವ ಬಲಬೇಕು?’

ಜನನಿಯನು ಕಾಣದಿಹ ಬಾಲಕ | ನೆನೆನೆನೆದು ಹಲಬುತರೆ ಕತ್ತಲೆ |
ಮನೆಯೊಳಡಗಿದ್ದವನ ನೋಡುತ ನಗುತ ಹರುಷದಲೀ ||

ತನಯನಂಬಿಗದಪ್ಪಿರಂಬಿಸಿ | ಕನಲಿಕೆಯ ಕಳೆವಂತೆ ಮಧೂಸೂ |
ದನನು ತನ್ನವರೆಡೆಗೆ ಬಂದೊದಗಿ ಸಲಹುವನು ||

(ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ)

೨೧ನೆಯ ಕಥೆ—ಸತ್ಸಂಗದ ಮಹಿಮೆ.

ಕನಕಪ್ಪನು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಪಟ್ಟಣವಾಗಲಿ-ಹಳ್ಳಿಯಾಗಲಿ ಆತನ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಭಂಗವಿಲ್ಲ; ಅದು ನಡೆದೇ ತೀರಬೇಕು. ನಿತ್ಯದಂತೆ ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದವನೇ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ನಡೆದನು. ಆ ಉರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೀಮಂತನು ಹುಟ್ಟಿದಾರಭ್ಯ ದಾನ-ಧರ್ಮವೆಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನೇ ಕೇಳದೆ ಬಹು ಧನಾಢ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಂಥವನ ಮನೆಯೇ ಸಕೃದ್ಧರ್ಶನಕ್ಕೆ ಈತನ ಪಾಲಿಗೆ ಬರಬೇಕೆ? ಅದೇನು ಕನಕಪ್ಪನ ದುರ್ದೈವವೋ ಅಥವಾ ಶ್ರೀಮಂತನ ಪರಿಪಕ್ವ ಕಾಲವೋ ವಾಚಕರಿಗೆ ಮುಂದೆ ತಾನೇ ತಿಳಿದು ಬರುವದು. ಹೇಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಕನಕದಾಸನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದನು. ಶ್ರೀಮಂತನು ಇಂಥ ತಂಬೂರಿ-ಗಿಂಬೂರಿಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ದಾಸನನ್ನು ದಬ್ಬಿರೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ದಾಸಯ್ಯನು ಅವನಿಗಿಂತ ಮೊಂಡನಾದನು. ಹೋಗುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು. ಇದೇನು ಗತಿ! ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಅವನಿಗೆ ಎದುರುತ್ತರ! ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ವಿಧಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮಂತನು ಈತನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಯಜಮಾನನು ಯೋಚಿಸಿದನು. ದಾಸರು ಗಟ್ಟಿಗರೆಂದು ತಿಳಿದು—ದಾಸರೇ, ನಿಮ್ಮ ಅಂಬೋಣವೇನು? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು. ಕನಕಪ್ಪನು:—

“ಮಹಾರಾಯಾ! ನಾನೇನು ನಿನ್ನನ್ನು ದುಡ್ಡು-ದುಗಾಣೆ ಬೇಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ; ಅರಿವೆ-ಅಂಚಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ; ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕೆನ್ನುವದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ನಾನು ಹೇಳುವ ಎರಡು ಪದಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವಸ್ಥ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕುಳಿತು ಕೇಳು, ಅಂದರಾಯಿತು. ಅದೇ ನನಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷ.” ಶ್ರೀಮಂತನು ಮನದಲ್ಲಿ ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಪದವನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಒಂದು ದುಡ್ಡು ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದೋ, ಎಂಬುದೊಂದು ಅವನಿಗೆ ಭಯವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅದು ಹೋದದ್ದರಿಂದ: “ದಾಸರೇ, ಹಾಗಾದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಕೇಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಕೂಡಲೆ ಬಡಂಬಟ್ಟನು. ಕನಕಪ್ಪನಿಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದೇನು? ಇಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲವೇ! ಕೇವಲ ಐಹಿಕ ಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಂತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಂಚವಾದರೂ ಪಾರಮಾರ್ಥದ ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ಈತನ ಯೋಚನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಮಂತನು ಪದಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ಅಂದದ್ದೊಂದೇ ತಡ; ಕನಕಪ್ಪನ ಬಾಯಿಂದ ಅತ್ಯಪೂರ್ವವಾದ ರಾಗಮಾಲಿಕೆಯು ಹೊರಟಿತು. ಹೇಳಹತ್ತಿದನು.†

† ೧ ರಾಗ ಮುಖಾರಿ, ಝಂಪೆ ತಾಳ

ಎನು ಇಲ್ಲದ ಎರಡು ದಿನದ ಸಂಸಾರ | ಜ್ಞಾನದಲಿ ದಾನ-ಧರ್ಮವ ಮಾಡಿರಯ್ಯಾ || ಪಲ್ಲ || ಹಸಿದು ಬಂದವರಿಗೆ ಅಶನವೀಯಲು ಬೇಕು | ಶಿಶುವಿಗೆ ಪಾಲ್ಪೆಣ್ಣೆ ನಡಿಸಬೇಕು || ಹಸನಾದ ಭೂಮಿಯನು ಧಾರೆಯೆರೆಯಲು ಬೇಕು | ಪುಸಿಯಾಡದಲೆ ಭಾಷೆ ನಡಿಸಬೇಕು || ೧ || ಕಳ್ಳತನಗಳ ಮಾಡಿ ಒಡಲು ಹೊರೆಯಲು ಬೇಡ | ಕುಳ್ಳದ ಸ್ಥಳದಿ ಕುಟಿಲ ಕೃತ್ಯ ಬೇಡ | ಒಳ್ಳೆಯವನಾನೆಂದು ಬಲು ಹೆಮ್ಮಿಲಿರಬೇಡ | ಬಾಕ್ಸಿ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ನೀವಂಬ ಕೆಡಬೇಡ || ೨ || ದೊರೆತನವು ಬಂದಾಗ ಕೆಟ್ಟ ನುಡಿಯಲಿ ಬೇಡ | ಸಿರಿ ಬಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೆರೆಯಬೇಡ || ಸಿರಿವಂತನಾದರೆ ನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವನ | ಚರಣಕಮಲವ ಸೇರಿ ಸುಖಿಯಾಗು ಮನುಜಾ || ೩ ||

೨ ರಾಗ ಮುಖಾರಿ, ಝಂಪೆ

ತರು ಸಂಗಡಬಾಹೋರಿಲ್ಲ | ನಾರಾಯಣನ ನಾಮನೆರೆಬಾಹೊದಲ್ಲದೆ || ಪಲ್ಲ || ಗುರುಬಂಧು ಬುಧಜನರು ನಿಂತಗ್ನಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ | ಕರಹಿಡಿದು ಧಾರೆಯನೆರೆದುಕೊಂಡು || ತರುಣ ಪ್ರಣಯನ ಹರಣ ಹೋಗಲು ತಾ

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಮಂತನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಏನು ಪರಿಣಾಮವಾಯಿತೋ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಕನಕಪ್ಪನ ಎದುರಿಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತು:—‘ಸ್ವಾಮಿ! ದಾಸರೇ! ನೀವು ಇನ್ನು ಎಂಟುವಿದವರ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಹರಿಕೀರ್ತನಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸಬೇಕು’ ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಕನಕಪ್ಪನಿಗೆ ಅತೀವ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಇದೇ ಈಗ ಒಂದೆರಡು ತಾಸುಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೇವಲ ಮೋಹಪರವಶನಾಗಿ ದಾಸರನ್ನು ದಬ್ಬಿರೆಂದು ಹೇಳಿದ ಯಜಮಾನನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ

ಕಂಡು | ಬರುವದಕ್ಕಂಜಿದಾರುಗತಿಯೆಂಬುವಳು ||೧|| ಮನೆಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಧನಕೆ ಬಡಿದಾಡುವರು | ಧನಕಾಗಿ ನಿನ್ನನೆ ನಂಬಿಹರು || ಅನುಮಾನವ್ಯಾಕೆ ಜೀವನತೊಲಗಿದಾಪ್ತನಾದಿ | ಮುನ್ನೊಂದು ಅರಗಳಿಗೆ ನಿಲ್ಲಗೊಡರು ||೨|| ಸುತ್ತಲೆ ಕುಳ್ಳಿದ ಮಿತ್ರಬಾಂಧವರೆಲ್ಲ | ಹೊತ್ತು ಹೋಯಿತು ಹೊರಗೆ ಹಾಕೆನ್ನುವವರು || ವಿತ್ತದಾಸಾಂಕಿತ ಅತ್ತತ್ತ ಈ ದೇಹ | ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೊಯ್ದು ಅಗ್ನಿಯೊಳು ಬಿಸುಟುವರು || ೩ ||

....

ಹರಣ ಹಿಂಗದ ಮುನ್ನ ಹರಿಯ ಸೇವೆಯ ಮಾಡಿ | ಪರಗತಿಗೆ ಸಾಧನವ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ || ಕರುಣನಿಧಿ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವನ | ನಿರುತದಲಿ ನೆನೆನೆನೆದು ಸುಖಿಯಾಗೋ ಮರುಳೆ ||೪||

೩ ರಾಗ ಮುಖಾರಿ-ಝಂಪೆ

ಇರಬಂದುದಿಲ್ಲ ಸಂಸಾರ | ಅರಿತು ಶ್ರೀಹರಿಗುಣವ ಭಜಿಸುವದು ಸಾರ ||೫|| ಧರೆಯನಾಳಿದ ತ್ರಿಶಂಕು ದೊರೆತಾನೆಲ್ಲಿ | ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೆಲ್ಲಿ || ಶರಧಿ ಮಧ್ಯದಲಿದ್ದ ರಾವಣಾಸುರನೆಲ್ಲಿ | ಸ್ಥಿರವುಳ್ಳ ಕಾರವರು ಪಾಂಡವರು ಎಲ್ಲಿ ||೧|| ದಶರಥ ಮೊದಲು ಷೋಡಶರಾಯರುಗಳೆಲ್ಲ | ಅಸಹಾಯ ಶೂರರು ವೀರವಿಕ್ರಮರೆಲ್ಲಿ || ವಸುಧೆಯೊಳಗಿದ್ದ ಹದಿನಾರುಸಾವಿರವೆಲ್ಲಿ | ಸುಶರೀರನೆನಿಸಿದಾ ಅಭಿಮನ್ಯು ತಾನೆಲ್ಲಿ ||೨|| ಈ ಪರಿ ಈ ಧರೆಯನಾಳಿ ಹೋದವರೆಷ್ಟು | ಈ ಪರಿಯ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಎಷ್ಟು || ಈ ಪರಿ ಹರಬ್ರಹ್ಮರಾದವರು ತಾವೆಷ್ಟು | ಶ್ರೀಪತಿಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವನನ್ನೇ ಭಜಿಸೋ ||೩||

ಅತ್ಯುದಾರಿಯಾಗಿ, ಎದುರಿಗೆ ಲೀನತೆಯಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅನಂದಾಶ್ರುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಹತ್ತಿದನು. ಹರಿನಾಮ ಮಹಿಮೆಯು ಇನ್ನೆಂಥಾದ್ದೋ! ಅದನ್ನು ಯಾರು ಹೇಳಬಲ್ಲರು? ಕನಕಪ್ಪನ ಅದರೋಪಚಾರಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ಶ್ರೀಮಂತನು ತನ್ನ ಇತರ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟನು. ಕುಳಿತಾಗ-ನಂತಾಗ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಕೇಳುವದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಎಂಟು ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ದಾಸರಿಗೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಂಭಾವನೆ ಮಾಡಿ ಅವರಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ನೋಡಿದರೋ! ಸಾಧುಸಮಾಗಮವು ಹೇಗಿದೆ? ಅಂತೆಯೇ ದಾಸರು:—

“ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೂಡೆ ಅಧಿಕ ಸ್ನೇಹದರಿಂತ | ಸುಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೂಡೆ ಜಗಳವೇ ಲೇಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೨ನೆಯ ಕಥೆ—ಭಗವದ್ವರ್ತನ.

ಕನಕಪ್ಪನು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಿರಲು, ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಅವರು ಕನಕನ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಪರಮಾವಧಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕರೆಯಿಸಿದರು. ಗುರುಗಳು ಏನಪ್ಪಣೆ ಮಾಡುವರೋ, ಎಂದು ಕನಕನು ಕುತೂಹಲಗೊಂಡು ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಿಂತನು. ಅವರು ಇಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದರು:—“ಅಯ್ಯಾ ಕನಕಾ! ನೀನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಮಗೊಮ್ಮೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ತೋರಿಸಬೇಕು” ಕನಕನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದನು; ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಅಪ್ಪಣೆ. ಅಹಾ! ಶ್ರೀಗಳವರು ಎಂಥ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರಲ್ಲಾ! ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ನೆರವೇರಿಸೇನು?” ಎಂಬುದಾಗಿ ಹಲವು ಆಲೋಚನೆಗಳು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದವು. ಆಗ ಅವನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿ:—“ಸ್ವಾಮಿ, ಗುರುಗಳೇ! ಈ ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೆಷ್ಟರವನು? ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇನು? ಜಗಜ್ಜಾಲಕನಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೂಡ ಲೀಲಾವಿನೋದವಾಡುತ್ತಿರಲು, ಪಾಪರನಾದ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿದಿರಿ? ನಾನೇನೋ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ;

ಆದರೆ ಆತನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತೋರಿಸಿಯೇ ತೀರುವೆನೆಂಬ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಮೆರೆಯಿಸಲಾರೆನು. ಗುರ್ವನುಗ್ರಹವಿದ್ದಂತಾಗಲಿ.” ಎಂದು ನುಡಿದು, ತದೇಕ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ನಾಲವಾರು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಒಂದು ದಿವಸ ಶ್ರೀಗಳವರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಗಂಧಮಾಲಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತ ಮಾಡುವ ಸಮಯ. ಗಂಡಸರು ಹೆಂಗಸರು ಅನೇಕರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮಡಿಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಶಿಷ್ಯರು ಮಹಾನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ತಂದಿಡುವ ಭರದಲ್ಲಿ ‘ಸರಿಯಿರಿ-ಮುಟ್ಟೀರಿ’ ಎಂದು ಗದ್ದರಿಸುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದರು. ಇಂಥ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಿ-ಟೊಪ್ಪಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಮೈಮೇಲೆ ರತ್ನ ಖಚಿತವಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಹೇರಿಕೊಂಡು, ಅಂಬೇಗಾಲಿಡುತ್ತ, ಮುಗುಳು ನಗೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮಗುವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುವದೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ದೂರ ಸರಿಯ ಹತ್ತಿದರು. ‘ಯಾರ ಮಗುವಿದು? ಬೇಗನೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಿರೆ’ಂದು ಕೂಗ ಹತ್ತಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅದು ಶ್ರೀಗಳವರ ತೀರ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಇನ್ನೇನು, ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದರೆ ಅವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಯೇ ಬಿಡುವದು. ಮುಂದೇನು ಗತಿ? ಕೂಸನ್ನು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವವರು ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ‘ಯಾರ ಮಗು ವೋ, ಇದನ್ನು ಹೀಗೇಕೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವರೋ?’ ಎಂಬದಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಒದರಾಡಹತ್ತಿದರು. ಆ ಧ್ವನಿಗೆ ಕೂಸು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ದುಡುಕುಡನೆ ಪಾಯಸದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಯಿಕ್ಕುತ್ತ ಬಂದ ಹಾದಿಯಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಆಗಂತೂ ಜನರ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನು ಹೇಳಲಾಸಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ನೂ ಅಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಹೋಯಿತೆಂದೇ ಕೂಗಾಟ; ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಗಳವರು ಮಾತ್ರ ಮಗುವಿನ ಆಟವನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡಿ ನಗಹತ್ತಿದರು. ಕನ ಕನ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯೇ ಇಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಬಂದಿರುವನೆಂಬ ವಿಷಯವು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದು ಹೋಯಿತು. ಮಗುವಿನ ರೂಪವನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ, ಅದರ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದಿಂದ ಹೊರಟರು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೃಷ್ಣನೇ ಬಂದಿರಲು, ಕೃಷ್ಣಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡುವದೇ ನಂದು ಶ್ರೀಗಳವರ ಯೋಚನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಇದು

ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಮೈಲಿಗೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಗಳವರು ಎದ್ದು ಹೋದರೆಂದೂ ಆ ಮಗುವಿನ ಪಾಲಕನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಶಾಸನ ಮಾಡುವರೆಂದೂ ಮನದಲ್ಲಿ ಗುಣಿಸುತ್ತ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮಗುವು ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದಂತೆ ತಿರುತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತ. ನೆಟ್ಟಗೆ ಹೊರಗೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಕನಕಪ್ಪನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಕೂಡಲೆ ಕನಕಪ್ಪನು ಎದ್ದು ಮಗುವಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ವಂದಿಸಿ, ಹರಿಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಪಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು. ÷
ಎಲ್ಲರೂ ಬೆರಗಾದರು. 'ಇದೇನು ದೇವರ ಮಾಯವೋ!' ಎಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಮಗುವಿನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಗುವು ಇಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕನಕನೊಬ್ಬನು ಕುಣಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಸೋಜಿಗವಾಯಿತು. ಗುರುಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು! ಅದರ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು. ಶ್ರೀಗಳವರು ಕನಕನನ್ನು ಮನದಣಿಯಾಗಿ ಹೊಗಳಿ, ಮಗುವು ಕೈಯೊಂದ ಪಾಯಸದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ

÷ ರಾಗ—ಪೂರ್ವಿ, ಏಕತಾಳ

ಮಗುವು ಕಾಣೆರಯ್ಯಾ | ಮಾಯದ ಮಗುವು ಕಾಣೆರಯ್ಯಾ | ಸುಗುಣವಾದಿರಾಜರೆ ಮೂಜಗವನು ತನ್ನ ದರದೊಳಿಟ್ಟು ||ಪಲ್ಲ||

ಮಾಯಾಪೂತನಿಯ ಕೊಂದು | ಕಾಯವ ಕೆಡಹಿ ಶಕಟನ್ನ | ಸಾಯಬಡಿದು ಧೇನುಕನ ವೃಷಭಾಸುರನಾ|| ನೋಯ ನೋಡದೆಮುಳಾಜುನರಿಗೆ | ಸಾಯುಜ್ಯವನೆ ಇತ್ತು ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ತಾಮಣ್ಣುಮೆದ್ದು ಮೆದ್ದು ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ತೋರಿಸಿದಾ ||೧||

ಏಕಾರ್ಣವಾಗಿಯೆ ಸಕಲಲೋಕವು | ಅಕಾರವಳಿಯೆ ಏಕಮೇವ ದ್ವಿತೀಯವೆಂಬಾಗಮಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ | ಶ್ರೀಕರಾಂಬುಜದಿಂ ಪಾದಾಂಗುಲಿಯ ಹಿಡಿದು ಬಾಯೊಳಿಟ್ಟು | ಶ್ರೀಕಾಂತವಟಿದೆಲಿಯ ಮ್ಯಾಲೊರಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪಡದ ||೨||

ಶ್ರುತಿತಲೆಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದ ಅಚ್ಯುತನು ಭುವನಾದಿಮೂರ್ತಿರತಿಪತಿ ಹಿತನು ಶೇಷಾದ್ಯಾರಾಧ್ಯನು || ಸ್ತಿತಿಗಧಿಕನೆನಲಾಪುರದ ಪತಿವೈಕುಂಠ ಕೇಶವನು | ಯತಿಯೆ ನೀನೋಡಯ್ಯ ಶರಣಾಗತನ ತೊಡೆಯಿಂ ಮಾಯವಾದ ||೩||

ಶಂಖ-ಚಕ್ರದ ಗುರುತುಗಳು ಮೂಡಿದ್ದವು. ಜನರು ಹಾಹಾರಿ ನಿಂತರು! ಅಗ ಅವರಿಗೆ ಬೋಧವಾಯಿತು. ‘ಅಯ್ಯೋ! ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲು, ಬುದ್ಧಿಗೇಡಿಗಳಾದ ನಾವು ಆತನನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋದೆವಲ್ಲಾ!’ ಎಂದು ಮರುಗಹತ್ತಿದರು. ಕನಕನ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಹತ್ತಿದರು.

ಮುನಿಗಳು ಮನದಲ್ಲಿ ನುತಿಸಲರಿಯದ ಮಹಾಮಹಿಮೆ ನಿನ್ನ |

ಉಪನಿಷದಗಳು ನುತಿಸಲರಿಯದ ಮಹಾಮಹಿಮೆ ನಿನ್ನ |

ಸಕಲ ಕೃತುರಾಶಿಗಳು ತುತಿಸಲರಿಯದ ಮಹಾಮಹಿಮೆ ನಿನ್ನ |

ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಜೋಗುಳಾಡುವ ನೊಲೆಯಾಡುವ ಮೊಗನೋಡುವ
ಗೋಪೀದೇವಿಯ ಪುಣ್ಯವೆಂಥಾದ್ದೊ ಅಚಲಾನಂದ ವಿಠಲಾ ||

ಎಂಬ ದಾಸೋಕ್ತಿ ಯಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡುಕೊಂಡು
ವಿನೋದವಾಡಿದ ಕನಕನ ಪುಣ್ಯವು ಇನ್ನೆಂಥಾದ್ದಿರಬೇಕೋ!

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕನಕನು ಭರತಖಂಡದೊಳಗಿನ ಯಾವತ್ತು ತೀರ್ಥ-ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಚರಿಸುತ್ತ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು. ಈತನ ದೇವರ ನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾನೇಕ ಚಿತ್ರಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿ ರೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವು. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾವುಗನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೋರಿಸುವದು ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೆರಡನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸುವೆವು.

೧ ರಾಗ-- ಕಲ್ಯಾಣಿ, ಝಂಪೆ.

ಏನೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿ ಸ್ತುತಿಸಲೊ ದೇವಾ | ನಾನೇನು ಬಲ್ಲೆ ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಗಳ ಘನವಾ ||ಪಲ್ಲ|| ಹರಿಮುಕುಂದನು ನೀನು | ನರಜನ್ಮಗಳು ನಾನು | ಪರಮಾತ್ಮನೀನು ಪಾ | ಮರನು ನಾನು || ಗರುಡುಗಮನು ನೀನು | ಮರುಳುಪಾಪಿಯು ನಾನು | ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯು ನೀನು | ತಿರುಕನು ನಾನು ||೧||

ಸ್ವಾಹಾಕಾರ ಖಂಡನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದಾಸಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಚಿತ್ರವಿದು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು:—“ಕುರುಡನಾಯಿ ಸಂತೆಗೆ ಬಂತಂತೆ! ಅದು ಯಾತಕೆ ಬಂತೋ||” ಎಂಬ ಪದದಿಂದಲೂ-
ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರವರು:—“ನಾನೆಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಯು ನಾನೆಲ್ಲಿ ಸುಜನ | ಹೀನ

ವಿಷಯಗಳುಂಟು ಶ್ವಾನನಂತಿರುನೆ” || ಎಂಬ ಪದದಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಹಂಕಾರ
ಖಂಡನ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಕಂಡುಬರುವದು. ಗುರುಭಕ್ತನಾದ ಈತನಾ-
ದರೂ ಅವರ ಅನುಕರಣವನ್ನೇ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಚಿತ್ರ
ವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವನು.

೨ ರಾಗಪೂರ್ವಿ—ಏಕತಾಳ

ಮಗುವು ಕಾಣೆರಯ್ಯಾ | ಮಾಯದ | ಮಗುವು ಕಾಣೆರಯ್ಯಾ || ಪಲ್ಲ ||
ಇದರಲ್ಲಿ ಕನಕಪ್ಪನ ಭಕ್ತ್ಯಾತಿಶಯದ ಚಿತ್ರವು ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರು
ವದು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಆತನು ಯಾವಾ
ಗಲೂ ಎದುರಿಗೇ ಇರುವನು. ಶೃತಿ-ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗು
ವವು ಎಂಬುದೇ ಇದರಲ್ಲಿಯ ಚಿತ್ರ. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ರಾಮ ಶಬ್ದ
ವನ್ನು ಅರಿಯದಂಥ ಪಾಮರನಿಂದ ಇಂತಹ ವೇದವಾಣಿಯು ಹೇಗೆ ಹೊರ
ಟೀತು? ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳಂಥವರಿಂದಲೂ ಹೇಗೆ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂ-
ಡಾನು?

೩ ರಾಗ ಕಾಂಬೋ:—ದಿಝಂಪೆ.

ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ನಾಮದ ಬೀಜವನು ನಾಲಿಗೆಯ | ಕೂರಿಗೆಯ
ಮಾಡಿ ಬಿತ್ತಿರೈಯ್ಯಾ || ಪಲ್ಲ ||

ಜ್ಞಾನಹೀನರಾದವರೂ ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸಿ
ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಲೆಂಬ ಉದಾತ್ತ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳ ಕರುಣಾರಸದ ಚಿತ್ರವಿದು.

೪ ರಾಗ ಕೇದಾರಗೌಳ, —ಅಷ್ಟತಾಳ

ಬಂದಿದೆ ದೂರು ಪಾಂಡವರ್ಗೆ | ಕೊಂದಿರುವರು ಕಾರವರನೆಂಬ ಅಪ
ಕೀರ್ತಿ || ಪಲ್ಲ ||

ರಾಗ ಮುಖಾರಿ:—ಝಂಪೆ.

‘ಬೊಂಬೆಯ ಆಟವನಾಡಿಸಿದನು ಭಾರತವಾ | ಅಂಬುಜಭವಾದಿ ಅನು
ರೇಂದ್ರರೀಕ್ಷಿಸಲು || ಪಲ್ಲ ||

ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತೆಗೆದ ಚಿತ್ರವಿದು. ಪಂಚಮವೇದ
ವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಭಾರತದಂಥ ಉದ್ಘೋಷವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಬೇಕಾದರೆ ಭಗವ
ದನುಗ್ರಹದಿಂದುಂಟಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಆಗಲಾರದು.

೫ ರಾಗ ಕಾಂಬೋದಿ,—ರೂಪಕ

ಸಹಜವೀ ನುಡಿಯು ಸಟೆಯ ಮಾತಲ್ಲ | ಮಹಿಯೊಳಗೆ ಪೇಳುವೆನು
ವಿಹಿತವಾಕ್ಯಗಳಾ || ಪಲ್ಲ || ಶ್ರುತಿ-ಶಾಸ್ತ್ರ-ಪುರಾಣವೋದುವವನೇ ಶೂದ್ರ |
ಅತಿಥಿಗಾದರಿಸುವನೆ ಅತಿ ಲುಬ್ಧನು || ಪ್ರತಿದಿವಸ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡು
ಪವ ಪಾಪಿ | ಪತಿಯಾಜ್ಞೆಯಿಂದಿಹಳೆ ಪರಮಘಾತಕಿಯು || ೧ ||

ರಾಗ ಮಧ್ಯಮಾವತಿ:—ಝಂಪೆ.

‘ಕಲಿಯೇರಿ ಬಂತು ನಾ ಕಡೆಹಾಯ್ದುದೆಂತಯ್ಯಾ | ಜಲಜಲೋಚನ
ಎನ್ನ ಸಲಹಬೇಕಯ್ಯಾ’ ||ಪಲ್ಲ||

ಲೋಕಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಜನರ ಅಂತರಂಗ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ರೇಖಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳಿವು.

ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದ ಪದಗಳೆಲ್ಲ (ಉಡುಪಿ ಪಾವಂಜಿ ಗುರುರಾಯರು
ಛಾಪಿಸಿದ ಕನಕದಾಸನ ಕೀರ್ತನೆಗಳು) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇರುವವು.

[೩ನೇ ಭಾಗ]

ತಮವಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಕಟ್ಟಿ | ಯನುಗೊಳಿಸದಾರುರಸ
ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಭಿತ್ತಿಯೊಂ | ದಿನಿಸಿಲ್ಲದತಿ ಚಿತ್ರಮಂ ರೂಪುಮೋರದೆಡೆಯೊಳಾ
ಪಲವಲಂಕಾರಮಂ || ಮನೆಯಿಲ್ಲದರ್ಥಸಂಚಿತವನುಂ ಮೇರೆಯಿಂದ | ದನುಪ
ಮಕ್ರಿಯೆಗಳಂ ನಡೆಯಿಪ ಕವೀಶ್ವರರ | ಘನತೆಯಿಂ ಬಣ್ಣಿಸುವರಾರಾನೆ
ಹೋದುದೆ ಬೀದಿಯಿಲ್ಲವೆ ಜಗದೊಳು || ೧ ||

(ನಂದೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ)

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಯಥಾಮತಿ ಕನಕದಾಸನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆತನ ಕಾಲವಿಚಾರ, ಗ್ರಂಥಗಳು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತುಸಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿವೇಚಿಸಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಗ್ರಂಥಗಳು.

ಇತರ ಹರಿದಾಸರಂತೆ ಈತನು ದಾಸನಾಗಿ ಬರಿಯ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದನು. ಇದರಿಂದ ಅವನ ಹೆಸರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕವಾಗಿರುವದು. ಕನ್ನಡ ವಾಚ್ಛಯದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಪಂಡಿತರಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳು ರಾಜಾಶ್ರಯದಿಂದಲೋ ಲೋಕಾಶ್ರಯದಿಂದಲೋ ಬಹಳ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು. ಈತನಾದರೋ ಓದು-ಬರಹಗಳನ್ನು ಕೂಡಾ ಕಲಿಯದೆ, ಯಾರ ಆಶ್ರಯವನ್ನೂ ಹೊಂದದೆ, ಶ್ರಮಪಡದವನಂತೆಯೇ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ವರ ಕವಿಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ. ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳೆಂದರೆ:— ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ, ನಳಚರಿತ್ರೆ, ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆ, ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ಸೈಸಿಂಹಸ್ತವ ಎಂಬವು.

ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ:—ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲಿ-ಯಾಕೆ ಬರೆದನೆಂಬುದನ್ನು ೧೯ನೆಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸಾಂಗತ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ೪೨ ಸಂಧಿಗಳೂ ೨೭೦೫ ಪದ್ಯಗಳೂ ಉಂಟು. ಇದರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು:—

ಹರಿಶರಣರ ಪೆರ್ಚು ಬುಧ ಜನರಿಗೆ ಮೆಚ್ಚು | ದುರಿತಾಟವಿಗೆ ಕಾಳ್ಕಿಚ್ಚು ||

ವಿರಹಿಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚು ವೀರಗೆ ಪುಚ್ಚು ಕೇ | ಕ್ಷರಗಿದುತನಿ ಬೆಲ್ಲದಚ್ಚು ||
ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದು ಸುಮ್ಮನೆ ಡಂಭಾಚಾರಕ್ಕಲ್ಲ; ಕವಿಸಾಂಪ್ರದಾಯವೂ ಅಲ್ಲ; ಸ್ವಾಹಂಕಾರವಂತೂ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವಾಗಿರುವದು. ಅದಷ್ಟು ತಿಳಿಗನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೇ ತಕ್ಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಣನಾಭಾಗವೂ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾಗುವಂತೆ ಬಹು ಕುಶಲತೆಯಿಂದ ರಚಿಸಿದ ಕವಿಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊಗಳಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಸರಿ. ಇಂಥ ಅಪೂರ್ವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಒಂದೇ ಒಂದು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಓದಿ ಅದರ ಸವಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ವಿನಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವು

ಇದನ್ನು ಮೈಸೂರ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾವ್ಯಕಲಾನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ.

ನಳಚರಿತೆ:—ಇದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಳಮಹಾರಾಜನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಭಾಮಿನೀ ಪಟ್ಟದಿಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೯ ಸಂಧಿಗಳೂ ೪೮೧ ಪದ್ಯಗಳೂ ಉಂಟು. ಇದರ ವರ್ಣನಾಭಾಗವಾದರೂ ಬಹು ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕವೂ ಕಾವ್ಯಕಲಾನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವದು.

ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ:—ಇದೊಂದು ಭಾಮಿನಿ ಪಟ್ಟದೀ ಗ್ರಂಥವು. ೧೫೬ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕವಿಯು:—ರಾಮಧಾನ್ಯ ಅಂದರೆ ರಾಗಿಯ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಬಹಳ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ 'ನರೆದಲೆಗೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತೆಂದೂ ಮುಂದೆ ರಾಮದೇವರು 'ರಾಘವ' ಎಂಬ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟದ್ದರಿಂದ 'ರಾಗಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದಿತೆಂದೂ ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ತಿಳಿಯುವದು.

ಇದರ : ಕಥಾಸಾರಾಂಶವು ಹೀಗಿದೆ:—ರಾಮಣವಧೆಯ ನಂತರ ರಾಮನು ಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳ ರುಚಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವರ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತರಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಲು, ನರೆದಲೆಗೆ, ನೆಲ್ಲು, ಹಾರಕ, ಬರಗು, ಜೋಳ, ಕಂಬು, ಸಾವೆ, ನವಣೆ, ಗೋದಿ ಈ ನವಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತಂದು ಸುರಿದರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ

ಯಾವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಕೇಳಲು, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ನರೇಂದಲಿಗನಿಗೂ ವ್ರೀಹಿಗೂ ವಾಗ್ವಾದವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಇವುಗಳ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಎರಡನ್ನೂ ಆರು ತಿಂಗಳು ನೆರೆಯಲ್ಲಿಡಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಬಳಿಕ ಗಾತುಮನು ಅವುಗಳನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ರಾಮಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು, ಇಂದ್ರನು ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡಿ:-ನರೇಂದಲಿಗನು ಸಾರಥ್ಯದಯವೆಂದೂ ವ್ರೀಹಿಯು ನಿಸಾರವೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ ನರೇಂದಲಿಗನಿಗೆ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅದನ್ನು ಕರೆದು ರಾಘವ ಎಂಬ ತನ್ನ ಚರಿಸರನ್ನು ಕೊಡಲು, ವ್ರೀಹಿಯು ನಾಚಿಕೊಂಡು ಶಿರವ ಬಾಗಿಸಿತು.

(ಕವಿಚರಿತ್ರ -- ದ್ವಿತೀಯ ಸಂಪುಟ)

ವರಕವಿಯಾದ ಕನಕದಾಸನ ಇಂಥ ಅಪೂರ್ವ ಗ್ರಂಥವು ಈ ವರೆಗೂ ಅಚ್ಚಾಗದೆ ಇರುವುದು ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೇಡಿತನದ ಲಕ್ಷಣವೇ ಸರಿ.

ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ-ಇದು ಭಾಮಿನೀಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿದೆ. ೧೦೦ ಪದ್ಯಗಳುಂಟು. ಇದು ನೀತಿ-ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಬೋಧಿಸುವದು.

ನೃಸಿಂಹಪ್ರವ:-ಇದು ಸಾಂಗತ್ಯ ಗ್ರಂಥ. ೯೭ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ; ಕನಕದಾಸ ಕೃತವಾಗಿರಬಹುದು.

(ಕವಿಚರಿತ್ರ)

ದೇವರ ನಾಮಗಳು:-ಕನಕದಾಸನು ಆದಿಶೇಷ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ಕುಲದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಆ ಮುದ್ರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಅನೇಕಾನೇಕ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವನು. ಇವು ತಾಳ-ಲಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೂ, ಭಕ್ತಿಜನಿತವಾಗಿಯೂ, ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿಯೂ, ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇರುವವು. ಅದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರೂ-ಹೆಂಗಸರೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಪದ್ಯಗಳ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯುವದು ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಬಹುದು. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ 'ಕನಕನ ಕವಡು' 'ಕನಕಪ್ಪನ ಮುಂಡಿಗೆ' ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಯುಂಟಾಗಿರುವದು. ಇಂಥ ಒಂದೆರಡು ಮುಂಡಿಗೆಗಳನ್ನು ನಾಚಕರಿಗೋಸ್ಕರ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇವೆ.

ಕಾಲವಿಚಾರ.

ಈತನು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 'ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವ್ಯಾಸಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿ ಸಿದ ಕವಿವರರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸನ ಕಾಲವು ೧೪೩೦ ಎಂತಲೂ ಕುಮಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಕಾಲವು ೧೫೦೦ ಎಂತಲೂ ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವುದು. ಅಂದಮೇಲೆ ಈತನು ೧೫೦೦ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈಚೆಯವನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಈತನು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿನ ಸಂಚರಿಸಿದುದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವಿಷಯವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಿಜಯನಗರದ ಕೃಷ್ಣರಾಯ (೧೫೦೯-೧೫೨೯) ಅಚ್ಯುತರಾಯರ (೧೫೩೦-೧೫೪೨) ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಅಚ್ಯುತರಾಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ತರಾದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದದ್ದರಿಂದಲೂ ಕನಕದಾಸನು ಆ ಕಾಲದವನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಇದು ಅಲ್ಲದೆ—

ಶ್ರೀ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ೧೫೩೮ ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದರಂತೆ. ಇವರು ಕನಕದಾಸನನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವರು. (೨ನೇ ೩ನೇ ಕಥೆಗಳ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯ ನೋಡಿರಿ.)

ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಈತನ ಕಾಲವನ್ನು ೧೫೫೦ ಎಂದು ಊಹಿಸಿರುವರು. ಕೆಲವರು ಈತನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಶಕ ೧೭೩೫ನೇ ಆನಂದನಾಮ ಸಂವತ್ಸರವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಇದು ಸುಳ್ಳೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಈತನು ೯೮ ವರ್ಷದವನಾಗಿ ದೇಹವಿಟ್ಟನೆಂದು ಐತಿಹ್ಯವುಂಟು.

ಕಡಿತನಕ ದೇವತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲಕಳೆದನು. ಕಡೆಗೆ ಈ ಜಡದೇಹವು ಅವನಿಗೆ ಬೇಸರವಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು ದೇವರಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ:—“ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೃತ್ಯಮಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೆ”ಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಭಕ್ತರ ಭಿದೆಯು ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಕೂಡಲೆ ದೇವರು ಬಾಯ್ತೆರೆದನಂತೆ. ಕನಕನು ಆತನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದನಂತೆ. ಆಹಾ! ಕನಕದಾಸನು ಮಾನವ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಆತನು ಇಂದಿಗೆ ಧನ್ಯನು, ಮಾನ್ಯನು, ಪವಿತ್ರನು!

ಕಾಗಿನೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಆದಿಕೇಶವ ಮೂರ್ತಿಯ ಗದ್ದಿಗೆಯ ಕೆಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇವೊತ್ತಿಗೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯಿದ್ದು. ಅದನ್ನೇ ಕನಕ ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ನಾಮಾವಳಿ ಪದ.

(ರಾಗ ಹರಿಕಲ್ಯಾಣಿ-ಆದಿತಾಳ)

ಈಶ ನಿನ್ನ ಚರಣಭಜನೆ | ಆಶೆಯಿಂದ ಮಾಡುವೆನು | ದೋಷರಾಶಿ
ನಾಶ ಮಾಡು | ಶ್ರೀಶಕೇಶವಾ || ಪಲ್ಲ || ಶರಣು ಹೊಕ್ಕಿನಯ್ಯ ಎನ್ನ | ಮರಣ
ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ || ಚರಣಸ್ಥರಣೆ ಕರುಣಿಸಯ್ಯ ನಾರಾಯಣಾ || ೧ ||
ಶೋಧಿಸೆನ್ನ ಭವದ ಕಲುಷ | ಬೋಧಿಸಯ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಎನಗೆ || ಬಾಧಿಸುವ
ಯಮನ ಬಾಧೆ | ಬಿಡಿಸು ಮಾಧವಾ || ೨ || ಹಿಂದನೇಕ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ |
ಬಂದು ಬಂದು ನೊಂದೆ ನಾನು || ಇಂದು ಭವಬಂಧ ಬಿಡಿಸೋ | ತಂಜಿ
ಗೋವಿಂದಾ || ೩ || ಭ್ರಷ್ಟನೆನಿಸಬೇಡ ಕೃಷ್ಣ | ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಬೇಡಿ
ಕೊಂಬೆ || ಶಿಷ್ಟರೊಡನೆ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟ | ಬಿಡಿಸು ವಿಷ್ಣುವೆ || ೪ || ನೊದಲು
ನಿನ್ನ ಪಾದಪುಜೆ | ಮುದದಿ ಮಾಡುವೆನು ನಾನು || ಹೃದಯದೊಳಗೆ ಅಡಗಿ
ಸಯ್ಯ | ಮಧುಸೂದನಾ || ೫ || ಕವಿದುಕೊಂಡು ಇರುವ ಪಾಪ | ಸವಿದು
ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ || ಜವನ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸು | ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾ || ೬ ||
ಕಾಮಜನಕ ನಿನ್ನ ನಾಮ | ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪಾಡುವಂಥ || ನೇಮ ಎನಗೆ
ಪಾಲಿಸಯ್ಯ | ಸ್ವಾಮಿ ಪಾಮನಾ || ೭ || ಮದನನಯ್ಯ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ |
ವದನದಲ್ಲಿ ಒದರುವಂತೆ || ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸದನ ಮಾಡು | ಮುದದಿ ಶ್ರೀ
ಧರಾ || ೮ || ಹುಸಿಯನಾಡಿ ಹೊಟ್ಟೆಹೊರೆವ | ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಸಿಕನೆಂದು ||
ಕುಸಿಯ ಹಾಕದೀರಯ್ಯ | ಹೃಷೀಕೇಶವಾ || ೯ || ಬಿದ್ದು ಅಬ್ಬಿಯೊಳಗೆ
ನಾನು | ವದ್ದುಕೊಂಬಿನಯ್ಯ ಭವದಿ || ಗೆದ್ದುಪೋಪ ಬುದ್ಧಿಶೋರೊ |
ಪದ್ಮನಾಭನೆ || ೧೦ || ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧ ಬಿಡಿಸಿ ನಿನ್ನ | ನಾಮ ಜಹ್ನಿಯೊಳಗೆ
ನುಡಿಸು || ಶ್ರೀ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ | ದಾಮೋದರಾ || ೧೧ || ಪಂಕ
ಜಾಕ್ಷ ನೀನೆ ಎನ್ನ | ಮಂಕು ಬುದ್ಧಿ ಬಿಡಿಸಿ ನಿನ್ನ || ಕಿಂಕರಾನ ಮಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳೊ | ಸಂಕರುಷಣಾ || ೧೨ || ಏಸು ಜನ್ಮ ಬಂದರೇನು | ದಾಸನಾಗಲಿಲ್ಲ
ನಾನು || ಘಾಸಿಮಾಡದೀರು ಇನ್ನು | ವಾಸುದೇವನೆ || ೧೩ || ಬುದ್ಧಿಕೂನ್ಯ

ವಾಗಿ ಎನಗೆ | ಕದ್ದ ಕಳ್ಳನಾದೆ ನಿನಗೆ || ತಿದ್ದಿ ಹೃದಯ ಶುದ್ಧ ಮಾಡೋ | ಪ್ರದ್ಯು
ಮ್ನನೆ || ೧೪ || ಚನನಿ ಜನಕ ನೀನೆಯೆಂದು | ಎನುವೆನಯ್ಯ ದೀನಬಂಧು ||
ಎನಗೆ ಮುಕ್ತಿ ಪಾಲಿಸಿಂದು ಅನಿರುದ್ಧನೆ || ೧೫ || ಹರುಷದಿಂದ ನಿನ್ನ ನಾಮ |
ಸ್ಮರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುಪ್ರೇಮ || ಇರಿಸು ಚರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ | ಪುರುಷೋತ್ತ
ಮಾ || ೧೬ || ಸಾಧುಸಂಗ ಕೊಟ್ಟು ನಿನ್ನ | ಪಾದಭಜಕನೆನಿಸು ಎನ್ನ || ಭೇದ
ಮಾಡದೀರು ಇನ್ನು | ಅಧೋಕ್ಷಜಾ || ೧೭ || ಚಾರು ಚರಣ ತೋರಿ ಎನಗೆ |
ಪಾರುಗಾಣಿಸಯ್ಯ ಕೊನೆಗೆ || ಭಾರ ಹಾಕಿರುವೆ ನಿನಗೆ | ನಾರಸಿಂಹನೆ || ೧೮ ||
ಸಂಚಿತಾರ್ಥ ಪಾಪಿಗಳನು | ಕಿಂಚಿದಾದರೀಡದಂತೆ || ಮುಂಚಿತಾಗಿ ಕಳಿಯ
ಬೇಕು | ಸ್ವಾಮಿ ಅಚ್ಯುತಾ || ೧೯ || ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ ಕೊಟ್ಟು ನಿನ್ನ | ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ
ಇಟ್ಟು ಎನ್ನ || ಹೀನಬುದ್ಧಿ ಬಿಡಿಸು ಮುನ್ನ ಜನಾರ್ದನಾ || ೨೦ || ಜಪ-ತಪಾ
ನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದೆ | ಕುಪಧಗಾಮಿಯಾದ ಎನ್ನ || ಕೃಪೆಯ ಮಾಡಿ ಕ್ಷಮಿಸ
ಬೇಕೋ | ಉಪೇಂದ್ರನೆ || ೨೧ || ಮೊರೆಯಯಿಡುವೆನಯ್ಯ ನಿನಗೆ | ಸೆರೆಯ
ಬಿಡಿಸು ಭವದಿ ಎನಗೆ || ಇರಿಸು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರೊಳಗೆ | ಪರಮಪುರುಷ
ಶ್ರೀಹರಿ || ೨೨ || ಪುಟ್ಟಿಸಬ್ಯಾಡಯಿನ್ನು | ಪುಟ್ಟಿಸಿದಕೆ ಪಾಲಿಸಿನ್ನು || ಇಷ್ಟು
ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ನಾನು | ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆ || ೨೩ || ಸತ್ಯವಾದ ನಾಮಗಳನು | ನಿತ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ಪರಿಸುವರಿಗೆ || ಅರ್ಥಿಯಿಂದ ಸಲಹುವ | ಕರ್ತುಕೇಶವಾ || ೨೪ ||
ಮರೆತು ಬಿಡದೆ ಹರಿಯನಾಮ | ಬರೆದು ಒದಿ ಕೇಳಿದರಿಗೆ || ಕರೆದು ಮುಕ್ತಿ
ಕೊಡುವ | ನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವ || ೨೫ ||

* ಸಂಪೂರ್ಣ *

ಪರಿಶಿಷ್ಟ [೮]

ಕನಕಪ್ಪನ ಮುಂಡಿಗೆಗಳು.

೧ ರಾಗ | ಸಾರಾಷ್ಟ್ರ | ಚಾವುತಾಳ |

ಮುತ್ತುಗಳಾ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಾದ ಬಳಿಕಿನ್ನು | ಮತ್ತೊಂದು ಚೋದ್ಯ
ಕೇಳೇ || ಚಿತ್ರದ ಹೂವಿನ ಹವಳಕಾಯಾಗುವ | ಅರ್ಥವ ತಿಳಿದತ್ತಪೇಳಿ||
ಸುಟ್ಟು ಬೀಜವ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆಯಬಾರದ ಕಾಯಿ | ಬೆಟ್ಟದಿ ನಾರವನು ||
ತೊಟ್ಟು ಇಲ್ಲದ ಹಣ್ಣು | ಮುಟ್ಟಿ ಕಾಯ್ವನು ಒಬ್ಬ ಹುಟ್ಟು ಬಂಜೆಯ
ಮಗನು ||೨|| ಒಣಗಿದ್ದ ಮರವೇರಿ ಹಣ್ಣು ಕಾಯನು ಮಗ | ದಣಿಯದೆ
ಮೆದ್ದಿಳಿದಾ || ರಣದಲ್ಲಿ ತಲೆಹೊಯ್ದು ರುಂಡವು ಬೀಳಲು | ಹೆಣನೆದ್ದು
ಕುಣಿದಾಡಿತು ||೩|| ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದಾತನು ಕಂಡು ಪಿಡಿದ ಮೃಗ | ಕೈಯಿಲ್ಲದಾತ
ನೆಚ್ಚಾ || ಮಣ್ಣಿಲಿ ಹೊರಳುವ ಕಾಲಿಲ್ಲದಾತನು | ಗಣ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಪಿಡಿದಾ ||೪||
ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳಿ ಕನಕ ಹೇಳಿದ ಮಾತ | ಎಲ್ಲರೂ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳೇ || ಬೆಳ್ಳೇ
ಕಣ್ಣಿನವಗೆ ತಿಳಿಯಲಾರದ ಮಾತು | ಬಲ್ಲಾದಿಕೇಶವನ ||೫||

೨ ರಾಗ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಿ ಕಾಪಿ | ಮೆಟ್ಟಿತಾಳ |

ಹಲವು ಜೀವನವ ಒಂದೆಲೆ ನುಂಗಿತು | ನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವನು ಬಲ್ಲ
ಈ ಬೆಡಗಾ ||ಪಲ್ಲ|| ಹರಿಯ ನುಂಗಿತು ಹರ ಬ್ರಹ್ಮನ ನುಂಗಿತು | ಸುರರಿಗುಂ
ಟಾದ ದೇವರ ನುಂಗಿತು | ಉರಿಗಣ್ಣ ಶಿವನ ಒಂದೆಲೆ ನುಂಗಿತೊ ದೇವ |
ಹರಿಯ ಬಳಗವ ಒಂದೆಲೆ ನುಂಗಿತು || ೧ || ಎಂಟು ಗಜವ ನುಂಗಿತು ಉಂ
ಟಾದ ಗಿರಿಯ ತಲೆಯ ನುಂಗಿತು || ಕಂಠವ ಪಿಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮನ ನುಂಗಿತಲೊ
ದೇವ | ಎಂಟಾರುಲೋಕ ಒಂದೆಲೆ ನುಂಗಿತು || ೨ || ಗಿಡವ ನುಂಗಿತು ಗಡ
ದೊಡತೊಟ್ಟ ನುಂಗಿತು | ಗಿಡವನ ತಾಯಿ-ತಂದೆಯ ನುಂಗಿತು || ಬೆಡಗ
ಬಲ್ಲರೆ ವೇಳ ದೇವ ಕನಕದಾಸ ಎ | ನ್ನೊಡೆಯಾದಿ ಕೇಶವ ಬಲ್ಲ ಈ
ಬೆಡಗಾ ||೩||

೩ ರಾಗ | ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ | ಮಟ್ಟತಾಳ |

ಮೂರು ಬೀಜವು ಬಿತ್ತಿ ಸಹಜ ಬೀಜವು ತೋರಿ | ರಾಯರಿಗೆ ಒಂದು
ಪಾಲು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಎರಡೂ ||ಪ|| ಕರಿಯಬೀಜಕೆ ಕಾಯಿ ಬಿಳಿಯ ಬೀಜಕೆ
ಬೇರು | ಮತ್ತೊಂದು ಬೀಜಕೆ ಹದಿನೆಂಟು ಬೇರು ||೧|| ರಂಜಕದ ಬೇರಿಗೆ
ರಾಗ ಮೂವತ್ತೆರಡು | ಕುಂಜರದ ಗಮನೆಯ ವೇಳು ಗೋವಿಂದನೇ || ೨ ||
ಐದು ಮಾರಿನಮ್ಯಾಲೆ ಮುದ್ದಿಯ ಕಲಿಸಿ | ದಲೋಲಭವರು ವೇಳ ಸೊಬ
ಗಿನ ಬೆಡಗಾ ||೩|| ಎರಡು ನಂದಿಯ ಹೂಡಿ ಗರುಡತಾ ಹೊಲನೇರಿ ||
ಹೊರಗೆ ಮುಚ್ಚಿ ಕೋಲು ನೆರದಿ ಎಂದು || ೪ || ಹರಿದಾಸರ ಕನಕ ಹಾಕಿದ
ನುಡಿಕೆಯ | ಅದಿಕೇಶವನಾಣೆ ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳಿ ||೫||

೪ ರಾಗ—ಕಲ್ಯಾಣಿ, ಆದಿತಾಳ

ಬಲ್ಲವರು ನೀವು ವೇಳರಯ್ಯ ಭಾವದುರ್ಭಯಾರ್ಥವಿದು || ಎಲ್ಲರಿಗೂ
ಸಮ್ಮತವಾದೀ ನಾಮಾ || ಪಲ್ಲ || ಚಿತ್ತಾನಕ್ಷತ್ರದಲಿ ಪುಟ್ಟಿದಾತನ ಸೊಸೆ |
ಮೃತ್ಯುವೆಂದೆಣಿಸಿ ಹೊರಡಿಸಿದಾತನಾ || ಉತ್ತರಾಯಣ ಮಾವನ ಮಗ
ನೀಳಳುಹಿದನ | ಹೊತ್ತು ಹೋಗದು ಎನಗೆ ತೋರೆ ತರಳಾಕ್ಷೀ || ೧ ||
ಅತ್ತ ಅಣ್ಣನ ಅಗ್ರಜನ ಕೈಯಿಂದ | ಬತ್ತಲೆ ಮಾಡಿ ಸುಲಿಸಿಕೊಂಡಾತನ ||
ಉತ್ತ ಹೊಲದೊಳಗೆ ಹವ್ಯ ತಂಗಿಯ ಕೊಂಡು ಮುತ್ತೈದೆ ಮಾಡಿ ಮೊಮ್ಮ
ಗನ ಪಡೆದಹನು || ೨ || ಉರಿಯುವನ ದಾಸರ ಹೊಳಿ ಉರ್ವಿದಾತನಾ | ಧರೆ
ಯೊಳಗೆ ಮೂವರನು || ಗೆಲಿದು ವಾರ್ತೆಯ ಪಡೆದ | ವರಕಾಗಿ ನೆಲೆಯಾದಿ
ಕೇಸವನ ಮಹಿಮೆಯನು || ೩ ||

೫ ರಾಗ—ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ, ಆಟತಾಳ

ಒಂಬತ್ತು ಹೂವಿಗೆ ಒಂದೇ ನಾಳವು ಚಂದಮಾಮಾ || ಪಲ್ಲ || ತುಂಬಿ
ನಾಳ ತುದಿ ತುಂಬಿ ಭಾನು ಪ್ರಭೆ ಚಂದಮಾಮಾ || ಅ-ಪ || ಕದರುಗಾತರ
ಕಂಭ ತೆಕ್ಕೆಗಾತರ ಹೂವು ಚಂದಮಾಮಾ || ಅನೆಗಾತರ ಕಾಯಿ ಒಂಟಿ
ಗಾತರ ಹಣ್ಣು ಚಂದಮಾಮಾ || ೧ || ಕಾಲಿಲ್ಲದಾತನು ಹತ್ತಿದನಾಮರ
ಚಂದಮಾಮಾ | ಕೈಯಿಲ್ಲದಾತನು ಕೊಯ್ವನು ಆ ಹಣ್ಣು ಚಂದ

ಮಾಮಾ || ೨ || ನೆತ್ತಿಲ್ಲದಾತನು ಹೊತ್ತನು ಆಹಣ್ಣು ಚಂದಮಾಮಾ |
ತಳವಿಲ್ಲದ ಗೂಡಲ್ಲಿಳಿಸಿದನಾ ಹಣ್ಣು ಚಂದಮಾಮಾ || ೩ || ಮಾರ್ಗತಪ್ಪಿ
ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದು ನಡೆದರು ಚಂದಮಾಮಾ | ಸದ್ವಿಲ್ಲದಾಸಂತೇಲಿಳಿಸಿದ
ರಾ ಹಣ್ಣು ಚಂದಮಾಮಾ || ೪ || ಗೊಕ್ಕವಿಲ್ಲದಾತ ಕೊಂಡಾನು ಆ ಹಣ್ಣು
ಚಂದಮಾಮಾ | ಮೂಗಿಲ್ಲದಾತನು ಮೂಸಿನಾಹಣ್ಣು ಚಂದಮಾಮಾ || ೫ ||
ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದಾತನು ಕೆಂಪಾನೆ ಹಣ್ಣಿಂದ ಚಂದಮಾಮಾ | ಅಂಗವಿಲ್ಲದಾತ ನುಂಗಿ
ದಾನಾಹಣ್ಣು ಚಂದಮಾಮಾ || ೬ || ಬಾಯಿಲ್ಲದ ತಿಂದು ಬಸುರಲ್ಲಿ ಇಂಬಿಟ್ಟು
ಚಂದಮಾಮಾ | ಸುಲಭಪದವಿದು ನಳಿನಜಾಂಡದೊಳು ಚಂದಮಾಮಾ
|| ೭ || ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯ ಗುರುವೆ ತಾ ಬಲ್ಲನು ಚಂದಮಾಮಾ |
ಮೂಢನಾದವ ಏನು ಬಲ್ಲನು ಈ ಮಾತು ಚಂದಮಾಮಾ || ೮ || ಕನಕ
ನಾಡಿದ ಗುಟ್ಟು ಆದಿಕೇಶವಬಲ್ಲ ಚಂದಮಾಮಾ | ತಿಳಿದವರು ವೇಳಿರೈ
ಹಳೆಗನ್ನಡ ಚಂದಮಾಮಾ || ೯ ||

೬ ರಾಗ—ಸಾವೇರಿ ಆದಿತಾಳ

ಬಾರೊ ಬಾರಯ್ಯ ಮನೆಗೆ | ಭಾವಜನಯ್ಯ | ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಎನ್ನ
ಮನವು ನಿಲ್ಲದೊ ರಂಗಾ || ಪಲ್ಲ || ಅತ್ತಿಗಿಮ್ಮೈದುನ ಬಾರೊ ಅತ್ತಿಗಿ ಮಗಳ
ಗಂಡ | ಮಾಲತ್ತಿಗಿ ಮಗಳ ಸೊಸಿಯ ಗಂಡ || ೧ || ಮಾವನ ಮಗಬಾರೊ
ಮಾವಭಾವನಣುಗ | ಮಾವನ ಮಡದೀಯಾ ಮಗಳ ಸೊಸಿಯ (ತಂಗಿಯ)
ಗಂಡ || ೨ || ಅಂಬುಧಿಶಯನನೆ ಬಾರೊ ಆದಿಮೂರುತಿ ರಂಗಾ | ಕಂಭ
ದೊಳು ನೆಲಿಸಿದ ಆದಿಕೇಶವರಾಯಾ || ೩ ||

೭ ರಾಗ—ಕಾಂಬೋಧಿ, ಝಂಪೆತಾಳ

ಓಹೊ ಎನ ಜೀವಾ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ನವಘಾಯ | ಗಾಯಕಟ್ಟುವರಿಲ್ಲ
ಗಾಳಿ ಹಾಕುವರಿಲ್ಲಾ || ಪಲ್ಲ || ಮಾಡಿಲ್ಲ ಮಳೆಯಿಲ್ಲ ಮರದ ಮ್ಯಾಲೆ ನೀರ
ಕಂಡೆ || ಕಾಡು ಸುಡುವದು ಕಂಡೆ ಬೂದಿಯ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ || ೧ || ಅಡಿಕೆಷ್ಟು
ಆಕಳಣ್ಣಾ ಹಿಡಿಕೆಷ್ಟು ಕೆಚ್ಚಲಣ್ಣಾ || ಕರದಾರ ಕರಿತೈತಿ ರಂಜಣಗಿ ಹಾಲ
ಣ್ಣಾ || ೨ || ಮೂರು ಮೊಳದ ತೋಟಣ್ಣಾ ಆರುಮೊಳದ ಕಾಯಣ್ಣಾ ||
ಕಾಯಿ ಕೊಯ್ಯುವ ಕುಡಗೋಲು ಹದಿನಾರು ಮೊಳವಣ್ಣಾ || ೩ || ಊರ

ಮುಂದೆ ಹಿರಣ್ಯಕನ ಕೊರಳ ಕೊಯ್ಪದ ಕಂಡೆ || ಕೊರಳ ಕೊಯ್ಪದ
ಕಂಡೆ ರಕುತನ ಕಾಣಲಿಲ್ಲಾ || ೪ || ಕಾಗಿನೆಲೆಯ ಕನಕದಾಸ ಹೇಳಿದಂಥ
ಮುಂ || ಡಿಗಿಯ ಬಲ್ಲನು ಆದಿಕೇಶವನೊಬ್ಬನು || ೫ ||

೮ ರಾಗ | ತಾಳ |

ಮರವ ನುಂಗುವ ಪಕ್ಷಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಂದದೆ || ಪಲ್ಲ||
ಒಂಟಿಗೊಂಬಿನ ಪಕ್ಷಿ ಒಡಲೊಳಗೆ ಕರುಳಿಲ್ಲ| ಗಂಟಲ ಮೂರುಂಟು ಮೂಗು
ಇಲ್ಲಾ || ಕುಂಟ ಮನುಜಾನಂತೆ ಕುಳಿತಿದುದು ಮನೆಯೊಳಗೆ | ಎಂಟು
ಹತ್ತರ ಬಣ್ಣ ಭಕ್ಷಿಸುವದು ||೧|| ನಡುವೆ ತಲೆಯೆಂಬುವದು ನಡುನೆತ್ತಿಯಲಿ
ಜಾಯಿ| ಖಡ ಸ್ವರಗಳಿಂದ ಗಾಯನ ಮಾಡುವದು || ಅಡವಿಯಲಿ ಹುಟ್ಟುವದು
ಅಂಗ ಎರಡಾಗುವದು | ಬಡತನ ಬಂದರೆ ಬಹಳ ರಕ್ಷಿಪುದು ||೨|| ಕಂಜವದ
ನೆಯರ ಕರದಲ್ಲಿ ನಲಿದಾಡುವದು | ಎಂಜಲ ಉಣಿಸುವದು ಮೂರ್ಜಗಕೆ ||
ರಂಜಿಪ ಶಿಖಾಮಣಿ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಿಪ್ಪ | ಆದಿಕೇಶವರಾಯ ತಾನೆ
ಬಲ್ಲ ||೩||

॥ ಶ್ರೀ ಕಾಂತೇಶ ಪ್ರಸನ್ನ ॥

ಬಾಲಕನ ಬಿನ್ನಹ.

ಓದುಗ ಮಹಾಶಯ: —

ನನ್ನ ತಂದೆಯವರು ಬರೆದ 'ಈ ಕನಕಮಹಿಮಾದರ್ಶ'ವೆಂಬ ಪುಸ್ತಕದ ಎರಡನೆ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಬಹಳ ಅನಂದವೆನಿಸುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಈ ಅನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ತಂದೆಯವರು ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ಎಂದು ಕಿಂಚಿತ್ ದುಃಖವೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಇರಲಿ.

ಇನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ದೋಷಗಳನ್ನೂ ತಿದ್ದಿ ಸರಿಪಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲವೇ ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸರ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಂದೆಯವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವದು ತಕ್ಕದ್ದೆನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಾನೇ ನನಗೆ ತಿಳಿದವುಟ್ಟಿಗೆ ಬರೆದು ಸೇರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ತಪ್ಪುಗಳಿದ್ದರೂ ತಾವು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಇದನ್ನು ಎರಡನೇ ಸಾರೆ ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಭಿ. ಪ. ಕಾಳೆ, ಮಾಲಕ ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ ಪ್ರೆಸ್ಸು, ಅನಂದವನ ಇವರನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕ ವಂದಿಸದೆ ಇರಲಾರೆನು.

ಹಿಂದೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಈಗಾದರೂ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟು ಬೇಗನೆ ಇದರ ಮೂರನೇ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಸುಯೋಗವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ,

ಕದರಮಂಡಲಗಿ
ತಾ|| ೩೦-೬-೧೯೩೯

}

ಕನ್ನಡಿಗರಡಿಯಾಳು,
ಹ. ಭಿ. ವಡವಿ.

|| ಸಿರಿಗನ್ನಡಂ ಗೆಲ್ಲೆ ||

ವೈ.ವಾ. ಭೀಮಾಚಾರ್ಯ ವಡವಿ(ಕಾವ್ಯರತ್ನ) ಇವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ.

~~ಇವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ~~

(ಬರೆದವ:—ವಡವಿ ಹನುಮ.)

ಕದರಮಂಡಲಗಿಯೆಂಬದೊಂದು ಗ್ರಾಮ. ಇದು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಣೀಬೆನ್ನೂರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಇರುವದು. ಈ ಊರಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾದ ಮಾರುತಿರಾಯನು ನೆಲೆಸಿರುವದರಿಂದ, ಇದು ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದು.

ಇಂಥ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಡವಿ ಹನುಮಂತಾಚಾರ್ಯರೆಂಬವ ರೊಬ್ಬರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಯಮುನಾಬಾಯಿಯೆಂಬ ಸುಶೀಲಳೂ ಸಾಧ್ವಿಶಿರೋಮಣಿಯೂ ಆದ ಪತ್ನಿಯಿದ್ದಳು. ಈ ಪುಣ್ಯಶೀಲ ದಂಪತಿಗಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಲೇಖಕರೂ ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಪಿತೃಗಳೂ ಆದ ಭೀಮಾಚಾರ್ಯರವರು ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕದ ೧೮೦೫ನೇ ಸುಭಾನು ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಕೃಷ್ಣ ೩ ಬುಧವಾರ ದಿನಸ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದರು. ೫ ವರ್ಷದವರಾಗುತ್ತಲೆ ಅದೇ ಊರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ಕುಶಾಗ್ರಬುದ್ಧಿಯವರಾದ್ದರಿಂದ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಮುಗಿಸಿ ಪ್ರೀನಿಂಗ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಳ್ಳೇ ವಿದ್ವಾಂಸರೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೂರನೇ ವರ್ಷದ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಖಾತೆಯ ನೌಕರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು.

ಇವರ ಒಲವು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯ ಕಡೆಗೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಇವರಲ್ಲಿರುವ ವಿದ್ವತ್ತೆಯೂ ಶೋಧಕಬುದ್ಧಿಯೂ ಜೋಡಾದ್ದರಿಂದ, ಇವರು ಅನೇಕ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಬರೆದರು. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಂದೆ ವರ್ಣಿಸುವೆನು. ಇರಲಿ.

ನಂತರ ಇವರು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೨೧ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಕಲಕತ್ತಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತರು. ಆಗ ಇವರ ವಿದ್ವತ್ತೆಯು ಮತ್ತಿಷ್ಟು

ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಇವರಿಗೆ 'ಕಾವ್ಯರತ್ನ' ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯು ಲಭಿಸಿತು.

ಆ ಮೇಲೆ ದಾವಣಗೆರೆ ಪ್ರಾಣಿದಯಾಜ್ಞಾನಪ್ರಸಾರಕ ಸಂಘದವರು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ 'ಗೋಸಂರಕ್ಷಣೆ' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆದು, ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದರು; ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದ ಜಯಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಪಾದಕರು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಮುಂದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ದಾಸಕೂಟದ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ತಂದೆ ಮುದ್ದುಮೋಹನ ವಿಠಲಾಂಕಿತ ಪರಮಪ್ರಿಯ ಸುಬ್ಬರಾಯದಾಸರ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಅವರಿಂದ 'ಮಾರುತೀಶ ವಿಠಲ' ಎಂಬದಾಗಿ ಅಂಕಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದರು; ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಶಕೆ ೧೮೫೬ನೇ ಭಾವ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ ಶುಕ್ರವಾರ ದಿವಸ ಕದರಮಂಡಲಿಗೆಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಆನೇಕ ರೀತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಂಕಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದರು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇವರು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಪದ್ಯರೂಪೀ ನವರತ್ನ ಮಾಲೆಯು ಇವರಲ್ಲಿದ್ದ ಗುರುಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಕವಿತ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ವರ್ಣನಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಂತಿರುವದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ:

ಕಂದ | ಶ್ರೀ ಲಕುಮಿಸೇವ್ಯ ಪಾದಂ |

ಬಾಲಕನೆಂದೆನಿಸಿ ಶಕಟನೊತ್ತಿದ ಪಾದಂ ||

ಕಾಳಿಯನೆ ತುಳಿದ ಪಾದಂ |

ಪಾಲಿಕೆಮಂಗಳವನ್ನಿತ್ತು ಭಕ್ತರ ಸತತಂ ||೧||

ಇಳೆಯೊಳತಿ ಪೂತಮೆನಿಪಾ |

ಕಲಿನರಸೀಪುರವೆ ಜನಿಸಿ ಶೇಷಾಂಶದಲೀ ||

ಎಳತನದೆ ದಾಸಕೂಟದ |

ಪೊಳೆಯೊಳಗೀಸುತ್ತ ಪೋದರೇಂ!! ಸುಕೃತಿಗಳೋ ||೨||

ವರದೇವರಾಯದುರ್ಗದ |

ನರಸಿಂಹನದಯದೆ ದಾಸಕೂಟದ ಸಭೆಯಂ ||

ವಿರಚಿಸಿ ಸಜ್ಜನ ಸೇವೆಯೊ |

ಳಿರುತಂ ಪರಮಾರ್ಥಚಂದ್ರನಂ ಪಸರಿಸಿದಂ ||೩||

ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸವರ್ಯರ |

ಸೇವಕರುನ್ನತಿಯ ಮುದ್ದುಮೋಹನರಿಗೆ ||

ಪೂರ್ವದ ಮುಷಿಯೋಲ್ ಶಿಷ್ಯರು |
 ಕೋವಿದರೀತಂದೆ ಮುದ್ದು ಮೋಹನರಾದರ್ ||೪||
 ಗಳಿಸುತ ಶಿಷ್ಯಸಮೂಹವ |
 ಕಳೆದುಂಬಿದ ಬೆಂಗಳೂರ ನಗರದಿ ನಿಂದು ||
 ಬಲುಬೋಧನೆಯಿಂ ಸುಜನರ |
 ಕಲುಷವ ಕಳೆಯುತ್ತಲಮೃತವರ್ಷವಗರೆದರ್ ||೫||
 ಇಲ್ಲದಿರೆ ದೇಹಕಂಕಿತ |
 ಸಲ್ಲದತಾಸಲ್ಲದೆನುತಲುಪದೇಶಿಸುತಂ ||
 ಫುಲ್ಲಲೋಚನನ ಕೃಪೆಯಿಂ |
 ದೆಲ್ಲರ್ಗಂಕಿತವನಿತ್ತು ದಯದೋರಿದರೈ ||೬||
 ಸುಗುಣಗಣಾಂಬುಧಿ ಚಂದ್ರಂ |
 ಭಗವದ್ಭಕ್ತಾಗ್ರಗಣ್ಯ ಪುರುಷರೊಳಿಂದ್ರಂ ||
 ಜಗವರಿಯಲ್ಪಭಿಜಾತಂ |
 ಭೃಗುವಂಶಜ ದಾಸರಾಯಸುಮನೋತ್ತಂ ಸಂ ||೭||
 ಹರಿಯೊಲೈಯಿಂದವ.ತಿಶಯ |
 ಹರಿತೇಜದಿ ನೊಪ್ಪಿ ಹರಿಯನಾಮಾಭಿದರಿಂ ||
 ಹರಿಕಥೆಯನಮೃತಸಾರವ |
 ಹರಿಯಿಸಿದಂ ಹರಿಯದಲೈ! ಕರ್ನಾಟಕದೊಳ್ ||೮||
 ಕದರೂರೇಶನ ಕರುಣವೊ |
 ಸದಮಲಗುರುಹಿರಿಯರತಿಯವುಣ್ಯದ ಫಲವೊ ||
 ಒದಗಿಬಂದೆನ್ನ ಗುರುಗಳ್ ||
 ಸದನದಿಸದನಿತ್ತು ಕುಲವನುದ್ಧರಿಸಿದರೈ ||೯||
 ಗುರುದೈವಶಿಷ್ಯಕೋಟಿಗೆ |
 ಗುರುವೇ ತಾರಕನು ಘೋರಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆಂದುಂ ||
 ಗುರುಚರಣಕ್ಷರ್ಪಿಪೆನೀ |
 ನುರುತರನವರತ್ನ ಪಾಲೆಯಂ ಭಕ್ತಿಯೊಳು ||೧೦||
 ಸೇರುಗೆ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯವು |
 ಸೇರುಗೆಯುನ್ನಂತ ದಾಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳು ||
 ಸೇರುಗೆಗುರುಗಳ್ಳೆನುತವೆ |
 ಕೋರುವೇನಾಮಾರುತೀಶವಿಠಲಗನಿಶಂ ||೧೧||

ಇದರಂತೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪದ-ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ‘ಮಾರುತೀಕ ವಿಠಲ’ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದಲೇ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಹಳೇ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಪೂರಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವವು. ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಬೇರೊಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿದೆ.

ಇನ್ನು ಇವರು ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನಷ್ಟು ವಿವರಿಸಿ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಲೇಖನವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮೊದಲನೆಯ ಗ್ರಂಥ:—‘ಕದರಮಂಡಲಗಯ ಶ್ರೀ ಹನುಮದಾಸರು’ ಎಂಬದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕದರಮಂಡಲಗಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಗಿ ಹೋದ ಶ್ರೀ ಹಿರೇ ಆಚಾರ್ಯರು, ಶ್ರೀ ರಾಮದಾಸರು, ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸದಾಸರು ಎಂಬ ಮೂವರು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದು ಮೊದಲು ಅನಂದವನದ ಸದ್ಬೋಧ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಗಳು ತೀರಿದ್ದರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಗುರುವರ್ಯ ತಂದೆ ಮುದ್ದು ಮೋಹನ ವಿಠಲದಾಸರಾಯರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವರು.

ಎರಡನೆಯ ಗ್ರಂಥವೇ:—‘ಈ ಕನಕಮಹಿಮಾದರ್ಶ’ ಎಂಬದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಗಿನಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ ಕನಕದಾಸನ ಚರಿತ್ರವು ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದಾದರೂ ಮೊದಲು ಸದ್ಬೋಧ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು.

ಮೂರನೆಯ ಪುಸ್ತಕವು:—‘ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ’ನ ಚರಿತ್ರವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಯೊಳಗಿನ ಕೊಮಾರನಹಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಊರಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ರಂಗನಾಥನ ಭಕ್ತಳಾದ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಎಂಬ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಳ ಚರಿತ್ರವು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯದು:—ಶ್ರೀಮದ್ರಾಘವೇಂದ್ರಗುರುಕಥಾಮೃತ ಎಂಬದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಾಲಯಮಠದ ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ದಿವ್ಯ ಚರಿತ್ರವು ಅನೇಕ ಮಹಿಮಾವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಮೊದಲು ಸದ್ಬೋಧ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ನಂತರ ಇದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ, ಎರಡನೇ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಪ್ರತಿಗಳು ಈಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದು ಬೇಕಾದವರು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಐದನೆಯದು:—‘ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಸಂಧಕಥಾಮೃತ’ವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದಿ

ಮಠದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಸಂಧಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಚರಿತ್ರವೂ ಮಹಿಷವೈತ್ರ ಮಹಾತ್ಮೆಯೂ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದಾದರೂ ಸದ್ಬೋಧ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಆರನೆಯದು:—‘ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಕಥಾಮೃತ’ ಅಥವಾ ‘ದಾಸಕೂಟದ ಅರುಣೋದಯವೆ’ಂಬದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಳಬಾಗಿಲಮಠದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಚರಿತ್ರೆಯೂ ಮಹಿಮಾವಿಶೇಷಗಳೂ ಬಣ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದಾದರೂ ಸದ್ಬೋಧ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ಏಳನೆಯದು:—‘ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾಮೃತವೆ’ಂಬ ಪುಸ್ತಕವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕವಿ ರುದ್ರಭಟ್ಟನಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಜಗನ್ನಾಥವಿಜಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ಬಹಳೇ ಸುಂದರವಾಗಿ, ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಗುತ್ತುಮೆ ತಿಳಿಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಮಾಲ ತೀಶ ವಿಜಯವೆಂಬ ಮಾಸಿಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು.

ಎಂಟನೆಯದು:—‘ಗೋಸಂರಕ್ಷಣೆ’ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಗೋಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ದಾವಣಗೆರೆಯ ಪ್ರಾಣಿದಯಾಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸಾರ ಸಂಘದವರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಬಹುಮಾನ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು; ಮತ್ತು ಅವರೇ ಇದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಿರುವರು.

ಒಂಬತ್ತನೆಯದು:—‘ದಾಸಕೂಟರತ್ನಾಕರ’ ಎಂಬದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನೂರಾರುವತ್ತು ಜನ ದಾಸರಾಯರ ಚರಿತ್ರಗಳು ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಕಾಲ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದು ಸುಮಾರು ಮೂರು ನೂರು ಪುಟಗಳ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥವಿದ್ದು ಇನ್ನೂ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯು ಅವರಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿತ್ತಾದರೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ಅವರ ಆಶೆಯು ಈಡೇರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲಾದರೂ ಯಾರಾದರು ಮಹನೀಯರು ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟು, ಮುದ್ರಿಸಿ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತರೆ, ನಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅಂಥ ಮಹನೀಯರಾರಾದರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವರು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದದ್ದಲ್ಲದೆ ‘ಕರ್ನಾಟಕ ಗಂಗಾಲಹರಿ’ ಎಂಬದೊಂದು ಸುಂದರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು. ಇದರ ಸವಿಯನ್ನಂತೂ ಇದನ್ನು ಓದಿಯೇ ಸವಿಯಬೇಕು. ಇದು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ

ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾದಂಬರಿ ಸಂಗ್ರಹವೆಂಬ ಮಾಸಿಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರತಿಗಳು ಈಗ ಸಿಗದಂತಾಗಿವೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಎರಡನೇ ಅವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಇವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಪದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು 'ಮಾರುತೀಶವಿಠಲ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ರಚಿಸಿರುವರೆಂಬದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದೂ ಪದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಯೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷಾಮಾತೆಯ ನೇವೆಯನ್ನು ಇರುವ ವರೆಗೂ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಅನಾಧರನ್ನಾಗಿಯೂ ಅಪಾರದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕದ ೧೮೫೯ನೆಯ ಈಶ್ವರಸಂವತ್ಸರದ ಫಾಲ್ಗುಣ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿ ಬುಧವಾರ (ತಾರೀಖು || ೩೦-೩-೧೯೩೮) ದಿವಸ ಪರಂಧಾಮವನ್ನೈದಿದರು! ಇವರು ವೈದ್ಯಭಾವಿಗಳೂ ವಿನಯಶೀಲರೂ ಆಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನುರಿತ ಲೇಖಕರೂ ಉತ್ತಮ ಕವಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇಂಥವರ ಮರಣದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅಪಾರವಾದ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಇವರಿಗೆ ನಿರಂತರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲೆಂದೂ ನಮಗೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕವಿಗಳೂ ಲೇಖಕರೂ ಅಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿ ಉದಯಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲೆಂದೂ ಆ ಜಗನ್ನಿಯಂತನನ್ನೇ ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಇದೇ ಲೇಖಕರಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಕಥಾಮೃತ

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚರಿತ್ರವೂ ಮಹಿಮೆಗಳೂ ಬಹು ಪ್ರದರ್ಶನಗಮವಾಗಿ ಒಂದು
ಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಪುಟ ೧೦೦ ಬೇರೆ ೧೦ ಅಣೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಳೂ ಮಹಾ ಕವಯಿತ್ರಿ
ಚರಿತ್ರೆ ಯೂ ಆದ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ
ಚರಿತ್ರವು ಬಹು ಸರಸವಾಗಿದೆ.

ಪುಟ ೨೪ ಬೇರೆ ೨ ಅಣೆ

ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ವಿಜಯ

ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರನ ಮಹಿಮೆಗಳೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಚರಿತ್ರವಾಗಿ
ಬಹು ಸರಸವಾಗಿದೆ. (ಸಂಚಿತ) ಬೇರೆ ೧ ರೂ. ೨ ಅಣೆ

ವಿಳಾಸ:—

ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ, ಪ್ರೊ. ಅನಂದನನ ಡಿ. ಧಾರವಾಡ

